

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Európska únia
Európsky sociálny fond

JEDNOTNÁ KONCEPCIA V OBLASTI VÝCVIKU VODIACICH PSOV, OSÔB SPÔSOBILÝCH NA VÝCVIK VODIACICH PSOV PODĽA OSOBITNÉHO PREDPISU A SPÔSOBU PREVERENIA KVALITY VODIACICH PSOV

(P0178 – ZREALIZOVANÉ KONCEPČNÉ, ANALYTICKÉ A METODICKÉ
MATERIÁLY)

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu.

Autori: Ivana Marryman Boncori, Hana Jasenovcová, Graeme White, Chris Muldoon
Kolektív výcvikovej školy pre vodiace a asistenčné psy

Výcviková škola pre vodiace a asistenčné psy, Rovniankova 16, 851 02 Bratislava

Publikácia vznikla v rámci projektu **Tvorba a optimalizácia lepšej verejnej politiky v záujme odstraňovania bariér spoločenského začlenenia zrakovo postihnutých**, kód ITMS2014+ projektu: **314011L721**

OBSAH

1	Úvod.....	5
2	Východisková situácia v poskytovaní vodiacich psov v Slovenskej republike	5
3	Poskytovanie vodiacich psov prostredníctvom Medzinárodnej Federácie škôl pre výcvik vodiacich psov (IGDF).....	11
3.1	Medzinárodná federácia škôl pre výcvik vodiacich psov (International Guide Dog Federation) a jej poslanie (ďalej len IGDF)	11
3.2	Členstvo v IGDF (podmienky členstva, procesy, audit ako často, štatúty AO EO aplikant a záujemca.....	12
3.3	Štandardy IGDF (celkový popis, tvorba, citovanie relevantných častí).....	13
4	Tvorba štandardu CEN/TC 452 „Assistance Dogs“	17
4.1	Pozadie a popis k tvorbe štandardu CEN/TC 452 "Assistance Dogs".....	17
4.2	Budúce kapitoly štandardu (popis momentálneho stavu a rozpracovania, dohodnuté znenia...).....	18
5	Poskytovanie vodiacich psov v zahraničí.....	34
5.1	Správy z vybraných krajín	34
5.1.1	Metodika výberu krajín	34
5.1.2	Správa z Českej republiky – vybrané aspekty.....	34
5.1.3	Správa z Austrálie – vybrané aspekty	38
5.1.4	Správa z Rakúska - vybrané aspekty	41
5.1.5	Správa z Nemecka.....	47
5.2	Prieskum medzi zahraničnými organizáciami.....	54
5.2.1	Metodika prieskumu medzi zahraničnými organizáciami	54
5.2.2	Výsledky prieskumu (grafické a textové spracovanie...).....	54
5.2.3	Záver z prieskumov	85
6	Komparácia vybraných úprav v poskytovaní vodiacich psov v Slovenskej republike a v zahraničí.....	87
7	Návrh koncepcie v oblasti výcviku VP, definovania osôb spôsobilých na výcvik VP a spôsobu preverovania kvality VP v SR.....	89
7.1	Oblasť výcviku VP	89
7.2	Oblasť definovania osôb spôsobilých na výcvik vodiaceho psa	90
7.3	Oblasť preverovania kvality VP po výcviku	91
7.4	Oblasť preverovania kvality VP počas pracovného života	91
7.5	Návrh systému certifikácie	92
7.5.1	Opis podkladov k spracovaniu	92

7.5.2	Postup pri certifikácii	94
7.5.3	Požiadavky na budúcu prácu	100
7.5.4	Sledovanie tvorby CEN štandardu.....	100
7.5.5	Zabezpečenie organizácie systému certifikácie	100
7.5.6	Nezávislí certifikovaní posudzovatelia - školenie.....	100
7.5.7	Preskúšanie k získaniu a predĺženiu certifikátu – pracovné prvky	101
7.5.8	Zabezpečenie primeraného označenia certifikovaných psov (dvojíc).....	102
7.5.9	Riešenie obdobia „s výhodami ale bez certifikátu“	102
7.5.10	Procedúry a riešenia pri neštandardných vzťahoch	102
7.5.11	Procedúry kontroly organizátorom certifikácie (nárokovateľom preskúšania)	103
8	Záver.....	103
	Prílohy:.....	105
	Príloha 1: Štandardy IGDF 2016	106
	Príloha 2: Učebné osnovy potrebného vzdelania inštruktorov mobility s vodiacim psom podľa štandardov IGDF	106

1 ÚVOD

Úsilie, zjednotiť štandardy pre chov, výcvik, zdravie, povahové vlastnosti a zručnosti vodiaceho psa, je cieľom nielen v Slovenskej republike, (ďalej len SR) ale toto úsilie vyvíja väčšina európskych štátov, ktoré si uvedomujú následky nejednotnosti alebo sú s nimi priamo konfrontované, najmä v súvislosti s nevhodným správaním vodiaceho psa (ďalej len VP), či jeho nedostatočnými pracovnými zručnosťami, čo predstavuje nebezpečenstvo pre osobu so zrakovým postihnutím, ktorú pes vedie.

V téme VP je mnoho nedoriešených fenoménov a to najmä proces získania statusu „vodiaci pes“. Pojem „vodiaci pes“, nie je štandardizovaný a v rôznych krajinách sú držiteľia tohto statusu, na rôznej úrovni, v oblasti správania, pracovných zručností aj zdravotného stavu. Tento fakt, spôsobuje problémy, napríklad pri migrácii majiteľov VP do iného štátu, kde sú podmienky získania statusu pre vodiaceho psa iné ako v krajine odkiaľ VP pochádza. Niektoré rozdiely mali negatívne dopady v takej miere, že napríklad Austrália zaviedla do praxe podmienku, v akom prípade je možné aby pes z inej krajiny, mohol využívať status „vodiaceho psa“ a všetky výhody vyplývajúce z tohto statusu. V prípade, ak používateľ VP, pochádza z inej krajiny, a chce používať status „vodiaci pes“, pre svojho pomocníka, je potrebné aby splnil jednu z podmienok:

- a) predloženie potvrdenia o absolvovaní „skúšky“ vodiaceho psa v jednej zo škôl, ktoré sú členom Medzinárodnej federácie škôl pre výcvik vodiacich psov (International Guide Dog Federation - ďalej len IGDF)
- b) predloženie potvrdenia o tom, že dodávateľ VP, je sám členom IGDF.

Uvedená požiadavka bola uvedená do praxe z toho dôvodu, že členovia IGDF postupujú podľa jednotných štandardov IGDF, ktoré detailne popisujú štandardy VP, osôb spôsobilých k ich výcviku ako aj iné, súvisiace oblasti, ako oblasť chovu, proces výcviku a podobne. IGDF tak ponúka riešenie ktoré v legislatívach jednotlivých štátov chýbajú. Štandardy, definované v IGDF, nemajú ale právne záväzný charakter, sú odporúčanými postupmi a riadenie sa nimi, je dobrovoľné. Súhlas s nimi vyjadrujú všetky organizácie, ktoré sa uchádzajú o členstvo v IGDF a absolvujú procesy, ktoré vedú k jeho získaniu. Je potrebné aby jednotlivé krajiny, medzi nimi aj SR, pristúpili v súvislosti s vodiacími psami a ostatnými psami so špeciálnym výcvikom k takým legislatívnym úpravám, ktoré zabezpečia zvýšenú kvalitu života osoby so zrakovým postihnutím, ktorá ako pomôcku využíva pomoc VP, adekvátnu starostlivosť a naplnenie potrieb VP v súvislosti s welfare psa a v neposlednom rade, zabezpečia ochranu verejnosti pred neadekvátnym správaním akéhokoľvek psa so špeciálnym výcvikom, kontrolou ich kvality v každej oblasti.

2 VÝCHODISKOVÁ SITUÁCIA V POSKYTOVANÍ VODIACICH PSOV V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

V SR je VP definovaný ako kompenzačná pomôcka, spolu s asistenčným a signálnym psom, ktorí sú subsumovaní pod pojem „pes so špeciálnym výcvikom“. V súvislosti s požiadavkami na výcvik VP a štandardy VP, osobu spôsobilú na výcvik VP, požiadavky na používateľa vodiaceho psa v takom rozsahu, aby bola ich spolupráca efektívna a bezpečná, či spôsob preverenia pracovných zručností VP,

prípadne tímy osoba so zrakovým postihnutím a vodiaci pes, legislatívny poriadok definuje nasledovné kritériá.

Pes so špeciálnym výcvikom je vodiaci pes, asistenčný pes a signálny pes. Špeciálny výcvik psa preukazuje fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím preukazom psa so špeciálnym výcvikom, známku, ktorú pes nosí na viditeľnom mieste a potvrdením o odbornej spôsobilosti osoby podľa odstavca 5. Preukaz psa so špeciálnym výcvikom, známku a potvrdenie vydáva fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím odborne spôsobilá osoba podľa odstavca 5. V preukaze psa so špeciálnym výcvikom je uvedené meno, priezvisko, adresa trvalého pobytu fyzickej osoby alebo obchodné meno alebo názov, sídlo, identifikačné číslo a právna forma právnickej osoby, ktorá psa vycvičila, činnosti, na ktoré bol vodiaci pes, asistenčný pes alebo signálny pes vycvičený, dátum o vykonanej skúške psa, meno priezvisko a adresa trvalého pobytu fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, meno psa, jeho identifikačné číslo zhodné s číslom vyrazeným na známke, plemeno a farba psa a vek psa. Znáмка obsahuje označenie, že ide o psa so špeciálnym výcvikom s uvedením druhu výcviku v slovenskom jazyku a v anglickom jazyku „assistance dog, guide dog, hearing dog“, identifikačné číslo zhodné s číslom uvedeným v preukaze psa so špeciálnym výcvikom.¹

a) Legislatívne predpisy, súvisiace s výcvikom vodiaceho psa a posúdením jeho vhodnosti na uvedenú prácu:

V SR nie sú definované žiadne požiadavky na VP ani na iných psov so špeciálnym výcvikom. Môže sa ním stať akýkoľvek pes, bez ohľadu na výšku, váhu, zdravotný stav, povahu a temperament, prípadné nežiadúce reakcie a taktiež nie sú definované žiadne pracovné zručnosti, ktoré pes musí nadobudnúť, aby sa mohol stať vodiacim psom.

Vodiaci pes zabezpečuje fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorá má zrakové postihnutie alebo iné ťažké zdravotné postihnutie, pomoc pri každodenných činnostiach, najmä pri samostatnom pohybe, podávaní predmetov a bezpečnom zvládnutí prekážok v priestore.²

Hoci legislatíva definuje, v akej oblasti má osobe so zrakovým postihnutím vodiaci pes pomáhať, ďalej už nie sú definované jeho konkrétne zručnosti ani ich kvalita.

Z uvedeného vyplýva, že legislatíva požaduje výhradne technické prvky ako povinnosť mať známku, označenie druhu výcviku a podobne. Uvedený predpis, ale ani iný platný predpis, žiadnym spôsobom neurčuje podmienky získania statusu pre vodiaceho psa, preverenie jeho zdravia, ktoré priamo súvisí s efektívnym výkonom jeho práce, preverenie kvality psa ako kompenzačnej pomôcky, jeho ovládateľnosť, vzhľadom na ťažké zrakové postihnutie jeho majiteľa a dokonca ani preverenie jeho povahových vlastností v súvislosti s jeho výsadami, pohybovať sa bez povinnosti mať nasadený náhubok. VP tak môže predstavovať potenciálne nebezpečenstvo pre svoje okolie, z dôvodu neskúmania jeho prípadných neadekvátnych reakcií.

Predmetné ustanovenie síce požaduje v preukaze vodiaceho psa uviesť dátum „skúšky“, žiadnym spôsobom ale nedefinuje ako je potrebné skúšku deklarovať, rozsah zručností určených na

¹ Ustanovenie § 25 ods. 1 Zákona o peňažných príspevkoch

² Ustanovenie § 25 ods. 2 Zákona o peňažných príspevkoch

preskúšanie, neurčuje osobu oprávnenú psa preskúšať, ani podmienky, ktorých splnenie umožní získať psovi status vodiaceho psa.

b) Legislatívne predpisy súvisiace s definovaním osoby, spôsobilej na výcvik vodiaceho psa (platí pre všetky typy psov so špeciálnym výcvikom):

Špeciálny výcvik **môže vykonať len odborne spôsobilá osoba**, t. j. osoba:

- a) ktorej predmetom činnosti je **výcvik psov so špeciálnym výcvikom** a
- b) ktorá je **členom** medzinárodnej organizácie združujúcej výcvikové školy alebo jej bola udelená **akreditácia** medzinárodnou organizáciou združujúcou výcvikové školy.³

Z vyššie uvedených podmienok špeciálneho výcviku psov vyplývajú nasledujúce otázky:

- a) Kto je odborne spôsobilá osoba?
- b) Aké podmienky sú potrebné na získanie predmetu činnosti „výcviku psov so špeciálnym výcvikom“?
- c) Aké podmienky musí spĺňať medzinárodná organizácia združujúca výcvikové školy, aby bola SR akceptovaná ako garant kvality výcvikových škôl?
- d) Ako sa môže stať osoba členom medzinárodnej organizácie združujúcej výcvikové školy alebo od nej získať akreditáciu?
- e) Ako sa preukazuje priebeh a výsledok špeciálneho výcviku?

K bodu a) Kto je odborne spôsobilá osoba?

Odborne spôsobilá osoba nemá predpísanú formu, môže ísť teda o fyzickú osobu alebo akúkoľvek právnickú osobu, ktorej platný právny poriadok SR priznáva právnu subjektivitu.

K bodu b) Aké podmienky sú potrebné na získanie predmetu činnosti „výcviku psov so špeciálnym výcvikom“?

V súlade s vyššie uvedeným je možné, aby odborne spôsobilá osoba bola fyzická osoba alebo právnická osoba, a to zvyčajne obchodná spoločnosť alebo občianske združenie. V rámci týchto obvyklých prípadov je tak možné hovoriť o predmete činnosti/podnikania (podnikateľské subjekty) alebo ciele činnosti (občianske združenie).

Predmet činnosti „výcviku psov so špeciálnym výcvikom“ neexistuje.

V prípade potreby získania živnostenského oprávnenia na výkon činnosti výcviku psov so špeciálnym výcvikom musí odborne spôsobilá osoba splniť len všeobecné požiadavky na zápis do Živnostenského alebo Obchodného registra SR a ako predmet činnosti uviesť dve voľné živnosti, a to (1) kúpu tovaru na účely jeho predaja konečnému spotrebiteľovi (maloobchod) alebo iným

---

³ Ustanovenie § 25 ods. 5 Zákona o peňažných príspevkoch.

prevádzkovateľom živnosti (veľkoobchod) a (2) poskytovanie služieb súvisiacich so starostlivosťou o zvieratá.

Ak odborne spôsobilá osoba vo forme občianskeho združenia s vodiacimi psami nepodniká za účelom dosiahnutia zisku, ale tieto predáva osobám s ŤZP len za hodnotu zodpovedajúcu nákladom alebo svoju činnosť dotuje z darov, postačuje jej uviesť ako svoj cieľ kynologické činnosti. Na zápis tohto cieľa rovnako ako v predchádzajúcom prípade nie je potrebné splniť žiadne podmienky alebo testy či certifikáciu, ale len štandardné podmienky na založenie bežného občianskeho združenia.

K bodu c): Aké podmienky musí spĺňať medzinárodná organizácia združujúca výcvikové školy, aby bola SR akceptovaná ako garant kvality výcvikových škôl?

Medzinárodná organizácia združujúca výcvikové školy, ktorú Zákon o peňažných príspevkoch považuje za garanta kvality výcvikových škôl, **nemusí spĺňať žiadne podmienky.**⁴ Mala by len združovať výcvikové školy, z množného čísla v ustanovení usudzujeme, že najmenej dve, tie však môžu vznikáť podľa rôznych právnych systémov a nemusia korešpondovať s predstavou výcvikovej školy na území SR.

Slovenská republika neskúma, podľa akých pravidiel daná medzinárodná organizácia postupuje, aké má požiadavky na svojich členov alebo koľko subjektov v nej musí byť združených, aby nadobudla relevanciu na úrovni národnej garancie za kvalitu odborne spôsobilej osoby.

Medzi známe medzinárodné organizácie, ktoré združujú výcvikové školy, patria International Guide Dog Federation, ktorej členom je na území Slovenskej republiky len Výcviková škola pre vodiace a asistenčné psy⁵ alebo Assistance Dogs Europe, resp. Assistance Dogs International, ktorých členom nie je žiadna slovenská entita.⁶

K bodu d) Ako sa môže stať osoba členom medzinárodnej organizácie združujúcej výcvikové školy alebo od nej získať akreditáciu?

Na to, aby bola podľa Zákona o peňažných príspevkoch osoba považovaná za člena medzinárodnej organizácie združujúcej výcvikové školy alebo od nej získala akreditáciu, **nepotrebuje byť ani členom organizácie ani získať akúkoľvek akreditáciu.** V zmysle Zákona o peňažných príspevkoch jej postačuje podať prihlášku za člena organizácie.⁷ Následne je daná podmienka podľa predmetného zákona splnená, a to až na obdobie piatich rokov. V prípade, ak sa takáto osoba nestane členom medzinárodnej organizácie ani po piatich rokoch odo dňa podania prihlášky, napr.

⁴ Medzinárodná organizácia navyše nemá ani jednotnú definíciu, zvyčajne sa však chápe ako zväzok štátov. Aj z tohto dôvodu by bolo vhodné identifikovať charakteristiky, ktoré určujú, ktorá medzinárodná organizácia je spôsobilá byť garantom kvality odborne spôsobilej osoby. Viac k téme definícií a členstva v medzinárodnej organizácii v: VALUCH, J. a kol.: Právo medzinárodných organizácií. C. H. Beck, 2011, s. 7 – 8.

⁵ Dostupné prostredníctvom: <https://www.igdf.org.uk/closest-dog-guide-providers/europe/slovak-republic/>, navštívené dňa 27.10.2019.

⁶ Dostupné prostredníctvom:

<https://assisteddogsinternational.org/index.php?src=directory&view=programs&category=Slovakia>, navštívené dňa 27.10.2019, uvedená napríklad v rozsudku Krajského súdu v Košiciach zo dňa 11. 10. 2012, sp. zn. 6S/135/2011.

⁷ Ustanovenie § 25 ods. 5 Zákona o peňažných príspevkoch.

z dôvodu, že nespĺňa základné normy a požiadavky organizácie, postačuje jej podať si novú prihlášku a podmienku odborne spôsobilej osoby na účely podľa slovenskej legislatívy spĺňa naďalej.

Status žiadateľa o členstvo, tzv. „Applicant Organisation“ rozoznáva napríklad International Guide Dog Federation. Uvádza však, že tento status nezaručuje žiadny súlad žiadateľa s pravidlami organizácie, a to až do momentu, kým sa takáto organizácia stane riadnym členom.⁸ Daný status len prezentuje záujem žiadateľa v neurčite stanovenej budúcnosti postupovať podľa pravidiel organizácie.

K bodu e) Ako preukazuje priebeh a výsledok špeciálneho výcviku?

Neexistuje žiadne ustanovenie upravujúce akékoľvek podmienky priebehu špeciálneho výcviku. Jeho priebeh a kvalita závisí výlučne od rozhodnutia vyššie opísanej odborne spôsobilej osoby. Vykonanie tohto výcviku však preukazuje osoba s **ŤZP preukazom** psa so špeciálnym výcvikom, **známkou**, ktorú pes nosí na viditeľnom mieste a **potvrdením o odbornej spôsobilosti** osoby,⁹ pričom všetky tieto tri doklady vydáva odborne spôsobilá osoba bez kontroly napríklad zo strany nezávislej komisie.

Ak sa chce stať osoba odborne spôsobilou na účely Zákona o peňažných príspevkoch a cvičiť vodiace psy, potrebuje tak v súlade s vyššie uvedenou analýzou splniť nasledujúce zákonné náležitosti:

- a) mať spôsobilosť na právne úkony;
- b) zaregistrovať si voľný predmet činnosti v prípade výkonu podnikania alebo len cieľ činnosti kynológia v prípade občianskeho združenia;
- c) podať prihlášku do akejkoľvek medzinárodnej organizácie aspoň formálne združujúcej výcvikové školy;
- d) vydať preukaz psa so špeciálnym výcvikom, známku a potvrdenie o svojej odbornej spôsobilosti.

Z predmetného záveru sa javí ako zrejmé, že spĺňať status odborne spôsobilej osoby predávajúcej vodiace psy ako kompenzačné pomôcky je možné v priebehu niekoľkých dní, a to aj v prípade, ak takáto osoba alebo jej člen nemá žiadne vedomosti či skúsenosti o vodiacich psoch či zvieratách vo všeobecnosti. Na splnenie statusu osoby spôsobilej na výcvik, stačí splniť 2 podmienky a to zriadenie voľnej živnosti a podanie prihlášky do akejkoľvek medzinárodnej organizácie, nezávisle od jej oblasti pôsobenia. Legitímne je aj opakované podanie prihlášky do tej istej medzinárodnej organizácie, výhradne za účelom splnenia uvedenej zákonnej podmienky, ktorá definuje splnenie podmienky „iba“ požiadanim o členstvo ale neuvádza napríklad počet možných opakovaní žiadosti o členstvo alebo iné parametre požadujúce deklarovanie praxe či odbornosti. Uvedený fakt, najmä v kombinácii s absenciou štandardom pre výkon, povahu a zdravie psov so špeciálnym výcvikom vytvárajú priestor pre povahovo nevhodné alebo nedostatočne vycvičené vodiace psy.

c) **Legislatívne predpisy, súvisiace s preverením kvality VP (aj ostatných psov so špeciálnym výcvikom)**

⁸[Applicant Organisation Information](http://www.igdf.org.uk/about-us/becoming-a-member/), dostupné prostredníctvom: www.igdf.org.uk/about-us/becoming-a-member/, naposledy navštívené dňa 27.10.2019.

⁹ Ustanovenie § 25 ods. 1 Zákona o peňažných príspevkoch

Legislatíva SR neurčuje žiadne podmienky pre získanie statusu „vodiaci pes“ a zdôvodnenie užívania výhod, vyplývajúcich z tohto statusu. Taktiež v legislatíve SR absentuje proces preverenia zručností vodiaceho psa ako aj ostatných psov so špeciálnym výcvikom, ktorý by mal byť východiskom pre udelenie tohto výnimočného statusu, ktorý:

- a) priamo ovplyvňuje bezpečnosť osoby so zrakovým postihnutím ale aj bezpečnosť osôb s iným zdravotným postihnutím, ktoré používajú psa so špeciálnym výcvikom,

V prípade neodborného alebo nedostatočného výcviku psa, ktorý bude poskytnutý ako VP, predstavuje pes nebezpečenstvo pri pohybe, najmä ak vstúpi do vozovky bez označenia konca chodníka, prechádza vozovku mimo označeného priechodu pre chodcov, reaguje neprimerane na prítomnosť iných psov, zvierat alebo ľudí a podobne.

- b) umožňuje všetkým psom so špeciálnym výcvikom vstupovať na všetky verejne prístupné miesta bez obmedzenia¹⁰

VP má právo vstupovať do všetkých, verejnosti prístupných miest aj na miesta, kam pes, ako domáce zviera, prístup nemá. V tomto prípade je potrebné výsadné práva, udelené psovi, kompenzovať príslušnými povinnosťami, ako napríklad, požadovať také správanie psa, ktoré zabezpečí nerušený a bezpečný pobyt ostatnej verejnosti na verejných miestach.

- c) oslobodzuje psov so špeciálnym výcvikom od povinnosti nosiť náhubok.¹¹

Hoci proti samotnému predpisu nemožno nič namietat, pretože pes, má mať možnosť vykonávať prácu, na ktorú bol vycvičený a patrí k nej aj podávanie predmetov, legislatívny predpis „automaticky“ predpokladá absenciu agresivity u psov so špeciálnym výcvikom a to bez vytvorených potrebných štandardov a ich preverenia. Prax s týmto predpokladom nekorešponduje a jedným z dôkazov je žiadosť polície o vyjadrenie po útoku vodiaceho psa na fyzickú osobu, archivovaný a dostupný v sídle Výcvikovej školy pre vodiace a asistenčné psy (ďalej len VŠVAP).

---

¹⁰ Ustanovenie § 4a ods. 1 Zákona, ktorým sa upravujú niektoré podmienky držania psov, Ustanovenie §26, ods.4 písm. a) zákona o verejnom stravovaní

¹¹ Ustanovenie § 4a ods. 2 Zákona, ktorým sa upravujú niektoré podmienky držania psov

3 POSKYTOVANIE VODIACICH PSOV PROSTREDNÍCTVOM MEDZINÁRODNEJ FEDERÁCIE ŠKÔL PRE VÝCVIK VODIACICH PSOV (IGDF)

3.1 Medzinárodná federácia škôl pre výcvik vodiacich psov (International Guide Dog Federation) a jej poslanie (ďalej len IGDF)

Medzinárodná federácia škôl pre výcvik vodiacich psov (International Guide Dog Federation – IGDF) bola založená v roku 1989 po tom, ako sa viaceré školy z celého sveta stretávali už po dobu niekoľkých rokov. V súčasnosti má IGDF 98 členských organizácií (údaj z augusta 2019), ktorých cieľom je pomáhať zrakovo postihnutým ľuďom prostredníctvom poskytovania vodiacich psov. Členovia IGDF sú z celého sveta a organizácia má sídlo vo Veľkej Británii.

Členstvo v IGDF umožňuje organizáciám pridať sa do medzinárodnej komunity poskytujúcej služby zrakovo postihnutým ľuďom. IGDF sprostredkúva výmenu vedomostí a skúseností, štandardy najvyššej kvality, metodológie a poskytuje tiež pomoc novým aj dávnejšie založeným školám, ktoré chcú zvýšiť kvalitu svojho fungovania. Táto snaha je zameraná na cieľ, ktorým je zlepšenie bezpečnej a nezávislej mobility ľudí so zrakovým postihnutím na celom svete.

Členstvo ponúka:

- ❖ Proces akreditácie a hodnotenia, ktorý zabezpečuje, že štandardy práce organizácie sú zachovávané a zlepšované v porovnaní s medzinárodne uznávanými štandardami práce v oblasti
- ❖ Seminár konajúci sa každé dva roky, prostredníctvom ktorého je uľahčená výmena kontaktov a informácií
- ❖ Kancelária IGDF sústreďuje komunikáciu medzi organizáciami, informuje členov a sprostredkúva kontakty na jednotlivé profesijné oblasti
- ❖ Odborný časopis
- ❖ Možnosť získavať informácie a rady v oblasti chovu, vzdelávania inštruktorov mobility s vodiacim psom, tréningu psov, budovania zázemia, manažmentu, marketingu aj získavania zdrojov
- ❖ Priestor na zdieľanie nápadov a skúseností
- ❖ Platformu na efektívnu spoluprácu pri výmene šteniat, psov a genetického materiálu
- ❖ Možnosť pre personál členských škôl osobne sa rozvíjať cez prácu na neplatených funkciách IGDF v rade IGDF, v komisiách IGDF, ako audítori aj cez možnosť výmenných a študijných pobytov v členských školách
- ❖ Možnosť používať logo IGDF ako značku najvyššej kvality
- ❖ Členstvo je tiež zárukou kvality, ktorú je možné využiť pri presadzovaní práv vodiacich psov na prístup

IGDF je riadená radou IGDF, ktorá je zložená z volených reprezentantov členských škôl. Členovia rady plnia úlohy IGDF bezplatne. IGDF má ďalšie dve komisie. Prvou je akreditačná komisia (Accreditation Committee, AC), ktorá zabezpečuje aktualizovanie štandardov a priebežné audity členských organizácií. AC má na starosti niekoľko desiatok audítorov, ktorí sú vyberaní z členských škôl na základe dlhoročných skúseností a expertízy v oblasti, a ktorých AC školí vo vykonávaní auditov členských organizácií. Druhou je komisia pre rozvoj (Development Committee, DC), ktorá združuje expertov v oblasti rozvoja škôl a má na starosti jednak asistenciu a poradenstvo školám, ktoré majú

záujem o členstvo v IGDF, ale nespĺňajú ešte všetky štandardy a jednak kontrolu toho, či tieto organizácie napredujú k naplneniu štandardov a výslednému úspešnému vstupnému auditu a členstvu. Práca v oboch komisiách ako aj práca audítorov je na bezplatnej báze. Materské školy odborníkov, ktorí túto prácu vykonávajú, poskytujú svojim zamestnancom plat a časovú možnosť sa na aktivitách pre IGDF podieľať

3.2 Členstvo v IGDF (podmienky členstva, procesy, audit ako často, štatúty AO EO aplikant a záujemca

Členstvo v IGDF je možné získať po dosiahnutí všetkých predpísaných štandardov na základe podrobného auditu. Základnou požiadavkou je, že organizácia musela vycvičiť a vo svojej krajine odovzdať minimálne 10 vodiacich psov. Organizácia si podáva prihlášku, ktorá musí byť správna so všetkými prílohami po formálnej stránke. Následne je do školy vyslaný audítor, ktorý vykoná vstupný audit v dĺžke 4 dní. Prihlasujúca sa organizácia pokrýva náklady spojené s auditom aj vstupný poplatok. Audítor musí preskúmať spĺňanie štandardov IGDF po formálnej stránke – dokumentácia, procesy, aj po praktickej stránke – veľká časť auditu je strávená „v teréne“ pozorovaním práce inštruktorov so psami, vychovávateľmi, či klientami. Výsledok auditu môže byť pozitívny pri splnení všetkých štandardov, negatívny, ak je organizácia ďaleko od spĺňania štandardov, alebo môže vyústiť do žiadosti o vypracovanie akčného plánu, ktorým sa adresujú oblasti, v ktorých je práca nedostatočná. Po naplnení akčného plánu, pri ktorom môže škola prijať asistenciu DC, je audit vykonaný nanovo a až po preverení splnenia podmienok, je škola prijatá za člena.

Členovia IGDF prechádzajú podobným auditom, ktorý trvá 3 dni, každých 5 rokov. Týmto je zabezpečené, že organizácia štandardy udržiava, napreduje a prispôsobuje svoju činnosť nárokom aktualizovaných štandardov. Priebežný audit môže podobne ako vstupný dopadnúť úspešne – škole je členstvo predĺžené o 5 rokov, neúspešne – škola členstvo stratí, alebo požiadavkou na akčný plán a dopracovanie oblastí, v ktorých nie sú štandardy dodržané úplne, s pozastavením členstva a následným prehodnotením po aplikácii akčného plánu.

IGDF má stanovený členský poplatok na základe počtu odovzdaných vodiacich psov, ktorého každoročné uhradenie je taktiež podmienkou zotrvania školy ako člena.

Organizácie, ktoré práve vznikli alebo sa rozvíjajú a nespĺňajú ešte všetky potrebné štandardy, majú možnosť uchádzať sa o dve kategórie pridruženia sa k IGDF – „záujemca“ (Enquiring Organization, EO) alebo „žiadateľ“ (Applicant Organization, AO). Obe kategórie organizácií sú v procese smerujúcom k splneniu štandardov sprevádzané pracovníkmi DC. Výhodou týchto dvoch statusov je možnosť zúčastňovať sa semináru IGDF a možnosť dostať podporu DC a iných členských škôl prostredníctvom DC. Zmyslom je, aby tieto organizácie od začiatku alebo čo najskôr nastúpili na cestu osvedčených spôsobov práce v poskytovaní vodiacich psov, a aby tak čo najrýchlejšie dosiahli vysokú kvalitu poskytovaných služieb. EO a AO nesmú používať logo IGDF, ani žiadnym spôsobom implikovať, že spĺňajú štandardy IGDF alebo členstvo v IGDF. Nemôžu tiež voliť alebo ich zástupcovia byť volení do štruktúr IGDF.

Organizácie, ktoré ešte neodovzdali žiadneho vodiaceho psa a o programe výcviku vodiacich psov len uvažujú alebo ho plánujú, majú možnosť uchádzať sa o status „zájemcu“ - EO. Na dosiahnutie tohto statusu sú malé požiadavky, prakticky postačuje, aby bola organizácia zaregistrovaná podľa pravidiel tej ktorej krajiny, a aby predstavila jednak potrebu poskytovania

vodiacich psov v tej ktorej geografickej oblasti a jednak podala krátku predstavu o rozvoji a fungovaní. Tento status je bezplatný. Status EO môže mať organizácia po dobu 3 rokov, kedy musí preukázať dostatočný progres vyúsťujúci do prihlášky o status AO alebo, v odôvodnených prípadoch, môže byť radou IGDF predĺžený status EO.

Organizácie, ktoré už odovzdali aspoň jedného vodiaceho psa (hoci tento nemusí byť priamo organizáciou vycvičený, môže byť prijatý od inej členskej školy IGDF), sa môžu uchádzať o status „žiadateľa“ - AO. Na tento status sú kladené vyššie požiadavky. Organizácia musí predstaviť konkrétny zámer „Business Plan“ vrátane finančného plánu na 3 roky fungovania a tiež musí prostredníctvom videozáznamu zdokumentovať prácu aspoň jednej dvojice klienta a vodiaceho psa, o ktorého sa organizácia stará. Organizácia platí za status AO symbolický ročný poplatok. Status AO môže organizácia mať po dobu 5 rokov, za ktoré musí preukázať priebežný progres k splneniu všetkých požadovaných štandardov. V oprávnených prípadoch a na základe žiadosti podporenej DC je možné, aby bola doba statusu AO radou IGDF predĺžená.

3.3 Štandardy IGDF (celkový popis, tvorba, citovanie relevantných častí)

V súčasnosti je v platnosti 10 štandardov IGDF, jedenásty je vo fáze vypracovávania. Každý štandard hovorí o podmienkach a kvalite práce v jednotlivých oblastiach súvisiacich s poskytovaním vodiacich psov. Štandardy sú podľa potreby aktualizované, posledná verzia je z roku 2016, pričom nová verzia by mala prísť do platnosti v roku 2020.

Budúci jedenásty štandard by sa mal zaoberať požiadavkami na zabezpečenie udržateľnosti organizácie po finančnej a personálnej stránke.

a. Štandard 1 – Výber klientov/žiadateľov

Štandard popisuje konkrétne kroky procedúry prijímania žiadostí a jednaní so záujemcom o vodiaceho psa, ktoré musí mať organizácia zabezpečené. Predpisuje vykonanie hodnotenia žiadateľa, kde budú posúdené jeho schopnosti pracovať s vodiacim psom, vrátane napríklad fyzických schopností potrebných na prácu so psom; nutnosti mať funkčnú orientáciu na trasách, na ktorých bude pracovať so psom, vrátane schopnosti samostatne prechádzať cez cestu; nutnosť mať dostatočné pracovné využitie pre psa, aby si pes zachoval svoje schopnosti vodiaceho psa; zrakové postihnutie na úrovni, že je klient odkázaný na používanie primárnych pomôcok na mobilitu (napr. vidiaci sprievodca, dlhá biela palica); atď. Hodnotenie klienta musí byť vykonané kvalifikovaným inštruktorom mobility s vodiacim psom alebo iným odborníkom z oblasti práce s klientami (napr. sociálny pracovník, inštruktor priestorovej orientácie a samostatného pohybu, ktorí však boli primerane vyškolení na posudzovanie záujemcov o vodiaceho psa. Štandard popisuje povinnosť informovať klienta o výsledku jeho žiadosti a zabezpečenie referovania klienta na iné služby, ak je to potrebné alebo možné. Štandard tiež predpisuje, že organizácia musí mať jasnú a písomnú procedúru na zabezpečenie sťažností alebo odvolania sa proti rozhodnutiu zo strany klienta. U úspešných žiadateľov musí organizácia zabezpečiť riadny výber vhodného psa s posúdením konkrétnych predpísaných aspektov klienta a psa, či už fyzických alebo osobnostných. Štandard povoľuje výnimky z predpísaného procesu v prípade, že sa jedná o klienta, ktorý si u tej istej organizácie žiada o druhého a ďalšieho psa (t.j. predpokladá sa, že organizácia klienta už lepšie pozná).

b. Štandard 2 – Odovzdávanie vodiaceho psa a práca s dvojicou klient - vodiaci pes počas pracovného života

Štandard predpisuje, že inštruktáž klientov musí byť individualizovaná a necháva flexibilitu dĺžky odovzdávania či miesta odovzdávania na organizáciu. Požaduje však, aby každé dovzdávanie psa malo vytvorený konkrétny plán, a aby zabezpečilo dosiahnutie bezpečnej a efektívnej mobility klienta so psom. Odovzdávanie aj práca s klientom počas pracovného života musí byť vykonávaná kvalifikovaným inštruktorom mobility s vodiacim psom. Od klienta sa očakáva plné zapojenie sa do procesu odovzdávania a prispôsobenie svojho iného programu odovzdávaniu psa. Štandard popisuje konkrétne aspekty práce dvojice, ktoré musia byť pokryté, vrátane praktickej práce aj teoretických informácií. Organizácia musí zabezpečiť podporu klientovi a psovi počas pracovného života, ak je požadované o túto podporu, alebo ak je táto podpora nutná vzhľadom na bezpečnosť a efektívnosť práce dvojice alebo zdravie a zabezpečenie potrieb psa. Organizácia musí zabezpečiť telefonický kontakt s klientom do 48 hodín v prípade vážnych situácií a ak je vážne ohrozená bezpečnosť klienta, dvojice alebo zdravie a blaho psa, musí organizácia zabezpečiť osobnú návštevu klienta v čase, ktorý reflektuje vážnosť situácie. Štandard tiež predpisuje, že v prípade žiadosti klienta, musí organizácia poskytnúť podporu klienta pri odchode jeho vodiaceho psa do dôchodku alebo uhynutí psa.

c. Štandard 3 – Vzdelávanie a profesijný rozvoj odborného personálu

Tento štandard predpisuje, že pracovníci organizácie na pozíciách práce v chove, výchove šteniat, výcviku psov a veterinárnej starostlivosti, musia mať adekvátne vzdelanie. Pokiaľ si organizácia sama vychováva pracovníkov v týchto oblastiach, musí mať vytvorené učebné osnovy, podľa ktorých sa pracovníci vzdelávajú. Organizácia je povinná mať procedúry na zabezpečenie rozoznania skôr dosiahnutých kvalifikácií alebo predošlého vzdelávania a skúseností. Zabezpečiť tiež musí možnosť kontinuálneho vzdelávania sa a profesijného rozvoja pracovníkov v týchto oblastiach. V prípade cvičiteľov vodiacich psov (pozn. jedná sa o pracovnú pozíciu, kde osoba pracuje iba so psami, cvičí vodiacich psov, ale nepracuje so zrakovo postihnutými klientami), je na dosiahnutie kvalifikácie vyžadovaná prax s minimálnym počtom 6 vycvičených psov, pričom 2 z nich sú vycvičení pod priamym dohľadom skúseného personálu, 2 pod čiastočným dohľadom a 2 vycvičení samostatne.

d. Štandard 4 – Program vzdelávania inštruktorov mobility s vodiacim psom

Inštruktori mobility s vodiacim psom sú pracovníci organizácie, ktorí sú kvalifikovaní na výcvik psov aj na prácu so zrakovo postihnutými klientami, t.j. hodnotenie záujemcov o vodiaceho psa, príprava žiadateľov, odovzdávanie vodiacich psov aj práca s dvojicou klient – vodiaci pes počas pracovného života. IGDF predpisuje, že organizácie, ktoré vychovávajú vlastných inštruktorov, musia mať písomné učebné osnovy, podľa ktorých sú inštruktori vzdelávaní. Osnovy musia pokrývať nasledovné základné oblasti:

- ❖ výber a starostlivosť o vodiacich psov;
- ❖ výcvik vodiacich psov;
- ❖ hodnotenie vodiacich psov;
- ❖ zrakové postihnutie a služby s ním spojené (pozn. priestorová orientácia a samostatný pohyb, vzdelávanie dospelých – pedagogika/andragogika, typy zrakového postihnutia a ich funkčný vplyv na život, psychosociálne aspekty zrakového postihnutia, atď.);
- ❖ hodnotenie klientov;

❖ inštruktáž klientov.

V prílohe B sú uvedené podrobné učebné osnovy vyžadované IGDF ako minimálny štandard. Štandard vyžaduje, aby priamu supervíziu praktickej práce vykonával inštruktor kvalifikovaný podľa štandardov IGDF, vzdelávací personál iných modulov musí byť primerane kvalifikovaný v daných oblastiach. Štandard popisuje formálne náležitosti, ktoré vzdelávanie musí obsahovať ako napr. dokumentáciu priebehu vzdelávania, dokumentáciu skúšok a pod., zabezpečenie možnosti odvolať sa alebo opakovať skúšky. Organizácia taktiež musí zabezpečiť rozoznanie skôr získaných kvalifikácií, vzdelania alebo skúseností a rovnako aj možnosť kontinuálneho vzdelávania sa a profesijného rozvoja inštruktorov. Minimálne požiadavky na prax na kvalifikáciu inštruktora mobility s vodiacim psom je vycvičenie a inštruktáž 6 psov/ dvojíc klient – vodiaci pes, pričom 2 z toho sú vycvičené/ inštruované pod priamym dohľadom skúseného personálu, 2 pod čiastočným dohľadom a 2 vycvičené/ inštruované samostatne.

e. Štandard 5 – Humánna starostlivosť, tréning a zaobchádzanie s vodiacimi psami

Štandard 5 je momentálne v štádiu prepracovania a nový by mal byť v platnosti v máji 2020. Súčasný štandard predpisuje, že organizácie musia zabezpečiť, aby sa so psami zaobchádzalo s prihliadaním na fyzické a psychické potreby každého individuálneho psa na základe jeho povahy, vrodenej citlivosti aj nadobudnutých skúseností. Organizácia musí zabezpečiť, že so psami sa bude zaobchádzať na základe vedomostí o reči tela psa, pričom cieľom je, že pes má byť uvoľnený a sebaistý a akákoľvek korekcia nemá mať za následok neprimerané fyzické alebo psychické nepohodlie psa. Organizácia toto musí zabezpečiť vo všetkých fázach kým je pes pod dosahom organizácie, t.j. aj u vychovávateľov, pri pobyte psov u iných dobrovoľníkov, na akciách zabezpečovaných organizáciou a u organizácií, kde pes ostáva majetkom školy počas celého pracovného života, aj u klientov. Štandard predpisuje, že eutanázia môže byť vykonaná len pod vedením kvalifikovaného veterinára. Štandard stanovuje organizáciám za cieľ maximalizáciu pozitívneho upevňovania a minimalizáciu negatívnych zásahov.

f. Štandard 6 – Chov, výchova a veterinárna starostlivosť

Štandard 6 je v častiach o chove a výchove záväzný pre organizácie iba vtedy, ak majú program chovu a výchovy (existencia týchto dvoch programov nie je podmienkou členstva v IGDF).

Časť o chove predpisuje, že program musí byť vedený osobami s primeraným vzdelaním a skúsenosťami o reprodukcii psov a ideálne aj so skúsenosťami z výcviku vodiacich psov. Organizácia musí mať prístup k veterinárnym expertom so skúsenosťami v oblasti reprodukcie. Psi prijatí do chovu musia byť vhodného temperamentu na prácu vodiaceho psa a posúdení zdravotne. Štandard hovorí o posúdení absencie bežných genetických ochorení a abnormalít, absenciu abnormalít pri posúdení zraku a doklad o vykonaných RTG. Štandard nešpecifikuje detaily ani mieru prípustných abnormalít v prípade napríklad dysplázie bedier alebo lakťov. Toto je ponechané na posúdení organizácií. Psi prijatí do chovu musia mať známy rodokmeň s minimálne troma generáciami dozadu. Chovné suky musia mať minimálne 12 mesiacov pred tým, ako na nich bude chované a nesmú mať viac ako 4 vrhy do veku 6 rokov, ak veterinár nedá výslovný súhlas. Chovní psi musia mať minimálne 12 mesiacov pred tým, ako budú pripúšťaní. Štandard predpisuje, že ak organizácia nadobúda šteňatá alebo dospelých psov z iných zdrojov, tieto musia prejsť hodnotením vhodnosti zdravia a povahy pred zaradením do programu výcviku. Štandard predpisuje konkrétne záznamy, ktoré musia byť vedené

o chovných psov a tiež, že šteňatá musia pred umiestnením k vychovávateľom byť socializované a musí im byť poskytnutá ľudská starostlivosť.

Program výchovy šteniat musí byť vedený pracovníkmi s primeraným vzdelaním a skúsenosťami z oblasti vývoja šteniat. Šteňatá musia byť umiestňované do rodín vo veku nie menej ako 6 týždňov a s rodinami musí byť uzatvorená zmluva o výchove šteňaťa. Vychovávateľa musia byť pravidelne navštevovaní pracovníkmi zabezpečujúcimi dohľad a vedenie záznamov o napredovaní šteniat. Záznamy musia byť vedené o vývoji šteňaťa po stránke povahy, socializácie aj zdravia (vrátane záznamov o očkovaní, zákrokoch a pod.). Organizácia musí mať procedúru na zabezpečenie umiestnenia šteniat/psov vyradených z programu a s nadobúdateľmi týchto psov musí byť uzatváraná zmluva.

Psom musí byť zabezpečená riadna kvalifikovaná veterinárna starostlivosť, vrátane možnosti posúdenia a starostlivosti špecialistami. Všetci psi v programe aj vyradení z programu musia byť sterilizovaní, s výnimkou psov ponechávaných na účely chovu. O starostlivosti musia byť vedené podrobné záznamy. Štandard vyžaduje, že klienti musia zabezpečiť veterinárnu prehliadku svojmu vodiacemu psovi minimálne raz do roka.

g. Štandard 7 – Hodnotenie a výcvik vodiacich psov

Organizácie sú povinné posúdiť vhodnosť každého na prácu vodiaceho psa po stránke zdravia aj povahy, pričom štandard uvádza konkrétne aspekty ako napríklad vyrovnaný, dobre cvičiteľný, ovládateľný aj v prítomnosti rozptýlení, dobre sa adaptujúci na rôzne prostredia, bez známk strachu alebo agresivity. Celý zoznam je v origináli štandardov v prílohe. Štandard predpisuje minimálny vek, kedy je možné začať výcvik, na 12 mesiacov. Štandard podrobne uvádza konkrétne aspekty práce vodiaceho psa, ktoré musí pes na konci výcviku zvládať vykonávať bezpečne, efektívne a s primeranou koncentráciou aj v prítomnosti rozptýlení. Vyžadované je, že pred odovzdaním psa klientovi musí byť pes ohodnotený skúseným inštruktorom, vrátane práce s cvičiteľom psa naslepo, aby bolo zaistené, že vykonáva všetky štandardom požadované aspekty. Kompletný zoznam požadovaných cvikov je v origináli štandardu, zahŕňa napríklad: poslušnosť, privolanie z pohybu navolno, primeraný ťah vo vedení, obchádzanie prekážok, vyhľadávanie dverí a prechádzanie dverami, vyhľadávanie schodov a chôdza po schodoch, označenie kraja cesty a prechádzanie na povel, primeraná reakcia na vozidlá križujúce trasu dvojice, označovanie dverí do dopravných prostriedkov, nástup, výstup a jazda dopravnými prostriedkami, postupovanie po kraji cesty bez chodníka, atď.

Na porovnanie s pracovnými aspektami vyžadovanými Výcvikovou školou pre vodiace a asistenčné psy štandardy IGDF nevyžadujú výcvik psa na donášanie predmetov. Cvik vyhľadania a práce na chodiacich schodoch alebo chodníkoch je v štandarde IGDF uvedený, ale s tým, že nie je povinné ho vykonávať/cvičiť.

h. Štandard 8 – Špecifikácia koterco

Štandard sa týka iba organizácií, ktoré využívajú koterce. Uvádza konkrétny zoznam požiadaviek na koterce, kompletný sa nachádza v origináli, zahŕňa požiadavky ako napríklad: pes musí byť schopný sa v koterci úplne postaviť, natiahnuť a otočiť; koterce musia byť vybudované z materiálov zabezpečujúcich možnosť vysokej hygieny; koterce musia chrániť pred nepriaznivým počasím a zabezpečiť primeranú vnútornú klímu (napr. vetranie, vykurovanie); musia mať prívod vody, energie a kanalizačný systém; atď.

i. Štandard 9 – Budovy a transport

Štandard sa týka organizácií, ktoré majú vlastné budovy, priestory a vlastné dopravné prostriedky na prevoz psov, pracovníkov a klientov. Štandard predpisuje všeobecne, že budovy aj dopravné prostriedky musia byť také, aby bola zaistená bezpečnosť ich používateľov.

j. Štandard 10 – Administratíva

Štandard uvádza konkrétne požiadavky na dokumentáciu a zabezpečenie informácií organizáciou v nasledovných oblastiach: služby klientom; zdravie a blaho psov; výcvik a hodnotenie psov; chov; personalistika. Tieto požiadavky dopĺňajú požiadavky na dokumentáciu uvedené v konkrétnych štandardoch k jednotlivým oblastiam. IGDF nepredpisuje formát, v akom má byť dokumentácia vedená alebo uchovávaná, ale požaduje, aby bola zaistená bezpečnosť dôverných údajov podľa platných právnych noriem. Tiež vyžaduje, aby bol prístup k dokumentácii obmedzený na pracovníkov, pre ktorých sú informácie relevantné, ale zároveň aby boli informácie uložené tak, aby boli dostupné iným pracovníkom v prípade absencie zodpovedného pracovníka.

Príloha 1

Štandardy IGDF 2016

Priložené vytlačené k fyzickej kópii dokumentu; elektronicky nie je možné štandardy priložiť kvôli autorským právam.

Príloha 2

Učebné osnovy potrebného vzdelania inštruktorov mobility s vodiacim psom podľa štandardov IGDF

(Kvôli autorským právam nie je možné skopírovať osnovy priamo do dokumentu, preto musia byť priložené vytlačené k fyzickej kópii tohto dokumentu.)

4 TVORBA ŠTANDARDU CEN/TC 452 „ASSISTANCE DOGS“

4.1 Pozadie a popis k tvorbe štandardu CEN/TC 452 "Assistance Dogs"

Európsky výbor pre normalizáciu (CEN) je organizácia zabezpečujúca tvorbu štandardov v rôznych oblastiach. Členmi CEN sú národné normalizačné ústavy krajín EU, krajín EFTA a krajín usilujúcich sa o vstup do EU alebo EFTA.

Štandard CEN/TC 452 sa začal tvoriť ako pokračovanie práce vykonanej pracovnou skupinou CEN, ktorej výsledkom bol v roku 2012 dokument CEN/WS 65 „Guide Dog Mobility Instructor - Competences“ (Kompetencie Inštruktorov mobility s vodiacim psom). CEN/WS 65 definoval požiadavky na vzdelanie a profesijné kompetencie ľudí, ktorí cvičia vodiacich psov a pracujú so zrakovo postihnutými klientami, ktorí chcú mať alebo majú vodiaceho psa.

Potreba tvorby CEN štandardu v oblasti poskytovania všetkých asistenčných psov (vrátane vodiacich), vyplynula z faktu, že v mnohých krajinách bolo a je poskytovanie asistenčných psov málo regulované, nie sú určené jasné kritériá na poskytovateľov či na psov a nie je vytvorený systém nezávislej kontroly. Výsledkom tohto stavu je niekoľko skutočností. Jednak sa na verejnosti pohybujú

mnohí psi, ktorí asistenčným psom nemali byť a predstavujú riziko pre klienta, s ktorým pracujú, a niekedy aj pre verejnosť. Zároveň psi, ktorí nie sú vhodní alebo dvojice klient a pes, ktoré nedostali riadnu podporu a školenie od adekvátne vzdelaných inštruktorov, vytvárajú na verejnosti zlý obraz o asistenčných psoch, a tak sťažujú postavenie ostatných, ktorým by prináležalo právo na prístup do verejných priestorov na základe antidiskriminačných zákonov. Ďalším negatívnym aspektom je možnosť ľahko zneužívať systémy financovania asistenčných psov, pričom sa neprávom môže obohacovať či poskytovateľ, či klient pracujúci so psom, ktorý nespĺňa atribúty asistenčného psa. Problematické je tiež vytvorenie a zabezpečenie legislatívy umožňujúcej vstup alebo iné výhody pre asistenčných psov, keďže kvôli absencii jednoznačných kritérií a ich kontroly (preukázania ich splnenia) nie je možné určiť, ktorý pes naozaj je a ktorý nie je asistenčným psom.

Budúca existencia platného CEN štandardu (a prípadná existencia ISO štandardu, ktorý by mal platnosť na celom svete), by riešila popísané problémy. Štandard má za cieľ jasne definovať kritériá a požiadavky na psov, ktorí sa stanú asistenčnými, na poskytovateľov (vrátane ich vzdelania a požiadaviek na služby poskytované klientom) a navrhnúť spôsoby certifikácie, resp. kontroly dodržiavania štandardu atď.

Všeobecne majú všetky štandardy CEN odporúčací a nie nariadení charakter, a aby platili v tej ktorej krajine, musí ich tá ktorá krajina prijať. Akonáhle je však dodržanie toho ktorého štandardu CEN citované zákonom ako požiadavka, alebo je citované ako požiadavka v zmluve, stáva sa štandard záväzným. Štandardy CEN majú zároveň veľkú váhu, keďže sú tvorené presne daným a rigidným procesom za účasti mnohých zaujatých skupín (či už profesionálov, spotrebiteľov, reprezentantov dotknutých skupín atď.) a prechádzajú aj fázou verejného komentovania.

Výsledný štandard CEN/TC 452 tak poskytne páku do rúk tých, ktorí majú záujem na presadení jednotných štandardov v poskytovaní asistenčných psov v krajinách združených v CEN. Zákonodarcovia alebo zodpovední za poskytovanie finančných príspevkov na asistenčných psov, aj zodpovední za zavádzanie antidiskriminačných princípov voči používateľom asistenčných psov, budú mať pred sebou dokument, ktorý má váhu na európskej úrovni, ktorý reprezentuje záujmy nie len často veľmi malej skupiny používateľov vodiacich alebo iných asistenčných psov v jednotlivých krajinách, ale reprezentuje záujmy obrovskej skupiny používateľov asistenčných psov v celej Európe. Z tohto jednoznačne vyplýva ďaleko lepšia šanca na presadenie jednotných štandardov v jednotlivých krajinách, ako pri oslovovaní autorít so štandardami vytvorenými lokálne, malou skupinou zainteresovaných a reprezentujúc malú skupinu používateľov. Zároveň sa presadením jednotného štandardu CEN v Európe zabezpečí, že používatelia asistenčných a vodiacich psov si budú môcť byť istí jednotnými štandardami a hlavne jednotnými pravidlami pre prístup s asistenčným psom v celej Európe. Čo jednoznačne zlepši ich bezproblémové cestovanie v európskom priestore.

4.2 Budúce kapitoly štandardu (popis momentálneho stavu a rozpracovania, dohodnuté znenia...)

V období koniec septembra – začiatok októbra 2019 boli zo sekretariátu CEN doručené pracovné verzie nasledovných častí budúceho štandardu:

- a. Slovník pojmov
- b. Welfare počas celého života psov

- c. Tréning a hodnotenie
- d. Štandardy práce s klientami
- e. Prístupnosť a univerzálny prístup

Zvyšná časť „Kompetencie profesionálov v práci s asistenčnými psami“ doručená zatiaľ nebola. Všetky pracovné skupiny a všetci účastníci procesu, ktorí majú záujem, sa stretávajú osobne niekoľko krát do roka a priebežne pracujú na dokumentoch na diaľku.

Nižšie sú popísané časti dokumentu v stave, v akom boli na jeseň 2019. K dokumentom boli podané zo strany Výcvikovej školy pre vodiace a asistenčné psy komentáre, ktoré nie sú relevantné pre projekt.

a. Slovník pojmov

Okrem samotného dokumentu patriacemu k štandardu bol obdržaný dokument so zhrnutím pripomienok zúčastnených strán k prvej verzii dokumentu „1. Slovník pojmov“. Dokument s pripomienkami obsahuje referencie na legislatívu niektorých štátov a v nej používanú terminológiu. Ďalšie komentáre sa týkajú definícií a ujasnení pojmov u iných ako vodiacich psov. V dokumente je poznamenané, že s väčšinou uvedených pripomienok sa budú pracovné skupiny zaoberať na najbližšom osobnom stretnutí v Záhrebe v decembri 2019.

Budúci štandard CEN/TC 452 Assistance Dogs používa termín „asistenční psi“ ako všeobecný názov všetkých psov, ktorí asistujú osobám s postihnutím. V slovenskej legislatíve je ale pojem „asistenčný pes“ označením iba psa s výcvikom na asistenciu osobám s motorickým postihom a je na rovnakej úrovni ako pojmy vodiaci alebo signálny pes. Vzhľadom na budúci európsky štandard, ktorý bude pravdepodobne prekladaný do Slovenčiny, by bolo vhodné upraviť slovenské názvoslovie v legislatíve, aby nedochádzalo k zámenám pojmov. Budúci štandard CEN/TC 452 Assistance Dogs definuje ako podskupiny pojmu asistenční psi nasledovné typy psov:

- ❖ vodiaci pes,
- ❖ signálny pes (pes pre sluchovo postihnutých),
- ❖ pes asistujúci s mobilitou,
- ❖ pes asistujúci pri zdravotných stavoch alertovaním alebo reakciou,
- ❖ pes asistujúci s PTSD,
- ❖ pes asistujúci pri autizme
- ❖ pes asistujúci pri vývojových postihnutiach,
- ❖ pes asistujúci pri diabetes,
- ❖ pes asistujúci pri záchvatoch

(Pozn. niektoré termíny v Angličtine sa veľmi ťažko prekladajú do Slovenčiny, keďže by si vyžadovali opisný spôsob vyjadrenia. Toto je hrubý preklad a pri budúcom preklade štandardu do slovenčiny alebo pri spracovávaní legislatívy bude nutné vytvoriť vhodnú slovenskú terminológiu.)

V dokumente je zdôraznené, že tento zoznam nie je konečný a pri aktualizáciách štandardu v budúcnosti budú môcť byť pridávané ďalšie typy asistenčných psov, pokiaľ spĺňajú definíciu „asistenčného psa“.

Navrhovaná všeobecná definícia, čo môže byť považované za asistenčného psa: „Termín asistenčný pes je všeobecným pojmom (v niektorých krajinách je používaný termín služobný pes),

ktorý zastrešuje širokú paletu psov špecificky vycvičených na vykonávanie úloh, pomocou ktorých je zvyšovaná nezávislosť a kontrastované limity, ktoré má osoba s postihnutím. Aby bol pes považovaný za asistenčného psa, musí byť pes permanentne pridelený osobe s postihnutím, aby vykonával úlohy spôsobom „jeden na jedného“, alebo aby vykonával tieto úlohy pod vedením ďalšej osoby, ktorá dvojicu podporuje.“

Ďalej je definované, že pes, ktorý poskytuje osobnú obranu, nemôže byť považovaný za asistenčného, bez ohľadu na ďalšie úlohy, ktoré vykonáva. Taktiež psi, ktorí poskytujú len emocionálnu podporu, nie sú asistenčnými psami.

Pre poskytnutie prehľadnosti má štandard prílohu A, v ktorej sa nachádzajú definície a terminológia k typom psov, ktorí nespádajú pod tento štandard.

Ďalej sú v dokumente uvedené definície jednotlivých typov asistenčných psov, vysvetlenia pojmov týkajúcich sa profesionálov pracujúcich s asistenčnými psami (napr. tréner asistenčných psov, inštruktor asistenčných psov, inštruktor mobility s vodiacim psom atď.) a vysvetlenia ďalších pojmov týkajúcich sa práce s asistenčnými psami (napr. poslušnosť, úloha asistenčného psa, postroj vodiaceho psa, welfare zvierat atď.).

Zaujímavým bodom je definícia „univerzálneho prístupu“, t.j. kvalita vyjadrujúca možnosť ľahkej dostupnosti, možnosti vojsť a použitia osobou s postihnutím. V poznámkach k tejto definícii je uvedené, že univerzálny prístup je daný osobe s postihnutím alebo tímu asistenčného psa a postihnutého človeka, nie iba samému asistenčnému psovi. V druhej poznámke je uvedené, že inštruktor/tréner asistenčného psa a vychovávateľ potrebujú univerzálny prístup na verejné miesta, aby mohli cvičiť a socializovať psa.

Viaceré definované termíny nesú poznámku, že budú upresnené alebo pozmenené na základe ďalšej práce na iných častiach štandardu, s ktorými súvisia.

Príloha A

Príloha A uvádza definície a vysvetlenia pojmov týkajúcich sa typov psov, ktorí nespádajú pod tento štandard. Jedná sa o psa poskytujúceho emocionálnu podporu, psa pôsobiaceho v zariadení, psa spoločníka s určitými schopnosťami a terapeutického psa (podľa definície je to pes u nás známy pod pojmom pes terapeut).

Príloha B

V prílohe B sú uvedené definície týkajúce sa postihnutí a prebraté sú z dokumentu Svetovej zdravotníckej organizácie „Medzinárodná klasifikácia fungovania, postihnutia a zdravia“ (International Classification of Functioning, Disability and Health).

Príloha C

Neskôr bude zvažované, či sa v prílohe C pridá do štandardu grafické znázornenie (graf, diagram) pojmu asistenčný pes a pod neho spadajúcich typov asistenčných psov.

b. Welfare počas celého života psov

Úvod k tejto časti štandardu odkazuje na teóriu piatich typov podmienok a piatich cieľov welfare (Mellor 2016b – konkrétna referencia na literatúru nie je v rozpracovanej časti štandardu ešte uvedená). Podmienky zahŕňajú: dobrú výživu, dobré prostredie, dobré zdravie, vhodné správanie a pozitívne mentálne skúsenosti. Štandard hovorí, že welfare psov musí byť monitorované neustále

a hodnotené osobami so zodpovedajúcim vzdelaním, pričom hodnotené musia byť všetky podmienky spadajúce do menovanej teórie.

Časti 1 účel a 2 odkazy na iné štandardy, ešte nie sú vypracované.

Časť 3 Názvoslovie a definície je rozpracovaná. Uvádzané sú v nej najmä definície diagnóz a veterinárnych postupov, aby boli jednoznačné, keď sa na nich iba podľa mena odvoláva ďalší text štandardu.

Časť 4 pojednáva o zdraví a welfare psov a je rozdelená na podkapitoly zaoberajúce špecifikami zdravia a welfare psov v jednotlivých štádiách od chovu – narodenia až po odchod do dôchodku a prípadnú eutanáziu. Veľká časť obsahu je popisom toho, ako jednotlivé aspekty vyzerajú. V tomto texte – prehľade o momentálnom stave rozpracovanosti štandardu – je pozornosť venovaná konkrétnym bodom, ktoré niečo predpisujú alebo odporúčajú.

Chov

- ❖ Štandard predpisuje, že musia byť vedené záznamy o všetkých jedincoch, ich zdraví a zdraví a kariérach ich potomkov. Štandard hovorí, že tím zaoberajúci sa chovom by mal mať experta na chov a veterinára, ideálne špecializovaného na otázky reprodukcie.
- ❖ Ak je to možné, prirodzené párenie má byť uprednostňované pred umelým oplodnením, najmä keď sa jedná o prvé párenie suky v jej živote.
- ❖ Keď majú suky a psi žijúce v rodinách prísť kvôli reprodukcii do chovného centra, musia centrum už poznať. Pokiaľ suky žijú celý čas v chovnom centre, musia mať podmienky zabezpečené veľmi podobne tomu, ako keby žili v rodine, vrátane možnosti hojného kontaktu s ľuďmi a možnosti spať pri ľuďoch.
- ❖ Chovné zvieratá musia prejsť tými istými zdravotnými testami ako psy pred nástupom do výcviku (podrobné rozpracovanie testov a prijateľnosti ich výsledkov je v časti o testovaní psov pred nástupom do tréningu).
- ❖ Štandard popisuje konkrétne špecifikácie, ktoré musí spĺňať pôrodný box a priestory, v ktorých suky rodia.
- ❖ U tehotnej suky majú byť zachované jej zvyky a rutina s výnimkou stavu, keby tieto ohrozili tehotenstvo.
- ❖ Pôrod má prebehnúť pod dohľadom primerane skúsených ľudí.
- ❖ Minimálne prvé tri týždne majú byť šteňatá umiestnené v pôrodnom boxe s matkou. Suka je vyvádzaná von na kŕmenie a prechádzky a má mať možnosť opustiť pôrodný box podľa svojej vôle. Od štvrtého týždňa veku má byť pôrodný box otvorený tak, aby šteňatá mali možnosť samé vyjsť a skúmať okolie.
- ❖ Štandard uvádza príklady na prvky v prostredí a aktivity pre šteňatá v tomto veku.
- ❖ Zdravotné kontroly a očkovanie šteniat má byť podľa národných zákonov/noriem.
- ❖ Štandard uvádza odporúčané rutinné aktivity so šteňatami, ktoré majú podporiť vytvorenie väzby šteniat na ľudí.

Výchova

- ❖ Všetky body popisujúce aspekty výchovy šteniat a programu výchovy šteniat sú uvádzané slovom „should“, t.j. „mal by byť“, a teda sú odporúčané a nie vyžadované.
- ❖ Popisované sú ciele a účel programu výchovy, proces výberu a vzdelávania vychovávateľov, úvod šteňaťa do novej rodiny a podpora vychovávateľov počas trvania výchovy.

- ❖ Body textu, ktoré sa líšia od našej praxe a/alebo sú nerealistické pre organizácie s menšími zdrojmi a bez chovného centra, sú: odovzdanie šteniat do rodín vo veku až 10-12 týždňov, postupné zoznamovanie sa šteňaťa s novou rodinou v chovnom centre pod dohľadom odborníkov, vo veku šteňaťa nad 5 mesiacov zabezpečiť pobyt šteňaťa v chovnom centre na jeden týždeň každý mesiac až do nástupu do tréningu za účelom hodnotenia šteňaťa. Keďže v iných bodoch štandard referuje na typ chovného programu, kde sú šteňatá rodené v domácnostiach, je veľmi pravdepodobné, že tieto nerealistické body budú pozmenené, resp. v každom prípade sú odporúčaniami a nie nárokmi.

Hodnotenie zdravia asistenčných psov

- ❖ Na rozdiel od predošlej časti štandardu táto časť predpisuje povinné body kontroly zdravia, ktoré musia byť vykonané a preukázateľné
- ❖ Predpísané kontroly majú byť vykonané vo veku minimálne 15 mesiacov alebo pred testom na asistenčného psa.
- ❖ Anamnéza – záznam o vakcináciách v Pet Pase a o kastrácii/sterilizácii. Vek kastrácie/sterilizácie má byť zvážený individuálne a pokiaľ nebola vykonaná v čase hlavnej zdravotnej kontroly, musí byť záznam o jej vykonaní doručený k skúške asistenčného psa (Pozn. týmto je efektívne predpísané, že psy musia byť sterilizované/kastrované)
- ❖ Kompletné klinické vyšetrenie – dlhý a detailný zoznam všetkých vyšetrení od prehliadky tela až po genetické testy vid' v originálnom texte. Niektoré vyšetrenia (napríklad vyšetrenie obličiek a niektoré špecifické genetické testy) sú konkrétne uvedené ako povinné pre určité rasy psov, ktoré takými ochoreniami trpia.
- ❖ Vyšetrenie očí je vyžadované od oftalmológa špecialistu u retrieverov a ďalších rás, u iných je postačujúce klinické vyšetrenie bežným veterinárom.
- ❖ Zoznam povinných genetických vyšetrení na záver uvádza, ktoré genetické choroby/stavy sú vylučujúce pre asistenčného psa.
- ❖ Posúdenie skeletu sa vyžaduje cez RTG a snímky musia byť posúdené „HD certifikovaným“ špecialistom európskej vzdelávacej inštitúcie (univerzita alebo fakulta). Štandard popisuje veľmi detailne RTG čoho a v akej polohe, akým spôsobom je žiadané.
- ❖ Štandard uvádza konkrétne kritériá na zdravotný stav, vrátane posúdenia skeletu, ktoré psa vylučujú ako asistenčného psa, pričom pri niektorých diagnózach je zohľadnené a uvedené, ktorý typ asistenčnej práce pes robiť môže a ktorý nie (napríklad je štandard tolerantnejší voči stupňu dysplázie bedrového kĺbu u signálnych psov, ako u vodiacich psov atď.)
- ❖ Štandard uvádza výnimky a jasný rozsah určitých problémov, ktoré sú u asistenčného psa tolerovateľné a požaduje, že v čase odovzdávania psa musia byť akútne ochorenia psa vyliečené.

Asistenční psi vo výcviku

- ❖ Táto časť sa zaoberá tým, čo musí byť psovi poskytnuté počas výcviku a zdôraznené je, že sa to týka všetkých psov, narodených v špeciálnom chove alebo získaných vo vyššom veku a tiež psov cvičených vlastným majiteľom (pozn. prípady, keď si postihnutý človek sám cvičí psa. Na tento prípad sa referuje pojmom „majiteľom vycvičený pes“)
- ❖ Väčšina bodov v tejto časti je formulovaná so slovom „should“ – mali by, takže sa nejedná o striktné nariadenia.

- ❖ Opísané sú nasledovné oblasti, pričom sú pri každej uvedené konkrétne podmienky a konanie, ktoré sa zhodujú s našimi bežnými štandardmi „dobrej praxe“:
  - Výživa, nesmie trpieť hladom a smädom
  - Prostredie a nesmie trpieť diskomfortom (týka sa miesta, kde pes býva, aj napríklad používaných pomôcok, ktoré nemajú psovi spôsobovať diskomfort)
  - Zdravie a nesmie trpieť bolesťou, zranením a chorobou
  - Správanie sa a voľno mimo tréningu (napr. že pes má mať adekvátnu rovnováhu času stráveného v práci a voľnými aktivitami)
  - Mentálny stav a nesmie trpieť strachom a úzkosťou
- ❖ Posledná oblasť zahŕňa aj požiadavku, ktorá je explicitná, že pokiaľ pes prejavuje stres a úzkosť počas tréningu stále napriek zmenám v tréningových metódach, musí byť z výcviku vyradený

Asistenční psi v službe

- ❖ Táto časť sa zaoberá tým, čo musí byť poskytnuté psovi, ktorý má byť používaný ako asistenčný, je používaný ako asistenčný alebo bol používaný ako asistenčný. Týka sa to rovnako psov pochádzajúcich z organizácie ako psov vycvičených majiteľom a plnenie týchto povinností je na držiteľovi psa.
- ❖ Popísané sú rovnaké oblasti ako v bode 2.4.4, so zmenami v obsahu oblastí kde je to relevantné vzhľadom na rozdiel medzi psom vo výcviku a v službe.
- ❖ Väčšina bodov v tejto časti je formulovaná so slovom „should“ – mali by, takže sa nejedná o striktné nariadenia.
- ❖ Niektoré zaujímavé body
  - Psy, ktoré majú za úlohu nosiť postroj, ťahať vozík, poskytovať oporu, dočahovať na vysoké miesta, nosiť náklad alebo sa pohybovať po šmykľavých povrchoch, by mali byť pravidelne (a minimálne raz za 6 mesiacov) skontrolované psím osteopatom, fyzioterapeutom alebo chiropraktikom
  - Pes by mal mať dostatočnú možnosť odpočinúť si a ak sa predpokladá, že pes nebude musieť pracovať po dobu 15 a viac minút, mal by mu byť odobratý postroj alebo iné pomôcky, aby sa mohol uložiť pohodlne.
  - Pes by mal mať minimálne 4 nepracovné prechádzky, každú po dobu 20 minút, pričom minimálne dve z nich sú na vodidle dlhom minimálne 2 metre, aby mal pes možnosť čučať a skúmať
  - Pes by mal mať minimálne 3 dlhé prechádzky na voľno za týždeň, ideálne v spoločnosti iných psov
  - Pes by mal mať jasný signál, kedy pracuje a kedy nie, napríklad šatka na sebe = pracuje, šatka dole = nepracuje, plus má mať na odlišenie aj adekvátny slovný pokyn
  - Pes by nemal byť vystavovaný stresujúcim vplyvom alebo vplyvom spôsobujúcim diskomfort, čo môže byť aj napríklad požadovanie apertovania tvrdých alebo ťažkých vecí od psa s dentálnymi problémami alebo artrózou
- ❖ Štandard nastavuje vysoké podmienky na ochranu welfare psom a bude zaujímavé, ako bude vyzeráť finálna verzia, keďže momentálne sú skoro všetky podmienky iba odporúčaním. Na druhej strane, ak by boli niektoré body vyžadované, jednalo by sa o nerealizovateľné podmienky vzhľadom napríklad na finančné možnosti, ale aj vzhľadom na dostupnosť služieb (napr. dostupnosť psieho osteopata-fyzioterapeuta).

Validácia psa (skúška)

Ku skúške by mal mať pes vykonanú kontrolu veterinárov, ktorý by mal zároveň posúdiť zdravotné záznamy psa a potvrdiť, že pes dostával adekvátnu zdravotnú starostlivosť. Držiteľ psa by mal dostať odporúčania o ďalšej zdravotnej starostlivosti o psa. Držiteľ by mal podpísať kontrakt, ktorý definuje jeho povinnosť riadiť sa podľa odporúčaného zdravotného plánu.

Sledovanie psa po skúške

Po skúške psa by mal veterinár nastaviť zdravotný plán pre psa. Uvedené sú ďalšie testy, ktoré by pes mal pravidelne absolvovať, vrátane prehliadky veterinárom raz do roka a testov krvi a moču raz do roka. Tieto podmienky sú všetky definované ako „mal by“.

Odchod do dôchodku

Od veku 7 rokov by pes mal byť každého pol roka vyšetrený veterinárom, raz do roka mať kompletne ortopedické vyšetrenie, aby sa včas zistila prípadná bolestivosť a raz do roka mať kompletne neurologické a behaviorálne vyšetrenie na zistenie „syndrómu kognitívnej disfunkcie“ pomocou validovaného testu. Odchod psa do dôchodku by mal byť určený veterinárom. Všetky podmienky sú definované ako „mal by“ a pri niektorých by povinnosť vykonať ich bola nerealistická.

Zmena majiteľa/držiteľa asistenčného psa

Nový majiteľ by mal obdržať zdravotné informácie o psovi a mal by podpísať kontrakt, ktorý definuje jeho povinnosť riadiť sa ustanoveným zdravotným plánom. Body tiež hovoria o pravidelných zdravotných kontrolách. Všetko je uvedené ako „mal by“.

Eutanázia

Bod uvádza, že sa má postupovať podľa ďalších štandardov a noriem „AAHA, IAAHPC, AVMA“. Tieto referencie nie sú v rozpracovanej verzii uvedené. Jedná sa pravdepodobne o veterinárne štandardy.

c. Tréning a hodnotenie

Jedná sa o úplne prvú verziu dokumentu vypracovanú pracovnou skupinou WG4. Niektoré časti budúceho dokumentu nie sú ešte vypracované vôbec, napríklad úvod alebo časť o hodnotení psov. Navrhnutý je čiastočný obsah dokumentu, ktorý zahŕňa všeobecné časti (úvod, 1. účel, 2. referencie, 3. slovník pojmov) a odborné časti (4. príprava, 5. socializácia a 6. tréning).

Dokument popisuje nasledovné typy asistenčných psov v oddelených kapitolách: 7. vodiaci pes, 8. signálny pes (pes pre sluchovo postihnutých), 9. pes asistujúci s mobilitou, 10. pes asistujúci s PTSD, 11. pes asistujúci pri autizme a vývojových postihnutiach, 12. pes asistujúci pri diabetes a 13. pes asistujúci pri záchvatoch. Ďalej v tomto dokumente popisujem len časti týkajúce sa vodiaceho psa, keďže sú relevantné pre projekt. Naštudovanie ostatných častí však je dôležité pre prácu VŠVAP s inými typmi asistenčných psov.

Časť 6. tréning hovorí všeobecne o zásadách, ktoré platia pre všetky typy asistenčných psov a v nasledujúcich kapitolách sú pridané extra aspekty tréningu toho ktorého typu asistenčného psa.

Ešte nie je navrhnuté ani rozhodnuté, aké štandardy a normy budú spomenuté v časti 2. referencie.

Časť 3. slovník pojmov odkazuje na všeobecné terminologické databázy ISO a IEC a na časť tohto štandardu „Slovník pojmov“.

Príprava – aký má pes byť pred začatím tréningu

- ❖ Pri relevantných častiach je referované na časť o welfare psa, s ktorými je táto časť štandardu v súlade
- ❖ Uvedené sú všeobecné body k fyzickým aspektom – vhodnosť do klímy, prijateľný výzor, srst', o ktorú sa klient môže starať, atď.
- ❖ K zdraviu psa je uvedené len veľmi všeobecne, že pes má byť „physically sound and without pain“ (Pozn. v tejto časti štandardu nie je uvedený odkaz, ale podrobnými podmienkami kontroly zdravia sa zaoberá časť o welfare psov)
- ❖ Pes má mať minimálne 12 mesiacov a/alebo primeranú úroveň vyspelosti
- ❖ Pes má byť posúdený na základe záznamov a hodnotenia vykonaného oficiálnymi metódami, podľa oficiálneho rozoznaného štandardu

Socializácia

Táto časť predpisuje, že pes musí prejsť procesom socializácie, ktorý je dokumentovaný a určuje aké konkrétne výsledky majú byť socializáciou dosiahnuté (napr. že je pes zvyknutý na dopravu, zoznámený s rôznymi dopravnými prostriedkami, primerane sa správajúci, schopný pracovať v prítomnosti nezvyčajných ľudí, detí, primerane sa správajúci ku psom a iným zvieratám atď.)

Tréning

- ❖ Predpísaná je nutnosť viesť o tréningu záznamy a vymenované sú konkrétne aspekty, ktoré musia byť zaznamenávané
- ❖ Nie je predpísaná dĺžka tréningu, ale že má trvať dovtedy, kým záznamy neukazujú, že pes má skonsolidované pracovné zručnosti, stabilnú emocionalitu a spoločenské správanie, pohodu pri vykonávaní pracovných úloh
- ❖ Predpísané je, že pes musí vykonávať minimálne 3 špecifické asistenčné úlohy na zmiernenie limitujúcich faktorov, ktoré má osoba s postihnutím
- ❖ Psi nesmú byť cvičení na vykonávanie úloh spojených s obranou alebo strážením
- ❖ Psi musia byť cvičení s použitím humánnych pomôcok a metód, ktoré zabezpečujú fyzickú a psychickú pohodu, welfare a bezpečnosť psa
- ❖ Psi majú adekvátne reagovať na verbálne/akustické alebo fyzické pokyny (povely) vo všetkých verejných prostrediach a v domácom prostredí, uvedené sú príklady verbálnych, akustických, vizuálnych a fyzických pokynov
- ❖ Uvedené sú konkrétne cviky základnej poslušnosti, ktoré majú psi ovládať: chôdza v kontrolovanej pozícii pri psodoví s vodidlom a bez vodidla, privolanie, sadni, ľahni, vstaň, zostaň, stoj, privolanie z pohybu na voľno, zanechanie nežiaduceho správania sa, činnosti alebo rozptýlenia
- ❖ Uvedený je konkrétny zoznam požiadaviek na správanie sa psa – vid' kompletný zoznam v originálnom texte, zahŕňa pre nás štandardné aspekty ako napr. bez prejavov agresivity, nesmie neprímerane štekať alebo kňučať, nesmie žobrať potravu, musí byť schopný rýchlo sa znova sústrediť po rozptýlení, atď.

- ❖ Psi musia byť zvyknutí na všetky pomôcky používané pri výkone ich práce, napr. kolieskové kreslo, postroj atď., vymenovaných niekoľko všeobecných príkladov
- ❖ Ak je pes priradený dieťaťu, tak má pracovať pre dieťa, ale reagovať na pokyny osoby právne zodpovednej za psa.

Vodiaci pes

- ❖ V tréningu musí byť zahrnutá práca so psom „na slepo“
- ❖ Psi označujú prekážky a konajú tak, aby sa vedený človek vyhol nebezpečenstvám (vrátane obchádzania, vyhýbania sa bez pokynu človekom) v mestskom aj vidieckom prostredí a vo verejnej doprave, vymenovaných je pár príkladov na typické prekážky
- ❖ Psi majú rozoznávať a reagovať na vyhľadávacie povely, nie sú uvedené žiadne povinné, len je uvedených niekoľko príkladov: dvere, schody, zebra, výťah, voľné miesto na sedenie
- ❖ Psi majú pracovať aj v prostredí, kde nie je definovaný chodník, napríklad po kraji cesty
- ❖ Prechádzanie cez cestu má byť vykonávané na povel psovoda, nie z vôle psa
- ❖ V zozname chýba vykonávanie smerových povelov – vpravo, vľavo a naspäť a zručnosť „prevádzanie cez cestu“.
- ❖ Zoznam nezahŕňa niektoré aspekty, napr. donášanie predmetov alebo reakciu na vozidlá (tzv. Traffic training, ktorý vyžadujú štandardy IGDF)

d. Štandard práce s klientmi

Táto časť štandardu obsahuje okrem všeobecných častí ako „účel“ alebo „slovník pojmov“ časti upravujúce poskytovanie služieb a prácu s klientmi počas celého pracovného života dvojice asistenčný pes – osoba s postihnutím (ďalej len „dvojica“). Nižšie sú stručne popísané jednotlivé časti s upozornením na prípadné odchýlky od našej súčasnej praxe.

Táto časť štandardu je definovaná ako určujúca pre vytvorenie dvojice, jej inštruktáž na takú úroveň, aby spolupráca bola bezpečná a dobre fungujúca a pre udržanie kvality práce dvojice počas celého pracovného života, pod podmienkou transparentných vzťahov medzi poskytovateľom a klientom a jasných povinností jedného voči druhému. Na zabezpečenie týchto cieľov sú poskytovatelia služieb povinní vytvoriť si dôsledný prístup a procedúry k tomu, ako pracujú s klientami. Konkrétne sú všetky potrebné časti/procedúry popísané v jednotlivých kapitolách tejto časti štandardu.

Informácie poskytované klientom a žiadateľom

- ❖ Štandard v súčasnej navrhovanej podobe predpisuje, že po obdržaní žiadosti o informácie, musí poskytovateľ zaslať informácie v prístupnom formáte do 15 dní
- ❖ Zasielané informácie majú pokryť tieto témy: informácia o tom „Čo je to asistenčný pes“, všeobecné informácie o poskytovateľovi a štýle jeho práce, informácie o kritériách pre obdržanie psa (čo môže napomôcť seba ohodnoteniu klienta), zhrnutie krokov týkajúcich sa žiadosti, pridelenia psa a inštruktáže so psom.

Žiadosť

- ❖ Formulár, na ktorom klient podáva žiadosť musí obsahovať informácie potrebné na prvotné posúdenie vhodnosti klienta na prácu so psom, v budúcnosti bude k štandardu v prílohe priložený príklad formuláru
- ❖ Vymenované sú potrebné informácie, ktoré sa nelíšia vo svojej podstate od toho, čo je súčasťou praxe u nás alebo čo je požadované štandardmi IGDF

Interview žiadateľa a praktické hodnotenie

- ❖ Hodnotenie musí byť vykonané kvalifikovaným inštruktorom alebo multidisciplinárnu komisiou profesionálov
- ❖ Výsledok hodnotenia musí byť dokumentovaný v správe, ktorá zahŕňa zistenia, špecifické požiadavky a dobre podložené dôvody na prípadné zamietnutie žiadosti
- ❖ Vymenované sú aspekty, ktoré je potrebné hodnotiť a nelíšia sa od našej praxe alebo štandardov IGDF
- ❖ Do 7 dní od vykonaného hodnotenia musí poskytovateľ zaslať zápis z hodnotenia klientovi, ktorí musí mať možnosť záznam doplniť/upraviť do 15 dní. Pokiaľ inštruktor s úpravami súhlasí, záznam sa zmení, pokiaľ nesúhlasí, priložia sa klientovi poznámky len ako príloha ako „klientov názor“. V poznámke je uvedené, že bude nutné ešte vytvoriť procedúru pre prípad, keď klient neodpovie do 15 dní
- ❖ Žiadateľ musí byť informovaný prístupnou formou o výsledku hodnotenia do jedného mesiaca odkedy poskytovateľ dostal všetky požadované informácie; ak klient nebol úspešný, musia byť udané dôvody a mali by byť poskytnuté referencie na iné služby, ak by tie mohli napomôcť klientovi byť v budúcnosti úspešným
- ❖ Ak je žiadateľ úspešný, musí byť dohodnuté miesto a čas ... a musí byť zaslané potvrdenie v prístupnom formáte – text nie je dokončený, keďže neuvádza čas a miesto čoho má byť dohodnuté. Ak sa jedná o inštruktáž, bol daný komentár o preformulovaní tohto bodu, keďže v čase prijatia žiadateľa nemusí byť možné určiť presne čas a miesto inštruktáže.
- ❖ Ak sa jedná o žiadateľa, ktorý už mal psa od poskytovateľa, ktorý ho hodnotí, môžu byť predpísané kroky pozmenené na základe vedomostí, ktoré už poskytovateľ o žiadateľovi má.

Tvorenie dvojice

- ❖ Text popisuje dôležitosť tejto časti procesu a v prehľadnej tabuľkovej forme uvádza konkrétne aspekty človeka a psa, ktoré musia byť posúdené a vhodne spárované; aspekty sa nelíšia od našej praxe alebo štandardov IGDF
- ❖ Do úvahy majú byť brané preferencie klienta, ako boli vyjadrené počas interview/hodnotenia
- ❖ Priradený človek a pes sa musia stretnúť v kontrolovaných podmienkach, aby sa maximalizoval benefit tohto prvého stretnutia
- ❖ Počas záverečných fáz tréningu a pri odovzdávaní musí byť pes cvičený na špecifické požiadavky klienta
- ❖ Definitívne rozhodnutie o priradení toho ktorého psa klientovi je na kvalifikovanom inštruktorovi alebo komisii profesionálov
- ❖ V prípade psov cvičených samotným používateľom je odporúčané, aby používateľ zohľadnil všetky tieto aspekty pri výbere svojho psa

Inštruktáž

- ❖ Inštruktáž musí byť individualizovaná a nie je predpísaná žiadna konkrétna doba, za ktorú musí dvojica dosiahnuť bezpečnú a efektívnu spoluprácu
- ❖ Inštruktáž môže byť v domácom prostredí, v rezidencii (klient mimo domova, v tréningovom centre a pod.) alebo v kombinácii podľa možností klienta aj poskytovateľa, ale musí obsahovať praktickú časť v prostredí, ktoré je relevantné pre budú prácu dvojice
- ❖ Inštruktáž musí byť vykonávaný kvalifikovaným inštruktorom
- ❖ Keďže si rôzne typy asistenčných psov vyžadujú iné podmienky inštruktáže, pracovná skupina navrhuje pridať prílohy, ktoré by obsahovali konkrétne požiadavky na odovzdávanie toho ktorého asistenčného psa
- ❖ Progres dvojice pri inštruktáži má byť pravidelne diskutovaný medzi klientom a inštruktorom, má byť vedený záznam o týchto rozhovoroch, ktorý musí byť priložený k záznamom o klientovi
- ❖ Je dôležité, aby sa klient plne venoval inštruktáži a ak toto nie je možné, môže byť inštruktáž prerušená. Ak je možné, aby iný tréning alebo referencia na iné služby pomohli úspešnosti inštruktáže v budúcnosti, má poskytovateľ klienta referovať alebo poskytnúť tieto služby.
- ❖ Pri ukončení inštruktáže má byť práca dvojice bezpečná a efektívna vo všetkých potrebných oblastiach. Toto má byť posúdené kvalifikovaným inštruktorom alebo komisiou profesionálov. Hodnotenie má byť prediskutované s klientom. Ak práca dvojice nie je dostatočná, má byť poskytovateľom rozhodnuté (na základe konzultácie s klientom), či bude inštruktáž predĺžená alebo zastavená/zrušená z dôvodu nedostatočného progresu.
- ❖ Poznámka pracovnej skupiny, že bude potrebné doplniť body týkajúce sa psov vycvičených samotným používateľom

Starostlivosť počas pracovného života

- ❖ Posudzovaný má byť mentálny, fyzický stav psa a jeho správanie, výkon jeho úloh a efektivita práce klienta so psom. Klienti majú právo na možnosť nepretržite kontaktovať poskytovateľa telefonicky, buď s odpoveďou osobne alebo zanechaním odkazu. (Poznámka pracovnej skupiny, že bude nutné tu pridať niečo k psom vycvičených používateľom)
- ❖ Poskytovateľ musí poskytnúť podporu minimálne raz ročne počas celého pracovného života a to: osobnou návštevou počas prvých dvoch rokov pracovného života; neskôr ako po dvoch rokoch je možné nahradiť osobnú návštevu dotazníkom, telefonátom, videom
- ❖ Pre psov vycvičených používateľom môže byť podpora poskytovaná komisiou/inštitúciou – poznámka pracovnej skupiny, že tu je potrebné dopracovať detaily, keďže nie je nikde zafinancované zatiaľ, kto/čo je táto komisia. Odporúča sa, aby psi vycvičený používateľom navštevovali veterinára aspoň raz do roka, keď má pes viac ako 7 rokov. (Všeobecná poznámka pracovnej skupiny uvádza, že celkovo je potrebné dopracovať v detailoch podmienky pre psov vycvičených používateľom a že tieto by mali byť v čo najväčšej miere rovnaké ako podmienky na psov vycvičených poskytovateľmi)
- ❖ Starostlivosť vo forme návštev, telefonického kontaktu, videa atď. má byť poskytovaná kvalifikovaným inštruktorom; osobná návšteva má byť poskytovaná dvojiciam, keď je pes starší ako 7 rokov; vo veku psa 8 a viac rokov má byť na každej návšteve s klientom diskutovaná možná potreba odchodu psa do dôchodku a čo sa v čase odchodu do dôchodku očakáva; klient má poskytnúť veterinárne záznamy a záznamy o očkovaní poskytovateľovi alebo komisii (poznámka, že treba dopracovať časť referujúcu na komisiu kvôli psom vycvičeným používateľom)

- ❖ Keď klient referuje poskytovateľovi problémy v práci psa alebo nevhodné správanie sa psa, musí poskytovateľ poskytnúť extra tréning psovi alebo dvojici v krátkom čase. Ak problém nie je možné odstrániť, je nutné posúdiť možnosť odobratia psa, v ktorom prípade sa poskytovateľ musí snažiť nahradiť psa čo najskôr. Poskytovateľ musí poskytovať asistenciu v prípadoch núdze telefonický kontakt do 24 hodín od žiadosti klienta o asistenciu. Navrhnutá bola zmena znenia, aby bol zahrnutý prípad, že nevhodnú prácu alebo správanie sa psa nereferuje klient, ale zaznamená inštruktor počas návštevy a tiež prípad, že nevhodná práca dvojice nie je chybou psa alebo poskytovateľa, ale klienta a v tom prípade nahradenie psa nie je relevantné.
- ❖ Posledný bod je všeobecným zhrnutím, že pokiaľ sa vyskytnú okolnosti, keď je bezpečnosť tímu ohrozená, alebo je vo vážnom ohrození dobrý fyzický alebo psychický stav psa, poskytovateľ musí zabezpečiť osobnú návštevu kvalifikovaným zamestnancom. Táto návšteva musí byť vykonaná v čase odrážajúcom charakter žiadosti o asistenciu.

Práva a povinnosti poskytovateľov

- ❖ Prvý bod všeobecne uvádza povinnosť poskytovateľa ako: poskytnúť služby bez diskriminácie, férovo, každému, kto spĺňa kritériá a podľa možností – všeobecné body, ktoré sú súčasťou našej praxe.
- ❖ Prvý bod tiež referuje na fakt, že po prijatí žiadosti sa vytvorí zmluvný vzťah medzi klientom a poskytovateľom a v poznámke je uvedené, že by sa štandard mal ďalej rozšíriť o zahrnutie aspoň minimálneho setu klauzúl, ktoré by zmluva mala obsahovať; ak bude štandard takto prijatý, znamená to, že bude podľa neho povinné mať s klientom uzatvorenú zmluvu.
- ❖ Určené sú tri štádia vzťahu: 1. tréning – zmluvné detaily sú dokumentované v podpísanej správe o hodnotení klienta; 2. pracovný život psa – keď dvojica ukončila inštruktáž a pes je oficiálne odovzdaný, nastáva ďalšia fáza zmluvného vzťahu. Potrebné je podpísať nový dokument, ktorý určuje práva a povinnosti klienta a poskytovateľa počas pracovného života psa; 3. dôchodok – v tejto fáze musia byť prehodnotené body zmluvy týkajúce sa vlastníctva alebo typu podpory/služieb
- ❖ Zmluva má riadiť podmienky aspektov ako podpora počas pracovného života, návštevy, asistencia v núdzových situáciách, odchod do dôchodku alebo odobratie psa
- ❖ Poskytovateľ má právo odobrať psa, ak klient odmieta alebo nespolupracuje dostatočne pri kontrolách počas pracovného života. Poskytovateľ má právo ukončiť služby, ak uváži, že by nedošlo k dostatočnému pozitívnemu výsledku pre klienta, alebo ak je v ohrození welfare psa. Poskytovateľ však musí konzultovať toto rozhodnutie s klientom predtým, než prestane poskytovať služby.

Tento bod je zaujímavý a odlišný proti súčasnej našej praxi tým, že sa dáva poskytovateľovi právo odobrať psa „len“ na základe nespolupráce klienta alebo odmietnutia kontrolnej návštevy. Znamená to totiž, že aj keď by bolo všetko v poriadku čo sa týka dvojice, jej práce, bezpečnosti, welfare atď., odmietnutie kontroly by dalo právo odobrať psa, čo sa nám zdá úplne neprimerané. Daný bol návrh na prehodnotenie aj vo svetle zákona upravujúceho vlastníctvo, kde pes vo vlastníctve klienta nemôže byť odobratý, ak nebol porušený iný zákon (napr. týranie zvierat).

- ❖ Poskytovateľ musí mať vytvorený proces odvolania sa pre neúspešných klientov a proces možnosti nezávislej sťažnosti.

- ❖ Poskytovatelia majú nasledovné povinnosti čo sa týka vedenia si záznamov o klientovi: viesť si záznamy a mať ich uložené podľa existujúcich zákonov; zabezpečiť kontrolovaný prístup a bezpečnosť osobných údajov
- ❖ Poskytovateľ musí dať klientom k dispozícii telefónne číslo pre volania v núdzi s osobnou odpoveďou počas pracovného času a s možnosťou zanechania odkazu mimo pracovného času

Práva a povinnosti žiadateľa

- ❖ Má právo na kompletne a presné informácie o poskytovaných službách a o právach a povinnostiach poskytovateľa aj ich vlastných. Právo na informácie v prístupnom formáte.
- ❖ Žiadateľ má právo zanechať kedykoľvek proces žiadosti alebo výcviku. Poskytovateľ má právo považovať zanechanie procesu klientom za rozhodnutie klienta ukončiť žiadosť o psa.
- ❖ Žiadateľ má právo na hodnotenie.

Práva a povinnosti používateľa/klienta

- ❖ Klient má právo dostať informácie o zdraví alebo výcviku psa od poskytovateľa, ak tieto špecifické informácie majú vplyv na výkon, zdravie alebo starostlivosť o psa.
- ❖ Právo na zaobchádzanie s rešpektom a dôstojnosťou klienta aj poskytovateľa
- ❖ Klienti majú právo obdržať služby od poskytovateľa bez povinnosti podieľať sa na fundraisingových alebo PR aktivitách, pokiaľ klient sám nevysloví záujem sa na nich zúčastňovať.
- ❖ Záznamy o klientoch musia byť považované za dôverné. Pokiaľ zákon určuje, že niektoré informácie nemusia byť poskytnuté, tak ich neposkytnutie nesmie negatívne ovplyvniť služby poskytované klientovi alebo status žiadosti žiadateľa.
- ❖ Klienti podávajúci písomnú sťažnosť majú byť odkázaní na procedúru nezávislej sťažnosti a musia byť jasne informovaní, že podanie sťažnosti neovplyvní negatívne momentálne poskytované služby alebo služby poskytované v budúcnosti

Podaný bol návrh na doplnenie povinnosti riadiť sa podmienkami určenými v zmluve. Tieto podmienky nemusia byť nutne vymenované na tomto mieste štandardu, alebo možno by mohli. Tieto podmienky môžu zahŕňať napr. povinnosť využívať psa na služby, na ktoré bol vycvičený; zákaz využívania psa na generovanie osobného profitu (napr. prípady žobrania so psom); povinnosť zabezpečiť psovi veterinárnu starostlivosť a primeranú výživu.

Vyradenie psa zo služby

- ❖ Rozhodnutie vyradiť psa zo služby je urobené buď na základe žiadosti klienta, alebo ho urobí poskytovateľ na základe signálov poukazujúcich na to, že práca tímu nie je bezpečná a istá, napr. po vykonaní návštevy klienta
- ❖ Vyradenie psa zo služby znamená: - pes je odobratý klientovi a vracia sa poskytovateľovi; - pes ostáva u klienta, ktorý už je alebo sa stáva jeho majiteľom, v tomto prípade pes stráca status asistenčného psa a poskytovateľ prevezme postroj/vestu a iné veci, ktoré psa identifikujú ako asistenčného
- ❖ V ďalšom bode sú vymenované dôvody vyradenia psa zo služby, ktoré sú všetky v zhode s našou súčasnou praxou, ako napr. bezpečnosť, zdravie alebo welfare psa je ohrozené, pes nedokáže vykonávať prácu kvôli veku, zdraviu atď, klientov stav sa zmenil a už nemôže alebo nepotrebuje asistenčného psa atď.

Navrhnuté bolo pridať bod, že dôvodom môže byť, že je tím alebo klient ohrozený kvôli nedostatočnej práci tímu. Body uvedené teraz spomínajú iba psa, ale môže sa jednať o ohrozenie pramienice z dvojice ako takej alebo z klienta.

❖ Dôchodok psa – odstavec obsahuje viaceré body:

- Poskytovateľ má dať klientovi informácie a rady ohľadom dôchodku psa a starostlivosti o starého psa
- Pes má právo prestať pracovať a užiť si dôchodok ako domáci maznáčik v pokročilom veku
- Odchod do dôchodku má nastať pred 12 rokmi veku psa alebo skôr na základe mentálneho stavu, fyzického stavu a správania sa psa
- Klient má právo ponechať si psa u seba, pričom sa pes stáva jeho majetkom. Pes v dôchodku môže byť premiestnený podľa dohody a v spolupráci s poskytovateľom
- V deň odchodu do dôchodku poskytovateľ odoberie postroj/vestu a iné veci, ktoré psa identifikujú ako asistenčného a nahlási zrušenie stavu asistenčného psa do (budúceho) registra asistenčných psov

Sťažnosti, odvolanie sa a spory

❖ Všeobecné body

- Sťažnosť je definovaná ako žiadosť klienta poskytovateľovi o nápravu niečoho, čo je pre klienta nedostatočné alebo neprijateľné
- Procedúra podania sťažnosti je interná procedúra poskytovateľa a je to najjednoduchší spôsob riešenia problémov medzi klientom a poskytovateľom. Procedúra sťažnosti môže byť začatá kedykoľvek klientom tak, že podá sťažnosť
- Odvolanie sa je žiadosť klienta, aby poskytovateľ prehodnotil svoje rozhodnutie
- Spor je problém medzi klientom a poskytovateľom, ktorý nevedia vyriešiť iba samé tieto dve strany
- Procedúra sporu je externá procedúra, ku ktorej sa poskytovateľ zaviazal. Vyžaduje si externé know how a pohľad na vec, aby sa dospelo k riešeniu
- Poskytovateľ musí mať procedúry podľa ktorých sa postupuje v prípade sťažnosti, odvolania sa a sporu, klienti musia byť o procedúrach poučení
- Klient, ktorý je v procese sťažnosti, odvolania sa alebo sporu, má právo byť asistovaný osobou, ktorú si zvolí a ak sa tak rozhodne, informuje poskytovateľa alebo arbitrárnú komisiu písomne
- Nesmú byť ovplyvnené práva klienta
- Sťažnosti, odvolania a spory so všetkou dokumentáciou a záznamom o výsledku musia byť dokumentované poskytovateľom a musia byť k dispozícii k nahliadnutiu klientom po dobu 5 rokov od uzavretia prípadu.

V našej praxi bude potrebné preskúmať, či existujú jasné procedúry v týchto troch oblastiach, či existuje externá možnosť na posudzovanie sporov a či majú klienti prístup k týmto informáciám. Taktiež bude treba zaistiť splnenie posledného bodu o archivovaní záznamov, pokiaľ štandard bude schválený v takejto podobe.

❖ Sťažnosť

- Procedúra na riešenie sťažností musí byť vytvorená v spolupráci s reprezentujúcou delegáciou klientov

- Sťažnosť sa môže týkať služby poskytovateľa, produktu poskytovateľa alebo správania sa personálu zamestnanca ku klientovi
- Sťažnosť má byť adresovaná na poskytovateľa a doručená písomne alebo podpísanou elektronickou poštou
- Poskytovateľ môže určiť osobu nezávislú od organizácie, ktorá bude klienta podporovať v procese sťažnosti a pomáhať nájsť riešenie
- Sťažnosť musí byť poriadne preskúmaná
- Sťažujúci sa má byť informovaný o priebehu a najneskôr do 6 týždňov od podania žiadosti musí sťažujúci sa od poskytovateľa obdržať odpoveď, v ktorej sa uvádza posúdenie sťažnosti, rozhodnutia a podmienky

❖ Odvolanie sa

- Procedúra na odvolanie sa môže týkať aj zamestnancov, pracovná skupina navrhuje, že by to mohlo byť riešené tu alebo v inej časti štandardu
- Uvedené sú prípady, v ktorých sa môže klient odvolať: pri odmietnutí žiadosti o psa; pri pozastavení tréningu z dôvodu nedostatočného progresu, výsledku alebo nedostatočného záväzku od klienta; hodnotenie, že práca tímu je nedostatočná na konci obdobia odovzdávania; vyradenie psa zo služby
- Odvolanie sa má byť adresované poskytovateľovi písomne alebo podpísanou elektronickou poštou
- Poskytovateľ musí dôsledne zvážiť predošlé rozhodnutie, vrátane prípadného nového testovania psa, nového prehodnotenia klienta alebo opakovaného pozorovania dvojice. Poskytovateľ musí zabezpečiť, aby kľúčové osoby podieľajúce sa na pôvodnom rozhodnutí boli nahradené inými kvalifikovanými osobami, ak je to potrebné aj externými osobami.
- Osoba podávajúca sťažnosť má dostať písomnú informáciu o definitívnom rozhodnutí poskytovateľa čo najskôr, ale nie neskôr ako 6 týždňov po podaní sťažnosti.

Bol podaný návrh na prehodnotenie 6 týždňovej lehoty – v prípade potreby napríklad prehodnotiť klienta kvôli odmietnutej žiadosti o psa (čo objektívne nie je kritická alebo urgentná situácia), a ak poskytovateľ má obmedzené zdroje, môže byť dodržanie 6 týždňovej lehoty, za ktorú musí dôjsť k novému osobnému prehodnoteniu a vydaniu nového posudku, nemožné.

❖ Spor

- Poskytovateľ má mať prepojenie na „radu rozhodcov“ – v našich podmienkach je potrebné je preskúmať adekvátne štruktúry v rámci slovenského právneho systému. Je možné, že takéto rady existujú v iných oblastiach a bude potrebné takúto radu vytvoriť pre oblasť poskytovania asistenčných psov. Táto rada má byť vytvorená v súlade s lokálnym právom a s klauzulami tohto štandardu. Rada má byť uznaná/rozoznaná národnou vládou. Misiou tejto rady je vyriešiť akýkoľvek spor medzi klientom a poskytovateľom. Rada má byť vytvorená na základe konzultácie s klientmi (organizáciami reprezentujúcimi klientov) a poskytovateľmi (organizáciami reprezentujúcimi poskytovateľov)
- Spor môže byť podaný rade v nasledovných situáciách: poskytovateľ poruší jedno z práv klienta ako uvedené v tomto štandarde; sťažnosť nebolo možné vyriešiť v určenom čase; klient má reálne problémy riešiť sťažnosť priamo s poskytovateľom

Podaný bol návrh na doplnenie možnosti, že spor je podaný zo strany poskytovateľa, keď napríklad klient poruší povinnosti určené v tomto štandarde alebo v zmluve uzavretej medzi klientom a poskytovateľom.

- Rada je oprávnená vyriešiť spor daním rady, ktorá je zaväzujúca, vrátane možnosti určenia finančnej kompenzácie za spôsobené škody. Rada má vyriešiť spor do 6 mesiacov od podania sporu. V urgentných prípadoch môže ktorákoľvek strana žiadať o rozhodnutie v kratšom čase. Rozhodnutie rady musí byť zverejnené spôsobom, pri ktorom nie je možné identifikovať jednotlivé osoby okrem poskytovateľa. Členovia rady nesmú byť postihnuteľní, buď ako rada – ako celok alebo individuálne, za žiadne následky vyplývajúce z ich rozhodnutia.

Príloha A – Ochrana osobných údajov a komunikácia

Príloha A je v procese tvorby.

Časť A.1 Ochrana osobných údajov odkazuje na potrebu dodržať nariadenia o ochrane osobných údajov EU 2016/679 a predpisuje, že poskytovateľ musí mať vytvorený dokument popisujúci spôsob ochrany osobných údajov. Vymenované sú konkrétne aspekty, ktoré tento dokument musí obsahovať a povinnosť dať ho k dispozícii klientom. Zdôraznený je aj zákaz zdieľať akékoľvek informácie o klientovi s tretími osobami bez získania súhlasu klienta. Túto časť štandardu bude potrebné podrobne naštudovať a porovnať s našou súčasnou praxou.

Ďalšie časti prílohy A sú rozpracované a týkajú sa komunikácie s klientom – forma komunikácie, čo má byť kedy komunikované a pod. Čiastočne bude táto časť pravdepodobne kopírovať informácie zo samotnej kapitoly štandardu s uvedením konkrétnych príkladov.

e. Prístupnosť a univerzálny prístup

Táto časť štandardu je vypracovaná len čiastočne. Všeobecne je v nej používané k podmienkam slovo „should“, ktorého použitie vyvoláva dojem dobrovoľnosti. Taktiež je mnoho podmienok postavených jednoznačne do polohy iba odporúčania, čo v momentálnej verzii spôsobuje, že časť štandardu by nemala veľmi veľkú váhu.

Časť 1. Účel predstavuje stručne, že kapitola definuje požiadavky a odporúčania pre pohyb asistenčných psov na verejných priestranstvách, vrátane definovania napríklad akceptovateľných zakázaných miest pre asistenčných psov, definovania procedúr na limitovanie prístupu, testovania a identifikácie na umožnenie prístupu atď.

Časť 2. Normatívne referencie a 3. Termíny a definície nie sú ešte plne spracované. Časť 6. je ponechaná prázdna.

Identifikácia, registrácia a certifikácia

❖ Všeobecné informácie

Uvedené je, že sa odporúča, aby si každá krajina určila agentúru na registráciu a certifikáciu, a aby tieto agentúry zdieľali informácie.

❖ Registrácia

V tejto časti sú uvedené konkrétne údaje o psovi, ktoré majú byť registrované po dobu jeho služby a 5 rokov po jeho odchode do dôchodku. Navrhnuté je, že dvojica môže mať medailón a/alebo logo prístupnosti na postroji.

Časť o certifikácii nie je zatiaľ ďalej popísaná.

Oblasti prístupnosti

Podrobnejšie je rozpracovaná časť o prístupe do dopravných prostriedkov. Požiadavky sú štandardné, odvolávajú sa na právo využívať dopravu za rovnakých podmienok ako ju využívajú osoby bez asistenčného psa. Nemalo by byť vyžadované nosenie náhubku a ak je to možné, nemal by byť asistenčný pes prepravovaný za zvýšených nákladov pre klienta. Problematické vo výpočte týchto požiadaviek je, že je používané slovo „should“ a text vyznieva ako čisto odporúčací a nie vyžadujúci.

Časť o zakázaných priestoroch identifikuje ako také priestory, kde je potrebné dodržiavať oveľa vyšší štandard hygieny z dôvodu prevencie infekcií a zamedzenia šírenia chorôb, a tým pádom je prístup psa nemožný. Referované je na určité oddelenia nemocníc a pod.

Psy vo výcviku

Je odporúčané, aby prístup bol zabezpečený aj pre prov vo výcviku a definuje informácie, ktoré majú byť na identifikačnej karte trénerov a vychovávateľov. Psy by mali tiež byť označení vestou.

5 POSKYTOVANIE VODIACICH PSOV V ZAHRANIČÍ

5.1 Správy z vybraných krajín

5.1.1 Metodika výberu krajín

V projekte bolo oslovených 10 organizácií z rôznych krajín, aby poskytli podrobné informácie o systéme a podmienkach poskytovania vodiacich psov, potrebné na porovnanie a posúdenie rôznych úprav v tejto oblasti. Oslovené boli v prvom rade organizácie z krajín, kde na základe našich vedomostí boli úpravy v poskytovaní vodiacich psov pomerne rozdielne, aby sme zabezpečili široký pohľad na túto problematiku. Boli to (v abecednom poradí): Austrália, Česká republika, Dánsko, Holandsko, Kanada, Nemecko, Rakúsko, Švajčiarsko, Švédsko a Veľká Británia. Do projektu boli zahrnuté všetky z oslovených organizácií, ktoré prejavili záujem a možnosť poskytnúť hĺbkové informácie a intenzívnejšiu spoluprácu.

Podrobné informácie o systéme poskytovania vodiacich psov boli získané z krajín: Austrália, Česká Republika, Dánsko, Nemecko a Rakúsko. V tomto dokumente je uvedený preložený prehľad odpovedí z Českej republiky a Austrálie a správa z Dánska spracovaná priamo v Slovenčine. V originálnom plnom znení sa cudzojazyčné správy nachádzajú v samostatných dokumentoch.

Ďalšie z oslovených organizácií sa zapojili poskytnutím informácií v prieskume popísanom v dokumente „Analýza poskytovania vodiacich psov v zahraničí – prieskum“.

Organizácie vypracovali správu na základe otázok, ktoré im boli zaslané v dvoch častiach. Prvá časť bola zameraná na samotný systém poskytovania vodiacich psov v ich krajine, druhá časť bola viac zameraná na prístupové práva a postavenie vodiacich psov v ich spoločnosti. Otázky sú uvedené v prílohe A.

5.1.2 Správa z Českej republiky – vybrané aspekty

V Českej republike je vodiaci pes pre nevidiacich kompenzačnou/zvláštnou pomôckou definovanú v zákone č.329/2011 Zb. a vyhláške č.388/2011 Zb. Tieto predpisy nadväzujú na

predchádzajúce zákony, vodiaci pes má svoje miesto medzi kompenzačnými pomôckami pre osoby so zrakovým postihnutím už od 60-tych rokov minulého storočia. Zaradenie vodiaceho psa medzi kompenzačné pomôcky je respondentom považované za prínosné z dvoch hlavných dôvodov. Jednak je tak vytvorený systém financovania vodiacich psov cez príspevok štátu na kompenzačnú pomôcku. A tiež je možné sa o definíciu vodiaceho psa ako kompenzačnej pomôcky opierať pri riešení otázok prístupových práv zrakovo postihnutých osôb v sprievode vodiaceho psa, keďže je pes ako pomôcka neoddeliteľnou súčasťou osoby.

Na vodiaceho psa ako kompenzačnú pomôcku je poskytovaný príspevok Úradmi práce podľa zákona č 329/2011 Zb. Zákon stanovuje finančnú spoluúčasť klienta na kúpu vodiaceho psa vo výške 10% z ceny. Tuto čiastku buď hradí klient sám, alebo za pomoci nadácií, sponzorov, individuálnych darcov, alebo mu túto čiastku pomáha uhradiť poskytovateľ psa z vlastných nadačných prostriedkov, financií od sponzorov a pod. V Českej republike nie je klientom poskytovaná žiadna iná finančná pomoc na náklady spojené s držaním vodiaceho psa počas pracovného života psa. V minulosti existujúci príspevok na krmivo bol v roku 2011 zrušený a následné právne úpravy ho nenahradili. Respondent však nepovažuje toto za zásadný problém, keďže klienti nemajú všeobecne problém psa užiť. Niektorí poskytovatelia vodiacich psov v Českej republike poskytujú finančnú pomoc klientom na krmivo alebo zdravotnú starostlivosť, táto podpora však nemôže byť klientom vyžadovaná, závisí len od vôle a možností poskytovateľov.

Nárok na udelenie príspevku na vodiaceho psa ako kompenzačnú pomôcku je regulovaný zákonom č. 329/2011 Zb., podmienky sú však určené iba na základe typu a rozsahu zdravotného postihnutia. Zákon zároveň definuje 3 podmienky, ktoré vylučujú nárok na priznanie príspevku na vodiaceho psa, a to: 1. duševné poruchy a závislosť na návykových látkach, 2. hluchonemosť a 3. ťažká polyvalentná alergia a alergia na zvieraciu srst'. V zákone je výraz „hluchonemý“ nastavený na človeka úplne nepočujúceho a nehovoriaceho a s takýmito žiadateľmi o vodiaceho psa sa respondent nestretáva. Žiadateľom s čiastočným sluchovým postihnutím bol doteraz príspevok vždy priznaný. V prípade alergií považuje respondent túto podmienku za diskriminačnú, keďže by malo byť na posúdení alergického človeka, či a ako (napríklad poberaním liekov) môže so psom žiť a pracovať. Pokiaľ na základe zdravotného postihnutia žiadateľ spĺňa podmienky, podáva na príslušný úrad práce žiadosť o príspevok s priložením relevantných dokumentov (napr. dôkaz o členstve poskytovateľa v medzinárodnej organizácii a doklad o cene psa). Úrad vydá rozhodnutie o žiadosti spravidla v dobe 3 až 7 mesiacov.

Nie je možné uviesť, aký je ďalší postup žiadania o psa, keďže je v Českej republike mnoho poskytovateľov, je na žiadateľovi, ktorého si vyberie a každý poskytovateľ môže mať inú procedúru priebehu žiadosti a kritérií. Obvyklý postup definuje respondent ako:

prvý kontakt žiadateľa s organizáciou, návšteva žiadateľa, hodnotenie, spísanie zmluvy, prípadné preškolenie pred príchodom psa

podanie žiadosti o príspevok na vodiaceho psa podľa zákona

odovzdanie psa

Respondent ďalej uvádza vlastné postoje a postupy k žiadosti o vodiaceho psa, ktoré sa zhodujú s postupmi VŠVAP. Rovnako uvedené posudzované aspekty žiadateľa na to, či môže pracovať s vodiacim psom, sú zhodné s aspektami posudzovanými VŠVAP. (Detailný popis vid' v originálnej správe.)

Respondent uvádza, že v ich organizácii je pes odovzdávaný po tom, ako pes prešiel skúškou, pričom sa skúška môže konať najskôr 6 mesiacov od dátumu začiatku výcviku psa. Vek psa v čase odovzdania pritom musí byť minimálne 18 a maximálne 36 mesiacov.

V Českej republike štát poskytuje osobe s ťažkým zrakovým postihnutím príspevok na zakúpenie vodiaceho psa, a teda sa pes stáva majetkom klienta. Toto má podľa respondenta výhodu v tom, že klient je tým pádom za psa zodpovedný, či už za jeho zdravie alebo prípadné psom spôsobené škody. Problém v tomto usporiadaní vzniká iba v prípade, keď klient psa zanedbáva alebo týra, kedy poskytovateľ nemá páky na zasiahnutie, jedine cez zákon 246/1992 Zb. Zákon na ochranu zvierat proti týraniu.

V Českej republike neexistuje žiadna právna úprava alebo jednotné kritérium na zdravotné alebo povahové kritériá psa, ktorý môže byť vodiacim psom. Respondent uvádza interné kritériá ich organizácie, pričom sú pre nich smerodajné kritériá určené štandardami Medzinárodnej federácie škôl pre výcvik vodiacich psov. Detailné kritériá vid' v originálnej správe – nelíšia sa od kritérií VŠVAP, v prípade zdravotného kritéria na stupeň dysplázie bedrového a lakťového kĺbu je do výcviku prijatý pes, ktorý má stupeň prijateľný pre zaradenie do chovu príslušným chovateľským klubom toho ktorého plemena.

Výcvik vodiacich psov je v ČR voľnou živnosťou, to znamená, že nie sú stanovené žiadne kritériá na toho, kto chce vodiacich psov poskytovať. Vzhľadom na to, že sa tak poskytovanie vodiacich psov stalo neregulovanou zárobkovou činnosťou, prešiel v roku 2011 zákon, ktorý ukladá, že príspevok bude poskytnutý iba na psa, ktorý bol vycvičený fyzickou alebo právnickou osobou, ktorá je členom medzinárodnej organizácie združujúcej školy výcviku, resp. podala prihlášku na členstvo, ale po dobu max 2 roky od podania prihlášky. Formulácia je však veľmi otvorená a nie je zaistené, že poskytovateľ je členom v medzinárodnej organizácii, ktorá reálne má vybudované štandardy a kontroluje ich dodržiavanie. Z tohto dôvodu je možnosť obísť alebo nedokonale splniť túto podmienku stále veľká, a tak sa situácia reálne zlepšila len čiastočne.

Zákon stanovuje zdravotné kritériá na osobu, ktorej bude priznaný príspevok v zmysle zdravotného postihnutia. Jediným ďalším kritériom je dosiahnutý vek 15 rokov. Ďalšie kritériá si určujú interne poskytovatelia vodiacich psov. Respondent uvádza kritériá ich organizácie, ktoré sa nelíšia od kritérií VŠVAP, vrátane požiadavky, že klient musí mať základy samostatného pohybu s bielou palicou. V tomto prípade netrvá v súčasnosti organizácia na tom, aby mal klient absolvovaný oficiálny kurz priestorovej orientácie a samostatného pohybu, ale musí byť schopný sa samostatne pohybovať. Všetky úkony, ktoré musí vycvičený vodiaci pes ovládať, sú stanovené vyhláškou 388/2011 Zb. v prílohe 2 (citovaná v originálnej správe). Iba na psa, ktorý ich ovláda, môže byť poskytnutý príspevok. Formu skúšky si však určuje interne každý dodávateľ sám a na úrad je poskytnutý záznam o skúške, v ktorom musí byť jasne uvedené, že pes príslušné úkony ovláda. Typicky je záverečná skúška vykonaná cvičiteľom bez zrakovej kontroly – t.j. s nasadenými nepriehľadnými okuliarmi, čo uvádza väčšina dodávateľov. Niektorí dodávatelia ale priebeh skúšky nešpecifikujú. Respondent uvádza, že výhodou tohto predpisu je, že pokiaľ je klient v budúcnosti s výcvikom psa nespokojný a dôjde k sporu s poskytovateľom, je sa o čo oprieť v zmysle popisu výcviku, ktorý musí pes mať. Nedostatkom predpisu je, že nedefinuje človeka oprávneného posudzovať skúšky psov, a tak je odobrenie reálneho výkonu psa postavené čisto na svedomí poskytovateľov.

Pri odovzdaní vodiaceho psa podpisuje poskytovateľ a klient dokument o prevezení vlastníckych práv na klienta, čo vyžaduje úrad poskytujúci príspevok. Na tento akt sa vzťahujú pravidlá Občianskeho zákonníka 89/2012 Zb. V zákone je však nová definícia zvierat, t.j. zviera nie je vec,

pričom ale nie je definovaná reklamačná doba na živé zviera. Vzniká tým pádom paradox, keďže súčasný vzťah – poskytovateľ predávajúci, klient kupujúci – poukazuje na oprávnenosť vyžadovania reklamačnej doby ako pri veciach. Zákon aj právna analýza sú citované v originálnej správe.

Neexistuje žiadny právny predpis, ktorý by určoval, ako dlho má trvať zácvik klienta s vodiacim psom. Úrad vyžaduje doklad o tom, že zácvik prebehol, ale nikto nekontroluje jeho dĺžku. Cena zácviku je zarátaná do ceny psa. V originálnej správe je uvedený konkrétny príklad priebehu odovzdávania a podpory klienta počas pracovného života so psom organizácie respondententa.

Žiadny právny predpis nestanovuje dĺžku zácviku, pokiaľ sa jedná o druhého alebo ďalšieho vodiaceho psa toho ktorého klienta. Respondent uvádza, že odovzdávanie trvá rovnakú dobu a aj cena odovzdávania je rovnaká bez ohľadu na to, koľkého psa klient dostáva. Toto je z dôvodu špecifickosti vodiaceho psa, živého tvora, ktorý je každý iný.

Zákon taktiež nevyžaduje, aby sa poskytovateľ staral o dvojicu klienta a psa počas ich pracovného života. Mnohí poskytovatelia to však robia a intenzívne, známe sú ale aj prípady, kedy po odovzdaní psa prestal byť poskytovateľ zastihnuteľný. V takom prípade nie sú služby od poskytovateľa vymáhateľné a situáciu rieši len trh – klienti si odovzdávajú informácie o tom, ako sú s poskytovateľom spokojní.

Dĺžka používania vodiaceho psa, resp. vek jeho odchodu do dôchodku, nie sú stanovené žiadnym zákonom alebo predpisom. Respondent uvádza, že dĺžka je individuálna na základe mnohých faktorov, ako napr. vek zaradenia do služby, kondícia psychická aj fyzická konkrétneho psa atď.

Vodiaci pes nemá v Českej republike iné právne postavenie ako obyčajný pes čo sa týka situácie, že je napadnutý iným psom. Nový občiansky zákonník však umožňuje možnosť náhrady citovej ujmy, čo by v prípade vodiaceho psa bolo určite opodstatnené.

Zákon však udeľuje výnimku z povinnosti nahradiť škodu, pokiaľ napadne pes, ktorý slúži ako pomocník zdravotne postihnutému človeku. Respondent nesúhlasí s týmto zákonom, keďže je tým podporované odovzdávanie nevhodných psov.

Kontrola výkonu psa po odovzdaní klientovi nie je žiadnym spôsobom nariadená. Je na poskytovateľovi, či prácu dvojice klient – pes kontroluje alebo nie. Keďže systém kontroly funkčnosti psa u klienta nie je nastavený, dochádza k zneužívaniu prostriedkov, ktoré na vodiacich psov poskytuje štát. Respondent vidí ako možné riešenie povinnosť, aby klient so psom po určitej dobe spolupráce, napr. 2-3 mesiace, musel predviesť určenému zodpovednému pracovníkovi, ako fungujú, na svojej trase. A až následne by bol vyplatený príspevok na psa. Zabezpečilo by sa tým tiež, že by poskytovatelia podporovali dvojicu v tomto období.

Pri vážnom zanedbávaní vodiaceho psa alebo týraní psa klientom, je možné využiť zákon č. 246/1992 o ochrane zvierat proti týraniu. Respondent uvádza niekoľko málo prípadov zlého zaobchádzania so psom. Poskytovateľ sa o nich dozvedel z okolia týchto klientov, klienti v tom čase nekomunikovali a ani poskytovateľ nebol s klientami v dostatočnom kontakte. Situácia sa vždy vyriešila vrátením psa poskytovateľovi, pričom v jednom prípade bolo nutné vyvinúť tlak prostredníctvom priestupkového riadenia. Bolo vtedy nutné, aby ľudia z okolia klienta dali podnety na riešenie. Respondent z praxe uvádza, že riešenie menej závažných problémov ako nadváha psa je vždy možné dohodou a cestu vidí v budovaní dobrého vzťahu s klientom a v tom, aby poskytovateľ bol s klientom v kontakte a tým pádom zachytil problémy v počiatku. Respondent predpokladá, že v krajinách, kde je pes majetkom poskytovateľa, je pravdepodobne riešenie takýchto situácií jednoduchšie a v Českej republike teda vidí ako prípadnú cestu po právnej stránke formou spoluvlastníctva.

Čas odchodu psa do dôchodku nie je presne stanovený a jeho určenie, ako aj zabezpečenie psa na dôchodku, je na dohode a záleží od vzťahu klienta s poskytovateľom. Pokiaľ je vzťah dobrý a poskytovateľ je s klientom v kontakte, tak je možné s klientom otvorene hovoriť a pripraviť ho na to, že pes už nemôže ďalej pracovať. Keďže sú psy majetkom klientov, tak väčšinou ostávajú na dôchodku u klienta, prípadne u jeho blízkej rodiny či známych. Ak toto nie je možné, tak organizácia respondenta hľadá psovi domov u novej rodiny, kde mu bude umožnené dôstojné dožitie.

5.1.3 Správa z Austrálie – vybrané aspekty

V Austrálii nie je vodiaci pes ako taký definovaný zákonom. Zákon o ochrane proti diskriminácii na základe postihnutia (Disability Discrimination Act 1992 – citovaný v originálnej správe). Uvádza definíciu asistenčného zvierťa, ktoré má byť vycvičené na pomoc osobe so zdravotným postihnutím ako prostriedok zmiernenia dopadu postihnutia a má mať správanie a hygienické návyky prijateľné pre pobyt vo verejnom priestore. Žiadna iná definícia asistenčných, vodiacich psov a iných zvierat v zákonoch neexistuje.

Tlak na tvorcov legislatívy na zúženie definície na asistenčných psov alebo žiadosť na definíciu kritérií na poskytovateľov asistenčných psov bol neúspešný. Nová poisťná schéma pre zdravotne postihnutých (National Disability Insurance Scheme, NDIS), zavedená v 2013, rozoznáva vodiacich psov, ktorí sú vycvičení členskými organizáciami Medzinárodnej federácie škôl pre výcvik vodiacich psov (International Guide Dog Federation, IGDF). Združenie škôl výcviku vodiacich psov v Austrálii tiež predložilo vláde návrh na štandard výstupu (t.j. posúdenie práce dvojice klient a vodiaci pes), ale tento nebol prijatý (štandard je citovaný v prílohe k originálnej správe). Pozitívom tohto štandardu je, že poskytuje popis aspektov práce klienta a vodiaceho psa tak, že ich plnenie môže podľa tohto popisu posúdiť do veľkej miery aj laik.

Respondent uvádza, že poskytovatelia vodiacich psov sa zhodujú na tom, že definícia asistenčného zvierťa je v legislatíve veľmi nedostatočná a tým pádom nebezpečná, keďže umožňuje definovať ako asistenčné zviera akékoľvek zviera, nedostatočne vycvičené a poskytnuté nedostatočne vzdelaným a neprofesionálnym človekom. Bohužiaľ v tomto smere boli súdom priznané práva na prístup asistenčným zvieratám, ktoré neboli poskytnuté profesionálnymi poskytovateľmi a respondent uvádza link na konkrétny prípad.

Donedávna bolo poskytovanie vodiacich psov financované čisto z darov. V súčasnosti je v platnosti schéma NDIS - národná schéma poistenia pri postihnutí (National Disability Insurance Scheme). O finančnú podporu na zaobstaranie si vodiaceho psa (a iné) môžu požiadať ľudia vo veku pod 65 rokov, pričom ak im je schválený prvýkrát program podpory pod touto vekovou hranicou, môžu poberať finančnú podporu kontinuálne aj keď presiahnu vek 65 rokov. K preplateniu psa dochádza na základe prezentácie ceny psa klientom, ktorú dostane od poskytovateľa vodiacich psov, ktorého si sám vyberie. Finančné pokrytie je založené na predpoklade pracovného života psa v dĺžke 5,5 rokov a pokrýva náklady na predpokladanú prácu s klientom a psom počas ich pracovného života. Organizácia môže dostať medzi AU\$65,000 a AU\$100,000 počas 5,5 roka, náklady musia byť dokumentované. Klient dostáva pre psa potravu a pokryté má veterinárne náklady a občasnú náklady na umiestnenie psa v kotercoch poča klientovej neprítomnosti.

V prípade klientov, ktorí nemajú nárok na finančnú podporu cez NDIS (majú nad 65 rokov), je na poskytujúcich organizáciách dať klientovi vodiaceho psa, čo sa deje rovnako, ako pred existenciou NDIS, kde klient dostáva psa zadarmo a náklady sú pokrývané z darov.

Neexistuje žiadna legislatívna úprava, ktorá by sa zaoberala procedúrou získania vodiaceho psa alebo kritériami na získanie vodiaceho psa. Toto je riešené individuálne poskytovateľmi vodiacich psov. V súčasnosti sú všetci poskytovatelia vodiacich psov v Austrálii členmi Medzinárodnej federácie (IGDF) a tým pádom sa riadia jej štandardami.

Všetci poskytovatelia vodiacich psov v Austrálii majú zamestnaných špecialistov na priestorovú orientáciu a samostatný pohyb (POSP) a záujemci o vodiaceho psa buď už dostávajú alebo môžu dostať potrebný výcvik v POSP priamo od poskytovateľa.

Napriek finančnému pokrytiu štátnou schémou pes ostáva majetkom poskytovateľa, respektíve je to tak predpokladané. Zo strany štátu sa vzťah berie ako dlhodobý prenájom psa, štát nemá záujem o zodpovednosť vyplývajúcu z vlastníctva psa. Ak by niekedy došlo na právny spor o vlastníctvo psa, je možné, že by bolo vlastníctvo udelené klientovi, keďže sa o psa stará. K takejto situácii však ešte nikdy nedošlo.

Neexistuje zákon predpisujúci požiadavky na psov, ich zdravie, povahu a pod. Poskytovatelia sú však členmi IGDF a dodržiavajú štandardy IGDF. Hoci to nie je špecifikované zákonom, realita predpokladá poskytovanie podpory a legitimitu organizácií, ktoré sú členmi IGDF, resp. ADI (Assistance Dogs International) v prípade poskytovateľov asistenčných psov.

V súčasnosti neexistujú jasné kritériá na poskytovateľov vodiacich psov, ale schéma NDIS predpokladá, že poskytovateľ je členom IGDF. Toto sa však môže v budúcnosti zmeniť, keďže zámerom zákonodarcov je podporovať konkurenciu medzi poskytovateľmi vodiacich psov.

Neexistujú všeobecne stanovené kritériá na žiadateľa o vodiaceho psa. Riešia ich poskytovatelia interne. Rovnako neexistujú kritériá na výkon vodiaceho psa na konci výcviku. Poskytovatelia sa riadia štandardmi IGDF. Poskytovatelia vypracovali štandard na výstup – spôsob posúdenia práce dvojice klient – vodiaci pes, ktorý však nebol zákonodarcami prijatý.

Zákon nepredpisuje povinnosť mať medzi poskytovateľom a klientom kontrakt, ale podľa vedomia respondenta všetci poskytovatelia vodiacich psov v Austrálii majú s klientom zmluvu, v ktorej sa uvádzajú práva a povinnosti oboch strán. Konkrétne body sú uvedené v originálnej správe a nelíšia sa zásadne od praxe na Slovensku. Zodpovednosť za psa a prípadné škody spôsobené psom leží na klientovi. Je však málo pravdepodobné, že by niekedy došlo k vymáhaniu takejto zodpovednosti, keďže v tom prípade by bola poškodená reputácia poskytovateľa vodiacich psov.

Dĺžka odovzdávania nie je predpísaná a záleží na spôsobe odovzdávania. Typicky, pokiaľ sa jedná o odovzdávanie v centre, trvá 3-4 týždne a kratšie u klientov s druhým a ďalším psom. Odovzdávanie je vždy dokončené v mieste bydliska klienta, aby bolo možné pracovať na ich lokálnych trasách, čo môže trvať ďalších niekoľko dní - týždňov. Dĺžka odovzdávania je prispôbovaná individuálne potrebám a schopnostiam klienta.

Starostlivosť o dvojicu počas pracovného života nie je predpísaná a poskytovatelia ju riešia interne. Typicky poskytovatelia navštívia klienta 1, 3, 6 a 12 mesiacov po odovzdaní psa a potom jedenkrát ročne až do doby, keď pes začne vykazovať známky starnutia a návštevy sa zhustia. Kontakt môže byť aj len telefonický. Poskytovatelia navštívia klientov vždy, ak dôjde k problematickej situácii, ale aj ak sa jedná o potrebu pomoci na napríklad naučenie nových trás.

Vodiaci pes nemá v Austrálii iné postavenie ako iný pes v prípade napadnutia iným psom. Legislatíva sa líši v rôznych štátoch Austrálie, ale celkovo je legislatíva v tejto oblasti nedostatočná. V prípade útoku psa je napadnutý nútený identifikovať, či pes ho napadol, preukázať vinu a ideálne mať svedkov – čo je extrémne problematické pre zrakovo postihnutého človeka. Napadnutie iným psom je treťou najčastejšou príčinou nutnosti dať vodiaceho psa do dôchodku, po

veku a zdravotných problémoch. Poskytovatelia vodiacich psov sa snažia situáciu riešiť pomocou informačných kampaní.

Každý štát Austrálie, má vlastné úpravy čo sa týka prístupu asistenčných zvierat celkovo, vrátane vodiacich psov, na verejné miesta. Federálnou legislatívou je zákon proti diskriminácii na základe postihnutia (Disability Discrimination Act 1992).

Právne úpravy sú citované v originálnej správe v prílohe. Zákony jednoznačne uvádzajú, že postihnutá osoba v sprievode asistenčného zvieratá má rovnaké právo byť na verejnom mieste ako osoba, ktorú nesprievádza asistenčné zviera. Niektoré štáty upravujú, že prístup asistenčného zvieratá má byť zadarmo, ale niektoré uvádzajú, že môže byť vyrubený poplatok, ak je odôvodnené vzniknutie nákladov spojených s prítomnosťou asistenčného zvieratá/vodiaceho psa.

Legislatíva v štáte Queensland špecifikuje miesta, ktoré sú vyňaté z povolenia na prístup, napríklad niektoré časti nemocníc, sanitka. V štáte Victoria je do legislatívy zahrnutý aj cvičiteľ psov – má rovnaké právo byť na verejných miestach v sprievode zvieratá ako postihnutá osoba.

V Austrálii existuje niekoľko mechanizmov na získanie podpory na pomôcky. Je to národná schéma poistenia pri postihnutí (National Disability Insurance Scheme), ktorá má interné pravidlá na posudzovanie, či sa jedná o primeranú a potrebnú pomoc. Ďalším je program prístupnosti k zamestnaniu (Commonwealth Job Access Program), kde môže zrakovo postihnutý získať podporu, ktorá slúži v jeho zamestnaní, pokiaľ pracuje minimálne 8 hodín do týždňa. Oba tieto mechanizmy nezohľadňujú nijako (pozitívne alebo negatívne) reálny príjem človeka. Poslednou, viac limitovanou, možnosťou je získanie podpory na základe systému podpory vo vyššom veku (Commonwealth age care funding), ktorá je nezávislá na postihnutí a je určená na zachovanie možnosti občanov bývať nezávisle, doma, vo vyššom veku.

Osoby, ktoré sú prakticky nevidiace (kritériom je, že výsledkom ich zrakového postihnutia je ostrosť zraku nižšia ako 6/60 v oboch očiach alebo 10% a menej zrakového poľa), majú nárok na penziu, ktorá je nezávislá od ich príjmu alebo majetku. Toto umožňuje postihnutým pracovať a zároveň poberať penziu. Pre osoby, ktoré majú zrakové postihnutie, ale nie na úrovni „legálnej slepoty“, majú nárok na podporu, tá je ale určená na základe posúdenia ich príjmu a majetku.

Federálna vláda vydáva smernice, podľa ktorých sa postupuje pri určovaní oprávnenej pomoci na určenie „legálnej slepoty“ na priznanie penzie ('Social Security Guide').

Na základe poberania vyššie uvedených benefitov, sú ešte pre tieto osoby zavedené rôzne iné výhody, rôzne podľa miesta v Austrálii, ktoré môžu byť napríklad lepšia cena poplatkov za bývanie, výhodnejšia cena za energie a služby spojené s bývaním. (referencia Social Security Act 1991 – sections 95 and 96). Nevidiaci a slabozrakí dostávajú od jednotlivých štátov voľný lístok na využívanie verejnej dopravy, ktorý má rôznu lokálnu platnosť a v niektorých štátoch umožňuje aj bezplatnú prepravu sprievodcu. Vo všetkých štátoch existuje schéma na podporu využitia Taxi služby vo výške 50%. Vo všetkých štátoch existujú vyhradené parkovacie miesta pre postihnutých, ktoré majú výhodnejšie podmienky, ako bežné parkovacie miesta. Vo všetkých štátoch existuje systém „karty pre sprievodcu“, pričom táto karta umožňuje sprievodcovi postihnutej osoby vstup na kultúrne podujatia, do kina a pod. zadarmo.

Oprávnenie na využívanie verejnej dopravy je vydávané formou „pasu“, čo môže byť zvlášť kartička, alebo môže byť toto inkorporované do bežnej karty na využívanie dopravy (napríklad, aby tak mohol touto kartou postihnutý človek otvoriť automatickú bránu, turnikety do metra a podobne).

Otázka fyzickej prístupnosti verejných miest je riešená všeobecným zákonom proti diskriminácii na základe postihnutia (Disability Discrimination Act 1992). Na základe tohto zákona boli vyvinuté

štandardy prístupnosti v oblasti dopravy, vzdelávania a prístupnosti do budov. Na tomto základe sú riešené opatrenia ako prístupové rampy, taktilná dlažba a pod. Jednou z podmienok zákona je, že musí byť umožnené, aby človek vedel, kde sa nachádza, počas svojej cesty. Na základe vynesenia rozsudku federálnym súdom po sťažnosti na nedodržanie antidiskriminačného zákona je potvrdené ako jedno z riešení zavedenie audio hlásení vo vlakoch.

Nezamestnanosť je v skupine ľudí so zrakovým postihnutím väčšia ako 50%, ale konkrétne zamestnania, ktoré vykonávajú, nie sú nijako špeciálne limitované. Záleží to na individuálnych schopnostiach, na možnosti vzdelávacích inštitúcií vytvoriť podmienky na výuku zrakovo postihnutého študenta a na prístupe zamestnávateľa k zamestnaniu človeka so zrakovým postihnutím. Antidiskriminačný zákon vyžaduje, že zamestnávateľa musia vytvoriť podmienky, aby nedošlo k diskriminácii na základe postihnutia, ale po vykonaní týchto podmienok musí byť postihnutá osoba plnohodnotne zastávať danú prácu. Antidiskriminačný zákon ale povoľuje diskrimináciu v zamestnávaní v určitých prípadoch, napríklad pri zamestnávaní v armáde. Rovnako sú prípady, kde štandardy priemyslu vytvoria neprekonateľnú bariéru pri zamestnaní človeka so zrakovým postihnutím, napríklad štandard železníc zakazuje prácu pri trati, do určitej vzdialenosti, osobe, ktorá nemá zrak na určitej minimálnej úrovni.

Vodiaci pes ostáva majetkom organizácie, takže ak je obdržaný podnet vzhľadom na zanedbanie alebo týranie psa, tak je vyšetrený personálom organizácie. Verejnosť môže prípady nahlásiť aj priamo na organizáciu zaoberajúcu sa prevenciou krutosti na zvieratách (Royal Societies for the Prevention of Cruelty to Animals).

Pri ukončení odovzdávania psa je podpísaná dohoda, v ktorej je uvedené, že pes môže byť pri odchode do dôchodku ponúknutý na adopciu klientovi. Keď klient nemá možnosť si psa ponechať, postupuje organizácia podľa procedúry verejnej adopcie. Neexistujú žiadne právne úpravy v tejto oblasti a vec je riešená podľa dohody medzi poskytovateľom vodiacich psov a klientom.

5.1.4 Správa z Rakúska - vybrané aspekty

V Rakúsku je VP definovaný pod názvom „asistenčný pes“ spoločne s ostatnými psami, ktoré kompenzujú dôsledky zdravotného postihnutia. Táto skupina obsahuje celú škálu psov od vodiacich, asistenčných, signálnych, až po psov určených na prekonanie dôsledkov post traumatickej stresovej poruchy, rôznych psychických porúch a disfunkcií, ako agorafóbia (úzkostná porucha s predpokladom panických záchvatov), a ďalšie choroby, ktoré vyúsťujú do záchvatov, narkolepsie (porucha spánku) a podobne. Rakúsko je jedným z mála štátov s takým širokým portfóliom ponuky psích pomocníkov v rámci štátnej podpory. Asistenčný pes je v Spolkovom zákone o osobách so zdravotným postihnutím definovaný ako pes, ktorý je určený na poskytovanie pomoci pre osoby so zdravotným postihnutím¹². Asistenčné psy by sa mali používať na účely rozširovania sebaurčenia a účasti ľudí so zdravotným postihnutím vo všetkých oblastiach života a mali by žiť trvalo s dotknutou osobou. Okrem toho významne prispievajú ku komunikácii a odstraňovaniu spoločenských bariér.

V uvedenej kategórii „asistenčné psy“ sú definované vodiace psy, signálne psy (pre sluchovo postihnuté osoby) a služobné psy (všetky ostatné psy poskytujúce pomoc ťažko zdravotne postihnutým osobám).

---

¹² ustanovenie § 39a Bundesbehindertengesetz

Súčasná komplexná kategorizácia pre všetky typy psov určených na poskytovanie pomoci osobám s ŤZP je v platnosti iba od roku 2014. Do tohto dátumu bola legislatíva viac-menej naklonená iba vodiacim psom a bola v platnosti od roku 1999. Ostatné psy so špeciálnym výcvikom mali síce v spoločnosti svoje postavenie a určitý status, ale ich možnosti pri prístupových právach boli obmedzené, pretože sa realizovali na princípe ľudskej empatie, a nie legislatívnych predpisov.

Rakúsko sa pri zmene inšpirovalo legislatívou EU, kde právne predpisy týkajúce sa napríklad leteckej prepravy zahŕňajú nielen vodiace psy pre nevidiacich, ale všetky ostatné psy, ktoré pomáhajú ľuďom so širokým spektrom zdravotných postihnutí. Definuje ich ako „asistenčné psy“ a plnohodnotne ich zahŕňa do legislatívy.

Záujemci o VP sa väčšinou obrátia buď priamo na výcvikové stredisko VP, alebo kontaktujú niektorú zo záujmových skupín venujúcu sa problematike zrakovo postihnutých ľudí, kde obdržia informácie o možnostiach získať psa, o postupe pri jeho získavaní aj informácie o jednotlivých dodávateľoch VP, prípadne ich úspešnosti. V inštitúte Messerli ¹³, ktorý je súčasťou veterinárnej fakulty univerzitného pracoviska vo Viedni je uvedený zoznam výcvikových stredísk, ktoré úspešne absolvovali minimálne s jedným psom štátnu skúšku. Od vybraného dodávateľa si žiadateľ o psa vyžiada cenovú ponuku, ktorú predkladá rôznym inštitúciám, poskytujúcim financovanie. Uchádzač o psa musí v súčasnosti predložiť pri prvom psovi tzv. Hodnotenie mobility (inde uvádzané ako priestorová orientácia a mobilita), ktoré potvrdí jeho zručnosti pohybovať sa v priestore. Bez uvedených zručností nie je možné, aby žiadateľ navigoval vodiaceho psa. Po ukončení výcviku VP tréner prihlási psa na kontrolu kvality v Messerli, kde je preverená úroveň zručností psa a jeho spolupráca s trénerom. V prípade neúspešného absolvovania prvého stupňa testovania zručností psa s trénerom nie je možné odovzdať VP žiadateľovi a tréner musí skúšku opakovať. Po úspešnom absolvovaní skúšky tréner realizuje zácvik žiadateľa so psom v trvaní 3 - 4 týždne a následne odovzdá psa žiadateľovi. Po zácviku zostáva pes u žiadateľa bez dohľadu trénera minimálne 4 týždne, kým je možné prihlásiť psa na skúšku tímu. Táto doba ale nie je obmedzená a je na rozhodnutí trénera VP a nového majiteľa so zrakovým postihnutím, kedy sa na preskúšanie zručností prihlásia. Vodiaci pes teda musí preukázať svoje zručnosti najskôr s trénerom, aby vôbec mohol byť kontaktovaný so žiadateľom o psa, a následne musí pes preukázať svoje zručnosti v tíme so svojím zrakovo postihnutým majiteľom. Zaujímavosťou tohto systému je, že pri skúške tímu vodiaci pes a zrakovo postihnutý majiteľ psa sa nezohľadňuje domáce prostredie žiadateľa a skúška sa realizuje vždy priamo vo Viedni, čo je naozaj veľmi rušné prostredie, a pritom žiadateľ môže bývať v malej, tichej dedine.

Až úspešné absolvovanie záverečnej skúšky tímu je podkladom na uhradenie ceny za vodiaceho psa a jeho deklarovanie ako vodiaceho psa, s čím mu prislúcha nemálo výsad. S potvrdením o úspešnom absolvovaní skúšky majiteľ kontaktuje inštitúcie či organizácie, u ktorých žiadal o podporu pri kúpe psa, a tá mu po preukázaní úspešného absolvovania skúšok bude vyplatená. Týmto krokom je proces nadobudnutia VP ukončený.

V Rakúsku sú požiadavky na zdravotný stav VP veľmi vysoké a VP sa podrobuje prehliadkam takého rozsahu, aké nie sú bežné ani u ľudí. Potvrdenie o zdravotnej spôsobilosti predkladajú v prípade potreby dodávateľa všetkých VP, ktoré majú byť odovzdané ako VP, a psy sa musia podrobiť dvojitej veterinárnej prehliadke. Psy určené na výcvik VP musia v čase prvého vyšetrenia dosiahnuť vek 12 mesiacov. Druhé vyšetrenie by sa malo uskutočniť maximálne 1 mesiac pred registráciou

¹³ <https://www.vetmeduni.ac.at/de/assistentzhunde/informationen-ueber-assistentzhunde/>

v inštitúte Messerli, ktorý je na posudzovanie kvality poverený štátom. Veterinárne vyšetrenia môžu vykonávať veterinárni lekári z rôznych veterinárnych praxí. Druhé vyšetrenie však môže vykonať len veterinárny lekár, ktorý nemá dlhodobú zmluvu s výcvikovým strediskom, ktorého pes sa má vyšetriť. Zoznam odporúčaných veterinárnych lekárov je k dispozícii na Federálnom sociálnom úrade. Povinnými vyšetreniami sú vyšetrenia očí na progresívne degeneratívne ochorenia, pes nesmie trpieť žiadnou formou chronického ochorenia. Povinné sú tiež RTG lakťových, bedrových kĺbov a chrbtice a takisto klinické vyšetrenie psa. Povinná je sterilizácia či kastrácia psa. Posudzuje sa aj správanie psa počas vyšetrenia, hodnotenie je teda komplexné. Vyberáme niekoľko dôležitých aspektov, na ktoré sa kladie dôraz: celkové sociálne správanie, ochota podriaďiť sa človeku, absencia loveckého pudu, absencia agresívneho správania, sebadôvera a sebaistota psa, schopnosť koncentrácie, nízka alebo absentujúca citlivosť na zvuky a iné podnety v prostredí, minimálna rozptyľiteľnosť, znášanie pracovnej záťaže, dobrá regenerácia pri strese a frustrácii. Výška psa nemá byť menej ako 50 cm. Všetky výsledky vyšetrení aj hodnotenia počas vyšetrenia sa prikladajú k prihláške na skúšku kvality s vodiacim psom, čo predstavuje prvý stupeň hodnotenia VP inštitútom Messerli. Predpísané štandardy nie sú konkrétne definované v tejto publikácii.¹⁴

Výcvik psov je v Rakúsku voľná živnosť a trénovať VP môže ktokoľvek ako fyzická alebo právnická osoba. Taktiež je možné v rámci voľnej živnosti zriadiť stredisko pre výcvik vodiacich / asistenčných psov. Rakúsky štát je toho názoru, že kvalita výcviku psov bude regulovaná ponukou a dopytom. Uvedený názor, bohužiaľ, nie je funkčný v štátoch, kde neexistuje nezávislá skúška zručnosti VP. Psy nie sú priemyselnými výrobkami, ktoré po určitom výrobnom procese spadnú z montážnej linky ako hotové výrobky. Predstava ľudí so zrakovým postihnutím, že im bude poskytnutý hotový VP, ktorý bude hneď spoľahlivo pracovať, je veľmi vzdialená od reality. Úloha dodávateľa a zároveň kritérium na vyplatenie VP je dvojstupňový proces, počas ktorého musí pes preukázať svoje povahové vlastnosti aj pracovné zručnosti. Proces je realizovaný na náklady dodávateľa bez ohľadu na dĺžku jeho trvania. Podmienky, ktoré musí dodávateľ splniť, sú:

- a) základné preverenie úrovne práce, čo je skúška psa s trénerom,
- b) zácvik VP s osobou so zrakovým postihnutím v trvaní 2-3 týždňov podľa potrieb, záverečné preverenie práce tímu pes a jeho majiteľ so zrakovým postihnutím. Skúsenosti ukázali, že školiace strediská, ktoré trénujú psy, aby boli pripravené na skúšku, sa usilujú o kvalitu a musia sa neustále zdokonaľovať alebo vzdať, pretože ich psy alebo tímy (osoba so zrakovým postihnutím so psom) nedokážu skúšku absolvovať úspešne. V Rakúsku ako všeobecná pečať kvality pre trénerov psov, sa pokladá „tréner psov kvalifikovaný v oblasti dobrých životných podmienok zvierat“. Určite to predstavuje istý kvalitatívny štandard, nie je však predpokladom kvalitného výcviku vodiacich/asistenčných psov. Oproti tomu, vzdelanie a zručnosti trénerov VP v oblasti mobility a orientácie by boli veľmi užitočné, tie však nie sú povinné.

Mnohoročné skúsenosti, bohužiaľ, tiež ukázali, že medzi rakúskymi trénermi akreditovanými medzinárodnou federáciou škôl pre výcvik vodiacich psov (IGDF) sa v dlhodobom priemere vyskytujú aj tréneri s najhoršie vycvičenými psami. Členstvo v IGDF sa preto v Rakúsku nepokladá za žiadnu záruku kvality. Rakúsko sa zaraďuje medzi krajiny, ktoré poukázali na to, že podmieňovať niektoré prístupové práva VP povinnosťou dodávateľa byť členom IGDF je diskriminačné a nezákonné pre EÚ.

---

¹⁴ https://vodiacipces.sk/efektivna-verejna-sprava/wp-content/uploads/2021/05/P0889_navrh_vznik_komisie.pdf

V určitom období bola napríklad iniciatíva aby bol pri leteckej preprave vstup na palubu povolený iba VP, ktorých dodávateľ je členom IGDF. Na takéto konanie nie je žiadny právny základ. Sme toho názoru, že VP má preukázať kvalitu práce svojimi zručnosťami, a nie deklarováním členstva v organizácii.

Vodiaceho psa môže osoba so zrakovým postihnutím používať, iba ak preukáže dostatočné zručnosti v oblasti POSP predložením potvrdenia o úspešnom absolvovaní kurzu POSP. Prax realizácie výcviku POSP ešte pred získaním VP bola v Rakúsku zavedená v 90. rokoch 20. storočia po niekoľkých zlých skúsenostiach s majiteľmi VP kvôli ich nedostatočnej mobilite a orientácii. Výcvik mobility a orientácie poskytuje bezplatne niekoľko organizácií v rámci celého Rakúska.

Na začiatku procesu, ktorý má viesť k získaniu VP, žiadateľ podľa miesta bydliska kontaktuje príslušné pracovisko, ktoré výcvik POSP realizuje. Úroveň dosiahnutých zručností žiadateľa v POSP spravidla preveruje každý dodávateľ už počas procesu výcviku VP tak, aby bol žiadateľ o psa plne pripravený v období, keď dodávateľ začne realizovať zácvik žiadateľa s VP. V prípade, že zručnosti nie sú na spoluprácu s VP postačujúce, žiadateľ absolvuje dodatočný výcvik až do dosiahnutia požadovanej úrovne POSP. Úspešné absolvovanie POSP preukazuje žiadateľ v inštitúte Messerli, ktorý realizuje dvojstupňové preskúšanie VP a konečné udelenie statusu VP. Dosiahnutie požadovaného stupňa POSP je pre žiadateľa o VP nevyhnutným predpokladom úspešného zvládnutia záverečného preskúšania tímu, pretože prebieha v cudzom prostredí, a nie v domácom prostredí žiadateľa o VP.

Zácvik VP s novým žiadateľom zvyčajne trvá 3 týždne. Ak má žiadateľ dlhoročné skúsenosti s VP, jeho trvanie možno skrátiť. V prípade prvého VP, naopak, možno dobu zácviku predĺžiť, ak má žiadateľ ďalšie postihnutie, alebo sa ťažšie učí. V tomto prípade zácvik trvá cca 4 týždne, podľa potrieb žiadateľa. Na zácvik, ktorý zvyčajne vykonáva tréner psa, nie je potrebné osobitné poverenie, s výnimkou psov dodávaných z cudzojazyčných krajín, kde dodávateľské výcvikové strediská spolupracujú s rakúskym trénerom, ktorý následne dodávaných psov preškolí na nemecký jazyk a realizuje zácvik. Miesto zácviku je možné kombinovať. V niektorých výcvikových strediskách zácvik prebieha najskôr jeden alebo dva týždne v mieste výcvikového strediska a následne v mieste bydliska žiadateľa; v iných výcvikových strediskách sa zácvik realizuje výhradne v mieste bydliska - záleží na dodávateľových priestorových možnostiach a podmienkach. V Rakúsku je jednotná požiadavka zo strany štátu, absolvovanie preskúšania tímu žiadateľ a VP v hlavnom meste Viedeň. Táto požiadavka je záväzná bez ohľadu na miesto bydliska žiadateľa a z tohto dôvodu sa veľká časť zácviku uskutočňuje priamo vo Viedni, aby sa žiadateľ vedel pred preskúšaním zorientovať v meste a zvykol si na ruch mesta, najmä ak má bydlisko v tichom prostredí dediny alebo malého mesta. V každom prípade, aj s prihliadnutím na realizáciu preskúšania vo Viedni, by mala byť časť zácviku realizovaná aj v mieste bydliska žiadateľa, z dôvodu identifikovania problémových zón a hľadania riešení pre prípadné problémy. Taktiež je potrebné, aby tréner posúdil žiadateľove trasy a ich vhodnosť a v prípade potreby ich po vzájomnej dohode zmenil s prihliadnutím na prospech tímu. Výber jednotlivých trás žiadateľmi je v niektorých prípadoch natoľko nevhodný, že z hľadiska bezpečnosti ich vôbec nemožno používať. Žiadatelia sa po svojich trasách pohybujú často po vozovke, a nie po chodníkoch, pohybujú sa pri skracovaní si vzdialeností často mimo chodníkov, po nespevnených plochách, prechádzajú cez vozovku mimo miest na to určených a podobne. Napriek odôvodneniam zmien zo strany trénera žiadateľa niekedy majú problém zmeny akceptovať. Vo väčšine prípadov sú argumentami zaužívané spôsoby a kratšie vzdialenosti oproti novo navrhnutým trasám. Tréner v záujme bezpečnosti žiadateľa a psa by nemal takéto argumenty akceptovať a mal by trvať na trasách, ktoré zodpovedajú požiadavkám na bezpečnosť tímu.

Pri zácviku s VP je potrebné mať na pamäti, že orientácia so psom je veľmi odlišná od orientácie s bielou palicou a aj zrakovo postihnutí ľudia, ktorí majú zručnosti POSP s bielou palicou na vysokej úrovni, môžu mať spočiatku ťažkosti s orientáciou so psom. Na vysvetlenie uvádzame, že pri orientácii s palicou sa osoba so zrakovým postihnutím pohybuje popri tzv „vodiacich líniách“ t. j. popri pevných plochách, ktoré smerujú jej pohyb, ako múry, ploty hranice rôznych povrchov a podobne. Pri pohybe s VP nie je sledovanie vodiacich línií potrebné a ani žiadúce, pes má prehľad o situácii pred sebou a vedie svojho majiteľa bezpečne priestorom. Niektorým zrakovo postihnutým ľuďom, ktorí sa rozhodli pre VP, spôsobuje táto skutočnosť spočiatku problémy, keďže stratou vodiacich línií strácajú istotu v určení svojej pozície v priestore a na identifikáciu polohy musia používať iné prvky ako sú vodiace línie.

Zácvik s druhým a ďalším VP:

Každý VP, ktorý má byť pridelený osobe s ťažkým zrakovým postihnutím, musí absolvovať preskúšanie kvality, t. j. skúšku so svojím trénerom, a preskúšanie tímu, t. j. skúšku žiadateľa s VP. V Rakúsku je názor, že ak má byť zaručená kvalita zácviku a teda kvalita práce s každým novým VP bez ohľadu na to, s akým počtom VP žiadateľ pracoval predtým, je potrebné absolvovať s každým novým VP aj rovnaký zácvik. Zácviku s každým VP je potrebné venovať dostatočnú pozornosť aj z toho dôvodu, že aj preskúšanie tímu žiadateľa a VP má vždy rovnaké kvalitatívne požiadavky bez ohľadu na počet používaných VP.

Zmluvy medzi dodávateľmi vodiacich psov a osobami so zrakovým postihnutím, sa uzatvárajú ako bežné zmluvy a sú neverejné. V Rakúsku nie je povinnosť uzatvoriť zmluvu medzi dodávateľom a žiadateľom alebo medzi štátnou inštitúciou, ktorá poskytuje úhradu za psa, a dodávateľom. Podmienky zmluvy sa dohodnú individuálne medzi dodávateľom a žiadateľom o psa. Sporné záležitosti sa v prípadoch potreby riešia príslušnými postupmi ako sú zaužívané pri kúpe iného produktu. V prípade súdneho sporu v súvislosti s prácou vodiaceho psa alebo jeho majiteľa, prípadne nevhodného správania VP, má Rakúsko tú výhodu, že má jasne definované podmienky, ktoré musí pes aj jeho majiteľ splniť v záujme vzájomnej spolupráce a deklarovania psa ako „Vodiaceho psa“. V prípade sporu by tak bolo pomerne ľahko definovateľné, kto a v akej miere pochybil. Rovnako je výhodou okrem oficiálneho udelenia statusu vodiacemu psovi aj následné preverovanie vzájomnej spolupráce inštitúciou Messerli, ktorá realizuje dvojstupňové preverenie kvality VP a udeľuje status vodiaceho psa. Takýto systém kontroly práce tímu je zárukou úspešnej spolupráce a v prípade potreby ponúka kompetentné riešenie nezávislou štátnou inštitúciou. Zaujímavým prvkom v tomto procese je fakt, že v prípade, keď žiadateľ o VP po zácviku so psom úspešne absolvuje preskúšanie tímu pod dohľadom dodávateľa, je toto potvrdením pre dodávateľa, že jeho práca na výcviku psa a zácviku žiadateľa bola v požadovanej kvalite, a tým prechádza zodpovednosť za kvalitu budúcej práce VP na jeho majiteľa.

Rakúsko má doposiaľ najkomplexnejšie riešenú tému posudzovania kvality VP vo všetkých oblastiach s jasne definovanými pravidlami. Pri návrhu usmernení a skúšobných predpisov bolo rozhodujúce, aby boli dodržané tieto zásady:

- ❖ kvalita psov z hľadiska zdravia, povahy, výcviku
- ❖ welfare psa
- ❖ bezpečnosť pre verejnosť z hľadiska ochrany pred prípadnou agresiou psov

- ❖ zabezpečenie efektivity nákladov vynaložených na VP z hľadiska poskytovaných finančných zdrojov na kúpu VP

Posudzovanie asistenčných psov (v Rakúsku patrí VP do skupiny asistenčných psov) so zreteľom na spoločenské / environmentálne správanie, poslušnosť a špecifické zručnosti potrebné na vodenie osoby so zrakovým postihnutím. Posudzovanie je rozdelené na dve časti:

- ❖ Hodnotenie kvality výcviku VP, ktoré vykonáva tréner so psom. Tréner ide so psom „naslepo“, na očiach má nepriehľadné okuliare, čím simuluje reálnu stratu zraku. Cieľom hodnotenia je preveriť úroveň dosiahnutých zručností, ovládateľnosť psa a jeho reakcie v rôznom prostredí. Hodnotenie má byť tiež do budúcnosti potvrdením, že v prípade prílišného zníženia úrovne práce VP s jeho majiteľom nie sú dôvodom nedostatočné zručnosti VP a je potrebné zaoberať sa iným problémom a hľadať riešenia. Po absolvovaní približne 1 – 1 1/2 hodinového preskúšania si preberie psa osoba s ťažkým zrakovým postihnutím, ktorá je súčasťou hodnotenia kvality výcviku, a so psom ide istý, oveľa kratší časový úsek, aby preverila ochotu psa spolupracovať s cudzou osobou a prispôbiť sa. Práca VP v týchto podmienkach samozrejme nie je stopercentná, keďže pes predsa len potrebuje istý čas na adaptáciu, ale hodnotenie realizujú ľudia, ktorí chápu tieto súvislosti. Cieľom hodnotenia je preveriť adaptabilitu psa a schopnosť prispôbiť sa novým podmienkam bez príliš úzkostných a stresových reakcií. Nie je samozrejme vylúčené, že sa v určitej miere uvedené reakcie vyskytnú, ale schopnosť regenerácie VP má byť jednoznačne taká, aby bol schopný svoju prácu zvládnuť aj s novým človekom a neprivedol ho do nebezpečenstva.
- ❖ Hodnotenie tímu po zácviu VP s osobou so zrakovým postihnutím. Hodnotenie tímu pozostáva z teoretickej a praktickej časti. Až po absolvovaní hodnotenia tímu je pes legálne VP a jeho majiteľ so zrakovým postihnutím získa všetky špeciálne práva.

Jediným štátom povoleným testovacím strediskom v Rakúsku je Výskumný ústav Messerli, ktorý bol ministerstvom sociálnych vecí po uskutočnení celoeurópskeho výberového konania poverený správou testovania všetkých asistenčných psov vycvičených pre všetky typy ŤZP. Skúšobná komisia pozostáva z troch osôb:

1. Vedúci skúšky, ktorý venuje pozornosť zákonnému a správne mu priebehu skúšky, pričom skúšku neposudzuje.
2. Kynologický odborník, ktorý získal absolvovaním skúšky certifikát „Tréner psov so zameraním na dobré životné podmienky a ochranu zvierat“. Kynologický odborník, ktorý sa zúčastňuje ako člen komisie preskúšavanej VP, musí taktiež ako podmienku absolvovať špeciálne školenie týkajúce sa jednotlivých zdravotných postihnutí. Kynologickí odborníci nemusia sami pracovať v oblasti asistenčných psov, a spravidla tomu ani tak nie je z dôvodu nestrannosti pri posudzovaní. (Vybraní kynologickí odborníci posudzujú preskúšanie všetkých typov špeciálneho výcviku psov v skupine asistenčných psov).
3. Znalec so zdravotným postihnutím, ktorý absolvoval skúšku odvodenú z kvalifikačnej skúšky trénera psov so zameraním na dobré životné podmienky a ochranu zvierat, a ktorý, pokiaľ je to možné, sám používa asistenčného psa s tým istým typom výcviku, aký je práve hodnotený. Skúšky trvajú 1 1/4 až 1 1/2 hodiny.

Skúšky vodiacich psov sa konajú vo veľkom meste na mieste, ktoré nie je pre psa známe. Vhodne vyškolený inštruktor mobility oznámi trasu skúšanému a dozerá na neho. Pes musí byť preto vycvičený tak, aby mohol pracovať nielen vo svojom známom prostredí, ale musí zovšeobecňovať jednotlivé prekážky alebo predmety, ktoré má vyhľadávať, aby mohol všade uplatniť svoje zručnosti. Trasa skúšky musí obsahovať všetky prvky, ktoré sú uvedené v protokole o skúške. Hodnotí sa taktiež úroveň zvládnutia cvikov.

Po úspešnom absolvovaní preskúšania tímu (VP - osoba so zrakovým postihnutím) je vydané osvedčenie o statuse VP a pes môže byť zapísaný do preukazu ŤZP osoby, aby bolo preukázateľné, že pes je vodiacim psom. Na požiadanie môže dostať aj náležitosti s logom, ktoré identifikujú psa ako VP. Je to napríklad vesta pre psa, šatka, identifikačná páska na postroj a podobne. Logo je rovnaké pre celú skupinu asistenčných psov v Rakúsku a môžu ho používať iba certifikované tímy pes a osoba s ŤZP. Je chránený zákonom o ochranných známkach, takže zneužitie alebo nezákonné použitie je trestné.

Inštitút Messerli poverený správou preskúšavania asistenčných psov je pomerne nová inštitúcia. Pred týmto modelom Rakúsko zabezpečovalo preverenie kvality VP poverovaním kynológov zo štátneho sektoru, ako polícia, armáda, colníctvo, ktorí absolvovali primerané vzdelávanie v rôznych oblastiach ťažkého zdravotného postihnutia. Každá krajina má iné vnútroštátne podmienky, iné financovanie VP, iné požiadavky na VP, ale rozhodne by nemala mať iné požiadavky na kvalitu výslednej práce vodiacich a inak špeciálne trénovaných psov, keďže ich využívajú ľudia s ťažkým zdravotným postihnutím. V každom prípade zo skúseností vyplýva, že nie je vhodným riešením zvoliť iba interné preskúšavanie s trénerom, ktorý psa trénoval. Existuje mnoho kombinácií a je na každej krajine, aby si vybrala tú, ktorá je v domovskej krajine realizovateľná a zároveň zabezpečí kvalitné preverenie schopností vodiaceho psa.

V Rakúsku neexistujú žiadne špeciálne predpisy týkajúce sa útoku psa na vodiaceho psa. Polícia bola medzitým vyškolená, že asistenčné psy sú cennými pomocníkmi a že musia takéto útoky vyšetriť, aby vlastník príslušného psa musel zaplatiť aspoň náklady na ošetrovanie alebo dokonca výmenu asistenčného psa.

5.1.5 Správa z Nemecka

V Nemecku je VP definovaný ako pomôcka na zabezpečenie základných potrieb osoby s ŤZP v zmysle zákonného zdravotného poistenia.¹⁵

VP je bližšie definovaný v zozname pomôcok pre nevidiacich a jeho podrobný účel a podmienky pre nasadenie do práce špecifikuje dokument „Vyhlásenie najvyššieho združenia zdravotných poisťovní“¹⁶, ktorý podrobne definuje všetky ostatné pomôcky pre nevidiacich, ich účel a podmienky, ktoré majú spĺňať. V Nemecku je teda problematika VP v pôsobnosti ministerstva zdravotníctva, ktorého výkonnými zložkami sú zdravotné poisťovne. V Nemecku má VP zatiaľ ako jediný zo psov so špeciálnym výcvikom postavenie zdravotnej pomôcky, ktorú hradia zdravotné poisťovne. Ostatné psy majú výsady v oblasti prístupových práv, môžu teda vstupovať do priestorov, kam psy ako domáce zvieratá vstupovať nesmú, ale nie je na ne možné získať štátnu podporu pri

¹⁵ ustanovenie § 33 SGB V

¹⁶ Bekanntmachung des Spitzenverbandes Bund der Krankenkassen/Anstaltengesetz GKV Spitzenverband Produktgruppe 07 „Blindenhilfsmittel“

financovaní nákladov. Právne postavenie ostatných psov so špeciálnym výcvikom, určeným osobám s iným ťažkým zdravotným postihnutím, ako zrakovým postihnutím, je nejednotné a opiera sa o niekoľko legislatívnych predpisov, v ktorých nie je ich prístupové právo explicitné, ale prístupové práva sa opierajú iba o všeobecný zákaz diskriminácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia a nevyhnutnosť používania špecifickej kompenzačnej pomôcky, ako je pes so špeciálnym výcvikom.

V Nemecku je VP definovaný ako zdravotná pomôcka ¹⁷ a jeho kúpu uhrádzajú v najvyššej miere jednotlivé zdravotné poisťovne. V Nemecku nie je relevantný iba dôsledok straty zraku, ale posudzuje sa aj príčina straty zraku a s tým súvisiace možnosti financovania VP. V prípade, že k strate zraku prichádza z dôvodu úrazu, kúpu vodiaceho psa sčasti uhrádzajú aj úrazové poisťovne v spoluúčasti ostatných inštitúcií. Možnosť získať finančné prostriedky na kúpu VP ponúkajú aj profesijné združenia (podľa toho, v akom odvetví pracovala osoba, ktorá potrebuje pomoc VP), úrady sociálneho zabezpečenia, dôchodkové úrady (napríklad v súvislosti odškodnenia obete vojny, obete násillia), nadácie a sám zrakovo postihnutý človek. Náklady je možné hradíť z poisťovní a z profesijných združení iba v prípade, že postihnutá osoba spĺňa podmienky nároku na príspevok. Nárok preveruje zdravotná poisťovňa.

Výška príspevku na VP nie je pevne stanovená, je v kompetencii poisťovní rozhodnúť o výške príspevku po predložení cenovej kalkulácie od dodávateľa VP. Dodávateľia VP v Nemecku si neposkytujú navzájom informácie o cenových ponukách, ktoré predkladajú zdravotným poisťovniam. Máme informácie, že cenové ponuky sa pohybujú medzi **17 000 až 27 000 eur**, pričom jednotlivé cenové ponuky sú konkurenčné a nezverejňujú sa. Cenové ponuky sú kalkulované na jednotlivé položky ako krmivo, nákup alebo iný spôsob nadobudnutia psa, veterinárne ošetrenia a podobne. V prípade, že zdravotná poisťovňa odmietne akceptovať cenovú ponuku dodávateľa, ktorého si žiadateľ o psa vybral, je žiadateľ nútený vybrať si iného, lacnejšieho dodávateľa alebo sa pokúsiť psa dofinancovať z vlastných alebo externých zdrojov. Posledná možnosť je, aby žiadateľ o VP ako poistenec na základe odmietnutia cenovej ponuky od vybraného dodávateľa zmenil zdravotnú poisťovňu.

Zdravotná poisťovňa hradí poistencovi zo zákonného zdravotného poistenia v rámci zákona ¹⁸ aj pravidelné náklady na starostlivosť o VP (sú to náklady nutné pre udržanie dobrého zdravotného stavu psa ako náklady na krmivo, vnútorné a vonkajšie protiparazitárne prípravky, povinné očkovania a podobne).

Náklady, ktoré sú nepravidelné, ako napríklad nový postroj pre VP, potvrdenie od veterinárneho lekára, znalecké posudky a podobne uhrádza poisťovňa ako jednorazové úhrady v nevyhnutnom rozsahu ¹⁹.

V Nemecku je na krmivo pre VP zdravotnými poisťovňami poskytovaná paušálna suma 177 eur. Tento príspevok je účelovo viazaný a poskytovaný výhradne na stravu VP. Výdavky na krmivo sú súčasťou zákonného zdravotného poistenia poistenca, v tomto prípade osoby so zrakovým postihnutím, ktorá používa VP ²⁰.

V Nemecku nie je pri posudzovaní oprávnenosti na poskytnutie príspevku na kúpu VP relevantný príjem žiadateľa o vodiaceho psa ani jeho majetkové pomery. Posudzovanie oprávnenosti sa týka výhradne potrieb žiadateľa používať takúto kompenzačnú pomôcku v súvislosti s mobilitou.

¹⁷ ustanovenie § 33 SGB V. (Sozialgesetzbuch V.)

¹⁸ ustanovenie §33 SGB V. (Sozialgesetzbuch V.)

¹⁹ ustanovenia BVG –§ 14 (Bundesversorgungsgesetz)

²⁰ ustanovenia BVG –§ 14 (Bundesversorgungsgesetz)

V Nemecku takisto nie je stanovená veková hranica žiadateľa, pri ktorej prekročení by nevznikol nárok na VP.

V Nemecku existujú 3 modely vlastníctva VP:

1. Vlastníkom je zdravotná poisťovňa, ktorá psa uhradila dodávateľovi VP, osoba so zrakovým postihnutím je držiteľom VP - najčastejší model ²¹.
2. Vlastníkom je osoba so zrakovým postihnutím (po prevode vlastníckych práv od zdravotnej poisťovne, ktorá psa uhradila dodávateľovi VP)
3. Lízingový model: vlastníkom zostáva organizácia, ktorá VP dodáva, alebo nadácia; osoba so zrakovým postihnutím je držiteľom, lízing hradí zdravotná poisťovňa (v Nemecku veľmi zriedkavé, časté vo Švajčiarsku).

Postup pri nadobúdaní VP je nasledovný:

Stupeň zrakového postihnutia určuje úrad Versorgungsamt²². Získanie predpisu v podobe „Receptu“ na zdravotnú pomôcku - vodiaceho psa vydaného očným lekárom, požiadanie vybraného dodávateľa o cenovú ponuku, podanie žiadosti do zdravotnej poisťovne žiadateľa o úhradu kúpy VP, preverenie nároku na pomôcku zdravotnou poisťovňou, schválenie alebo neschválenie žiadosti zdravotnou poisťovňou. V Nemecku sa nevyskytujú prípady neschválenia úhrady VP, pretože sa berú do úvahy iba dva ukazovatele, a to recept od očného lekára, ktorý je zdravotnou poisťovňou nespochybniteľný, a cenová ponuka od vybraného dodávateľa. Zdravotná poisťovňa nemá právo odmietnuť úhradu ako takú, má však právo odmietnuť výšku cenovej ponuky. V takom prípade by žiadateľ bol nútený vybrať si dodávateľa s nižšou cenou za VP.

V prípade potreby výuky POSP je na dohode dodávateľa s odberateľom, ako bude výuka realizovaná, pretože nie je podmienkou zdravotnej poisťovne, aby žiadateľ o VP absolvoval výcvik POSP. Na dobrej úrovni POSP u žiadateľa trvá predovšetkým dodávateľ VP, keďže mu záleží na úspešnej spolupráci tímu.

Zo skúseností aj dlhoročnej spolupráce so zahraničím vieme, že proces medzi žiadateľom o psa a dodávateľom má v každej krajine viac menej rovnaké atribúty, a to vzájomné zoznámenie sa dodávateľa a žiadateľa, oboznámenie sa dodávateľa s faktami potrebnými na posúdenie žiadateľových potrieb a možností súvisiacich s vodiacim psom, výber psa, priebežné poskytovanie potrebných informácií žiadateľovi, prípadné vzájomné návštevy, riešenie výuky POSP, zácvik so psom a odovzdanie psa.

V Nemecku existujú predpisy definujúce kritériá VP. Zástupcovia jednotlivých zdravotných poisťovní sú združení v Najvyššom združení zdravotných poisťovní, a riadia sa predpismi zverejnenými v dokumente²³, ktoré sú pre zdravotné poisťovne určujúcimi podmienkami pri úhrade VP. Predpisy sú

²¹ V Nemecku je veľmi komplikovaný vzťah medzi vlastníkom veci a držiteľom veci a tieto osoby nemusia byť totožné: https://praxistipps.focus.de/unterschied-besitz-und-eigentum-eine-erklaerung_100901

Zjednodušene povedané, v nemeckom právnom systéme je vlastníkom ten, kto za vec zaplatil a dokumentácia k veci je vedená na jeho meno a držiteľ je ten, ktorý vec realne využíva v súvislosti s jej účelom a stará sa o ňu.

²² Versorgungsamt je úrad ktorého úlohou je posúdiť existenciu ťažkého zdravotného postihnutia, určiť jeho stupeň, určiť prípadné oblasti, v ktorých sú potrebné kompenzácie a podobne

<https://www.integrationsaemter.de/Fachlexikon/Versorgungsamt/77c346j/index.html>

²³ GKV Spitzenverband Fortschreibung Produktgruppe 07 „Blindenhilfsmittel“ des Hilfsmittelverzeichnis nach §139 SGB V /Punkt 10

pomerne komplexné a definujú aj typ psa, ktorý sa môže stať VP. „Ako vodiace psy môžu byť deklarované psy s rodokmeňom, ale aj psy zmiešaného plemena oboch pohlaví. Zvieratá, ktoré majú tendenciu byť agresívne (napr. mastino, doberman, rotvajler), a agresívne mladé psy iných plemien sa nesmú trénovať ako vodiace psy pre osoby s ťažkým zrakovým postihnutím“.

Tento predpis stanovuje okrem iného aj nasledovné: Na prijatie VP do tréningu je potrebný vek min. 15 mesiacov a maximálne 2 roky s toleranciou niekoľkých mesiacov. Výška v ramenách psa má byť medzi 50 a 70 cm, váha dospelého psa by nemala presiahnuť 40 kg. Rasa nie je predpísaná. Do tréningu môžu byť zaradené výhradne psy, ktoré sú priateľské, inteligentné, stabilné, s dobrou pracovnou výdržou, dobre socializované, zdravé, s dobrým zvládaním stresu a frustrácie, s minimálnou emocionálnou vzrušivosťou, bez teritoriálneho správania, bez poľovných pudov a negatívnych sociálnych prejavov. Zdravotná poisťovňa požaduje kompletne veterinárne vyšetrenie.

VP nesmú pochádzať z množiteľských chovov, alebo z podnikania so zvieratami, okrem chovateľských staníc. Pôvod psa musí byť bez problémov preukázateľný, nemusí to však byť pes s rodokmeňom. Pred špeciálnym výcvikom na VP nesmie pes absolvovať výcvik obrany ani poľovníctva. U VP je vylúčená akákoľvek agresivita. Zdravotná poisťovňa požaduje absolvovanie RTG vyšetrení chrbtice, lakťov a bedier s posúdením oprávneného veterinárneho lekára, ďalej vyšetrenie očí a srdca. VP musí byť kastrován/sterilizovaný. Pes sa nesmie trénovať, pokiaľ vykazuje strachové reakcie. Stanovený počet povelov resp. signálov, na ktoré pes reaguje je 40 až 70 ²⁴.

Jednotlivé zdravotné poisťovne vlastný systém dodržiavajú, sú to však ich interné predpisy a nemajú rovnaký účinok ako legislatívny predpis. Zdravotné poisťovne nemajú zákonnú možnosť domáhať sa niektorých úkonov, ktoré vyžadujú ich predpisy, ak ich poistenec odmietne. V Nemecku bol riešený prípad, keď boli žiadateľom o VP aj dodávateľom splnené všetky podmienky úhrady VP okrem poslednej, ktorou je úspešné absolvovanie preskúšania tímu VP a jeho ŤZP majiteľa. Majiteľ spĺňal zákonné podmienky na úhradu pomôcky VP, predložil potrebné náležitosti, dodávateľom mu bol dodaný VP a realizovaný zácvik tak, aby bola možná vzájomná spolupráca. Napriek tomu, že zdravotné poisťovne majú uvedené vo svojich predpisoch ako podmienku aj absolvovanie preskúšania, ŤZP majiteľ odmietol preskúšanie so svojím VP absolvovať. Zdravotné poisťovne nemajú v tomto prípade účinný nástroj na vymáhanie internej požiadavky a majiteľovi bol pes uhradený bez absolvovania preskúšania. V Nemecku tak vznikol precedens a nie je vylúčené, že aj v budúcnosti sa niektorí ŤZP majitelia VP budú vyhýbať preskúšaniu.

V Nemecku dodávateľ VP nie je viazaný nijakými podmienkami, čo znamená, že vycvičiť VP môže hocikto, ale zručnosti VP, resp. zručnosti tímu (osoba so zrakovým postihnutím a jej budúci VP) musia preukázať kompatibilitu práce a absolvovať preskúšanie predpísaných prvkov. Posudzovanie odbornosti jednotlivých výcvikových stredísk, ktoré sú dodávateľmi VP, je nejasné. Niektoré výcvikové strediská majú uzatvorené zmluvy so zdravotnými poisťovňami, ktoré VP financujú a vo svojich interných predpisoch udávajú, že VP má byť vycvičený „kvalifikovanou výcvikovou školou“. Neuvádzajú ale bližšiu špecifikáciu pojmu, ako výcviková škola získa status „kvalifikovaná“ a aké sú podmienky získania kvalifikácie. V Nemecku nemusí byť dodávateľ členom žiadnej medzinárodnej organizácie združujúcej výcvikové školy, ako je to bežné vo viacerých štátoch EU. Výcvik VP je v Nemecku registrovaný ako voľná živnosť. Dodávatelia musia mať uzatvorené poistenie zodpovednosti za škodu.

---

²⁴ GKV Spitzenverband Fortschreibung Produktgruppe 07 „Blindenhilfsmittel“ des Hilfsmittelverzeichnisses nach §139 SGB V /Punkt 10 popisuje kompletne podmienky pre VP

V Nemecku je taktiež podmienkou práce so zvieratami získať licenciu (potvrdenie o odbornej spôsobilosti) trénera v zmysle platných predpisov.²⁵

Potvrdenie o odbornej spôsobilosti potrebuje každý, kto komerčne trénuje psy pre tretie strany (povolenie pre školy psov a školiteľov psov) alebo poskytuje výcvik psov majiteľovi zvierat. Požiadavka na preukázanie odbornej spôsobilosti sa vzťahuje aj na odborníkov v oblasti behaviorálnej terapie, ako sú psychológovia psov a tréneri správania sa psov.

Komerčná činnosť, napríklad výcvik psov, znamená, že činnosť sa vykonáva nezávisle, podľa plánu, a so zámerom dosiahnuť zisk. V zmysle predpisu ²⁶ je na zodpovednosti tých, ktorí požiadajú o licenciu, napríklad ako obchodný tréner psov alebo ktorí požiadajú o licenciu na prevádzkovanie školy psov, aby poskytli dostatočné dôkazy o svojich odborných vedomostiach.

Požadovaná odborná spôsobilosť na získanie licencie pre komerčný výcvik psov podľa predpisu²⁷ zahŕňa odborné znalosti v týchto oblastiach:

1. biológia psa

- ❖ anatómia psa
- ❖ motorické, zmyslové a kognitívne schopnosti
- ❖ rozmnožovanie (pohlavné správanie samcov / samíc, hormonálny cyklus, tehotenstvo, pôrod)
- ❖ individuálny vývoj (ontogenéza)
- ❖ behaviorálna biológia
- ❖ sociálna organizácia (hodnotenie, sociálne správanie)
- ❖ expresívne správanie (komunikácia s rovesníkmi a ľuďmi)
- ❖ herné správanie
- ❖ agresívne správanie
- ❖ poľovné správanie
- ❖ domestikácia (zmeny v dôsledku domestikácie)
- ❖ história plemena (vhodnosť a správanie špecifické pre dané plemeno)

2. chov - kŕmenie a všeobecná hygiena chovu a chov psov

- ❖ základy hygieny
- ❖ základy chovu, chovu, kŕmenia a starostlivosti o psa
- ❖ detekcia odchýlok (anatomická, fyziologická)
- ❖ vývoj šteňaťa (socializácia a návyky)

3. bežné ochorenia psa, lekárska profylaxia / starostlivosť

- ❖ zranenia, prvá pomoc, núdzové opatrenia
- ❖ dôležité infekčné choroby, ako je psinka, parvovírus, besnota, kotercový kašeľ
- ❖ očkovanie a zdravotná profylaxia
- ❖ endo a ektoparazitické choroby
- ❖ bežné choroby (pohybový aparát, choroby látkovej výmeny, obmedzenia súvisiace s vekom atď.)

---

²⁵ Sachkundenachweis Hundetrainer §11 Abs.1 Satz 1 Nr. 8f TSchG

²⁶ § 11 Abs. 2 Nr. 1 TierSchG

²⁷ § 11 Abs. 1 Satz 1 Nr. 8 f TierSchG

4. dobré životné podmienky zvierat a ďalšie ustanovenia

- ❖ zákon o dobrých životných podmienkach zvierat / nariadenie o dobrých životných podmienkach zvierat
- ❖ ďalšie oblasti práva týkajúce sa psov, federálne a štátne predpisy týkajúce sa nebezpečných psov

5. odborná spôsobilosť trénera pre výcvik psov

- ❖ proces učenia (formy učenia, **klasické podmieňovanie**, / **operačné podmieňovanie**)
- ❖ komunikácia (expresívne/bezprostredné správanie psa, iné formy komunikácie psa, komunikácia pes-človek, komunikácia človek-pes)
- ❖ metódy vzdelávania, ktoré sú vhodné pre dobré životné podmienky zvierat a sú v rozpore s dobrými životnými podmienkami zvierat
- ❖ učenie primerane veku (najmä šteniat)
- ❖ vhodné zamestnanie psov (podľa druhu, podľa veku)
- ❖ návrh výcviku (proces, štruktúra atď.)
- ❖ úzkostné a agresívne správanie, ako aj vyhýbanie sa úzkosti a agresii v každodennom živote / pri výcviku psov, príčiny, vznik a korekcia vyhýbacieho a obranného správania
- ❖ stres u psov (fyziológia stresových udalostí, vyhýbanie sa stresu a zvládanie stresu, účinky stresu v každodennom živote a na výcvik psov)
- ❖ rozpoznať a napraviť nechcené správanie, poruchy správania (napr. štekание, ničenie, strach zo separácie, stereotypné správanie)
- ❖ psie športy (kategórie, požiadavky na výcvik)

6. zaobchádzanie so psami a majiteľmi psov

- ❖ komunikácia medzi trénerom a majiteľom psov (didaktika, obsah výučby a stanovenie školiacich úloh)

Získaním licencie komerčného trénera psov je splnená podmienka pre dodávateľa VP v Nemecku a je oprávnený trénovať VP.

V Nemecku je potrebné pred pridelením VP absolvovať výcvik POSP v rozsahu 40 až 80 hodín. Požiadavka nie je jednotná a závisí od podmienok jednotlivých zdravotných poisťovní. Poskytovateľa výcviku POSP si vyberie sám žiadateľ o psa, alebo mu ho odporučí zdravotná poisťovňa, prípadne dodávateľ VP. V Nemecku je uvedené jedinou podmienkou pre získanie VP. Dodávateľ má právo na základe napríklad negatívnych zistení nespolupracovať so žiadateľom na ďalšom procese, pričom podmienky na uvedené konanie si určujú sami dodávatelia VP. Ak by výhrady dodávateľa mali taký závažný charakter, že by viedli k momentálnemu odmietnutiu dodania VP žiadateľovi, dodávateľ naďalej prejavuje snahu vyriešiť problém tak, aby bolo možné proces obnoviť a VP dodať. Vo väčšine prípadov ide o nedostatočné zručnosti v oblasti POSP.

V Nemecku zácvik spravidla prebieha v domácom prostredí žiadateľa a trvá v závislosti od dodávateľa približne 3 – 4 týždne. Žiadateľ sa v priebehu zácviku oboznamuje so psom, jeho špecifickými vlastnosťami, starostlivosťou o psa, prvkami potrebnými na komunikáciu s ním a technikou zadávania jednotlivých povelov. Taktiež žiadateľ získava zručnosti potrebné na posúdenie výkonu konkrétneho psa a oboznamuje sa so spôsobom zjednania nápravy pri nesprávnom alebo

nedostatočnom vykonaní jednotlivých cvikov. Zácvik s VP je súčasťou celkovej ceny za VP a nie je kalkulovaný zvlášť.

Zácvik s druhým a ďalším VP:

Každý ďalší VP sa odovzdáva ako prvý a celý proces je rovnaký. V prípade preukázania vysokej úrovne nadobudnutých zručností žiadateľa s prvým VP je možné dobu zácviku s druhým VP skrátiť napríklad o teoretickú časť zameranú na starostlivosť o psa. Každý pes má však inú povahu, iné prejavy, iné reakcie, iný pracovný výkon a na tieto atribúty je potrebné brať ohľad a žiadateľa s nimi podrobne oboznámiť teoreticky aj prakticky. Z tohto dôvodu je skrátená doba zácviku skôr výnimkou ako štandardom.

Zácvik druhého a ďalšieho VP je kalkulovaný v rámci celkovej ceny psa ako pri prvom VP. V prípade skrátenia doby zácviku nemá táto skutočnosť vplyv na celkovú cenu za VP.

Nie je žiadna povinnosť uzatvárať zmluvu medzi žiadateľom a dodávateľom. Existuje ale povinnosť dodávateľa uzatvoriť zmluvu so zdravotnou poisťovňou, čo predstavuje cenovú ponuku s rozpisom jednotlivých položiek, ktoré musí dodávateľ aj dodržať. V prípade nedodržania kalkulácie poisťovňa prvotne predloženú a schválenú sumu nenavýši. V prípadoch reklamácie VP alebo uplatňovania akýchkoľvek požiadaviek zo strany majiteľa VP smerom k dodávateľovi sa požiadavky, resp. problémy so psom riešia interne, pričom snahou každého dodávateľa je nájsť vždy riešenie, ktoré bude pre majiteľa psa vyhovujúce. V opačnom prípade má majiteľ psa právo kontaktovať svoju zdravotnú poisťovňu, ktorá psa uhradila a žiadať nápravu, keďže existuje zmluva medzi zdravotnou poisťovňou a dodávateľom o poskytnutí služby, ktorej súčasťou je cenová ponuka. Keďže ide o komerčne predávaný produkt, je dodávateľ povinný akceptovať reklamáciu a riešiť podnet k spokojnosti majiteľa VP. V prípade, že riešenie vzniknutej situácie nie je z nejakého dôvodu možné, dodávateľ môže ponúknuť iného VP na výmenu alebo vrátiť kúpnu cenu VP zdravotnej poisťovni majiteľa VP.

V Nemecku nie sú zákonom definované pracovné zručnosti VP ani požadovaná úroveň ich zvládnutia. Definuje ich Najvyššie združenie zdravotných poisťovní v internom dokumente, ktorý nie je právne záväzný. V dokumente sú uvedené zručnosti, ktoré by VP mal ovládať, ale neuvádza sa skúšobný poriadok v zmysle priebehu skúšky a spôsobu hodnotenia či dosiahnutá úroveň prevedenia jednotlivých zručností. Taktiež nie je definovaný profil skúšajúceho, teda osoby, ktorá je oprávnená preskúšanie VP vykonať. Text opisuje, aké zručnosti by mal VP ovládať pri odovzdaní osobe so zrakovým postihnutím. V praxi je preskúšavanie VP realizované z poverenia príslušnej zdravotnej poisťovne, v ktorej je budúci majiteľ VP poistencom. Zdravotná poisťovňa určí osobu, ktorá preskúšanie vykoná a po absolvovaní skúšky zašle zdravotnej poisťovni protokol o absolvovaní skúšky. V Nemecku nie je preskúšaný tréner s VP ale iba tím, ktorý tvorí VP a osoba so zrakovým postihnutím. Preskúšanie sa realizuje po ukončení zácviku s VP. Informáciu o ukončení zácviku nie je potrebné nahlasovať zdravotnej poisťovni ako samostatnú informáciu, stačí ak dodávateľ po absolvovaní zácviku žiadateľa s VP nahlási, že žiadateľ je pripravený absolvovať so svojím psom preskúšanie. Následne zdravotná poisťovňa určí skúšajúceho pre konkrétny tím. Pravidlá zdravotných poisťovní v tomto smere nie sú vôbec jasné a dodávatelia konštatujú v mnohých prípadoch aj nízku úroveň znalosti problematiky u skúšajúcej osoby a to v ohľade kynológie aj zrakového postihnutia, čím nie sú reálne zhodnotené možnosti VP ani jeho majiteľa. V Nemecku sa napríklad stáva, že je požadovaná neúmerne dlhá preskúšavania VP a jeho majiteľa, presahujúca 2 hodiny, čo je pre sústredenia psa úplne nereálne.

5.2 Prieskum medzi zahraničnými organizáciami

5.2.1 Metodika prieskumu medzi zahraničnými organizáciami

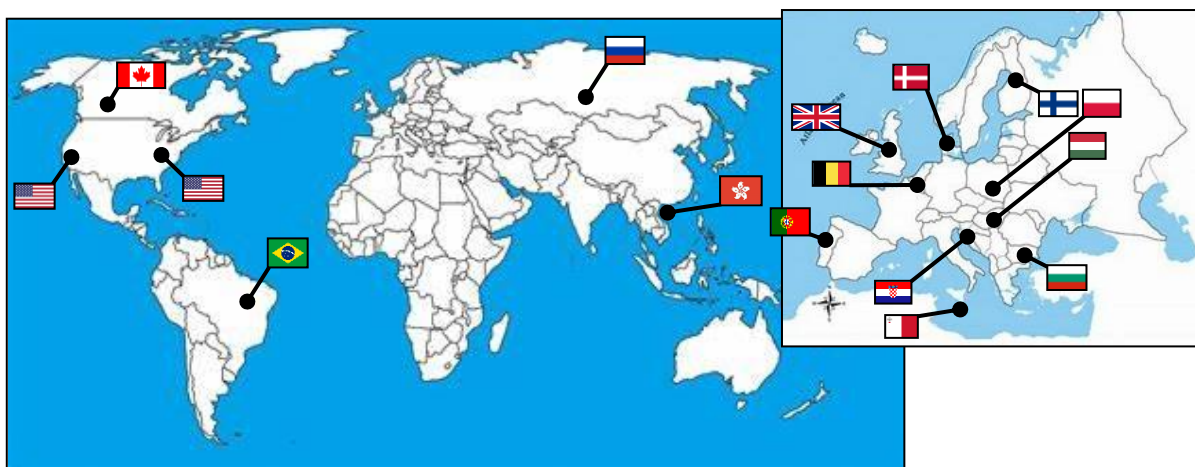
Za účelom získania poznatkov o procesoch, postupoch a nastaveniach poskytovania vodiacich psov u čo najväčšieho počtu organizácií, bol vykonaný prieskum pomocou dotazníka rozoslaného e-mailom. Otázky v dotazníku kopírovali oblasti záujmu vypracované do hĺbky zahraničnými expertami pre vybrané krajiny. Dotazník bol rozoslaný v anglickom jazyku.

Oslovené organizácie boli zväčša členskými organizáciami Medzinárodnej federácie škôl pre výcvik vodiacich psov (International Guide Dog Federation, ďalej IGDF) z dôvodu, že na uvedené krajiny mala VŠVAP priamy kontakt. Zámerom bolo získať odpovede vždy z jednej organizácie v tej ktorej krajine, keďže otázky boli smerované primárne na úpravy, ktoré platia v rámci krajiny a až sekundárne, v prípade absencie národných úprav, na úpravy tej ktorej organizácie. Výnimkou bolo oslovenie viacerých škôl v USA, keďže v USA sú podobné úpravy často špecifické pre jednotlivé štáty a nie USA ako celok.

Dotazník bol rozoslaný na e-mailové adresy konkrétnych pracovníkov škôl, pokiaľ boli k dispozícii, aby sa zvýšila šanca získania odpovede. V niektorých prípadoch bola použitá všeobecná verejná adresa. Oslovené organizácie boli kontaktované v pravidelných intervaloch na pripomenutie blížiaceho sa určeného termínu na poskytnutie odpovedí. Termín bol následne predĺžený a oslovenie rozposlané znova. Po uplynutí druhého termínu bolo prijímanie odpovedí uzatvorené. K získaným odpovediam, ktoré neboli úplne alebo jasné, bola ďalej vedená e-mailová korešpondencia s respondentmi a ich odpovede boli doplnené.

5.2.2 Výsledky prieskumu (grafické a textové spracovanie...)

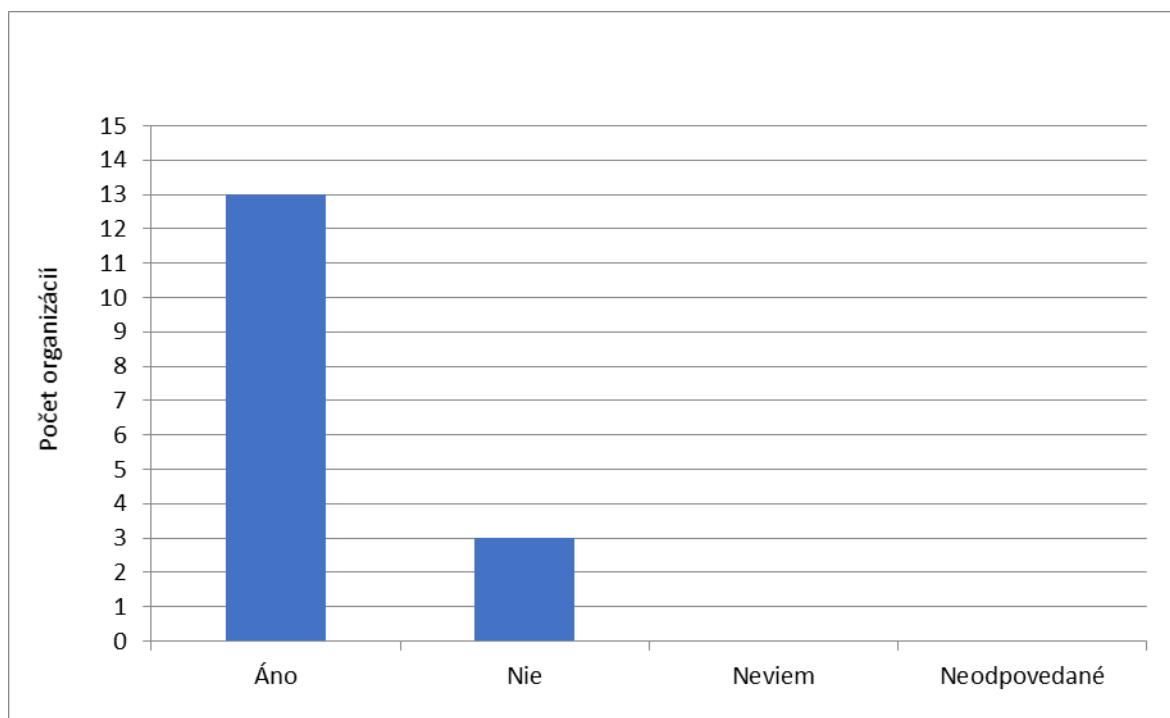
Oslovených bolo 38 organizácií z 30 krajín. Odpovede poskytlo 16 organizácií z 15 krajín (Obr. 1). Informácie poskytnuté respondentami sú uvádzané anonymne, pričom je zrejma iba krajina, z ktorej sú odpovede poskytnuté.

Obr. 1 Účastníci prieskumu z krajín: Belgicko, Brazília, Bulharsko, Hong Kong, Chorvátsko, Dánsko, Fínsko, Kanada, Maďarsko, Malta, Poľsko, Portugalsko, Rusko, USA, Veľká Británia

V nasledujúcom texte sú uvedené výsledky odpovedí na každú otázku dotazníka. Vyjadrené sú grafickou formou a textovou formou, podľa relevancie. Texty sú čo najpresnejším prekladom odpovedí uvedených v dotazníku.

Otázka 1. Je vodiaci pes vo vašej krajine definovaný zákonom?

Textový komentár a poskytnuté konkrétne právne úpravy a definície vodiaceho psa sú nasledovné:

Belgicko: Vodiaci pes je definovaný, ale definícia aj práva vodiaceho psa sa líšia v rôznych častiach Belgicka, t.j. francúzska časť, flámska časť a Brusel.

Brazília: Vodiaci pes je zdefinovaný vo Federálnom zákone 11.126/2005 a 5.904/2006.

Bulharsko: Vodiaci pes nie je definovaný v zákone.

Kanada: Uvedené, že vodiaci pes je definovaný, no nebola poskytnutá citácia relevantného zákona.

Chorvátsko: Definícia v zákone o voľnom pohybe zrakovo postihnutých osôb s vodiacim psom, Official Gazette 131/98: „Vodiaci pes je vycvičený pes, ktorý prešiel skúškou pred profesionálnou komisiou Chorvátskej asociácie vodiacich psov a mobility“ (Croatian Guide Dog and Mobility Association).

Dánsko: Definícia uvedená v zákone: „Vodiaci pes je pes špeciálne vycvičený na pomoc nevidiacim a zrakovo postihnutým.“ O vodiacom psovi pojednávajú zákony:

- Zákon o sociálnych službách č. 1247 z 13. novembra 2017;
- Nariadenie o hygiene potravín č. 1354 z 29. novembra 2017 (upravuje možnosť vstupu asistenčných psov, vrátane vodiacich psov, do obchodov s potravinami a do reštauračných zariadení);
- Zákon o psoch č. 47 z 11. januára 2017 so zmenami vyplývajúcimi zo zákona č. 1194 zo 14. novembra 2017;
- Zákon o taxislužbe č. 1627 z 19. decembra 2017.

Fínsko: Vodiaci pes spadá pod kompenzačné pomôcky podľa zákona o zdravotnej starostlivosti a rehabilitácii č. 1326/2010.

Hong Kong: V zákone nie je uvedená konkrétna definícia vodiaceho psa, ale je referované na vodiaceho psa nasledovne:

- podľa nariadenia Hong Kong Ordinances, Kapitola 487 [Nariadenie o diskriminácii na základe postihnutia]: „Zrakovo postihnutí ľudia vrátane tých, ktorí sú v sprievode vodiaceho psa, majú prístup do verejných priestorov (platené alebo neplatené priestory).“
- podľa zákona o hygiene potravín: Food Hygiene Code, Kapitola 6, Rôzne 6.4 [Zákaz prístupu zvierat na miesta, kde sa pracuje s potravinami]: „Psi majú zákaz prístupu na miesta, kde sa pracuje s potravinami, okrem psov, ktorí slúžia ako vodiaci psi pre zrakovo postihnutú osobu.“
- podľa nariadenia Hong Kong Ordinances, Kapitola 167D [Vyhláška o nebezpečných psoch]: „Ak vodiaci pes nie je bojový pes a nie je klasifikovaný ako známy nebezpečný pes nariadením súdu.“

Maďarsko: Vodiaci pes zadaný v zákone: 27/2009 SZMM.

Poľsko: Vodiaci pes zadaný v zákone o pracovnej a sociálnej rehabilitácii a zamestnanosti osôb s postihnutím (1997 s neskoršími zmenami), článok 20a.

Portugalsko: Paragraf 1 článku 5 zákona 74/2007, z 27. marca, definuje, že „štatút asistenčný pes je rozoznaný iba psom, ktorí boli vycvičení v organizácii s licenciou, pre ktorú pracujú špeciálne kvalifikovaní tréneri“. Čo sa týka udeľovania licencií a kvalifikácie trénerov, nemá v tomto Národný rehabilitačný inštitút žiadnu kompetenciu, rovnako ako nemá kompetenciu definovať kritériá na poskytnutie licencie alebo kvalifikácie trénerov. Pozn. autor: vid' ďalšie relevantné informácie v odpovedi na otázku č. 2.

Rusko: Zákon o poskytovaní vodiacich psov osobám s postihnutím a o ročnej finančnej podpore na všeobecnú a zdravotnú starostlivosť (november 30, 2005, № 708).

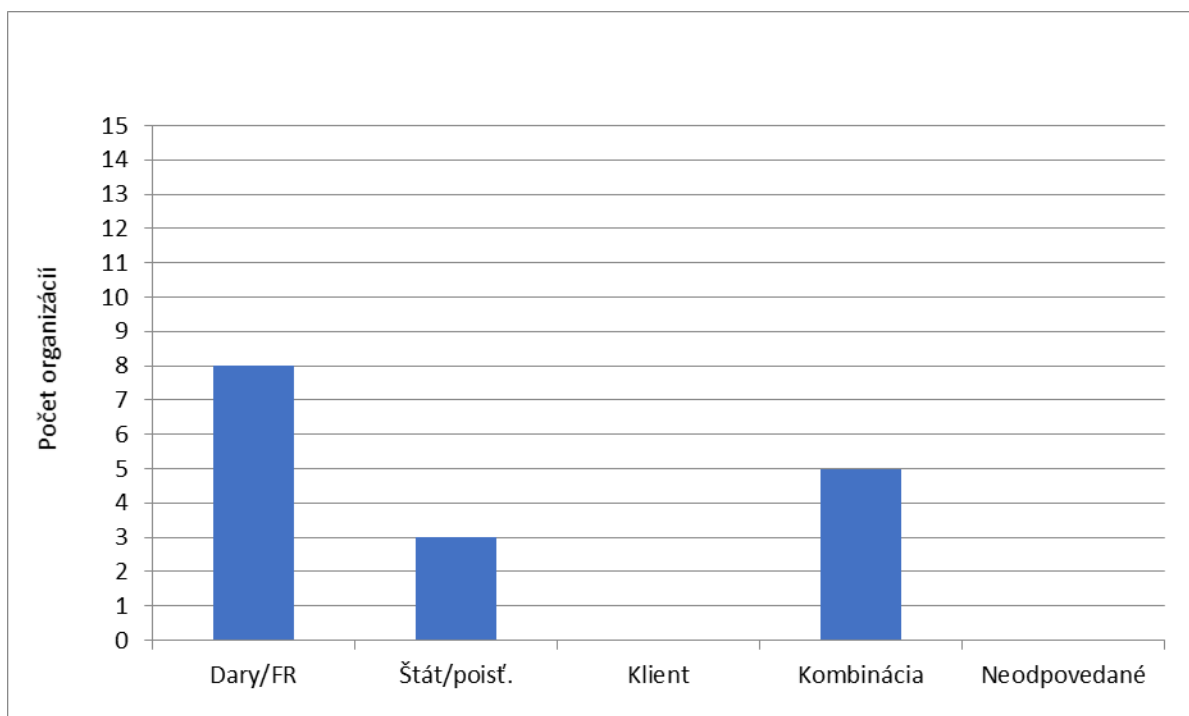
Veľká Británia: Vodiaci pes nie je definovaný v zákone.

USA: Úprava je obsiahnutá v zákone o osobách s postihnutím (Americans with Disabilities Act - ADA), ktorý chráni okrem iného aj človeka s postihnutím v spoločnosti služobného zvierťa. Vodiaci pes spadá pod definíciu služobného zvierťa, t.j. zviera individuálne vycvičené na prácu a vykonávanie úloh v prospech osoby s postihnutím.

Malta: Citácia z doplňujúcej legislatívy 437.101 Pravidlá elektronickej identifikácie psov, 20. máj 2011, legislatívne oznámenie 199 v 2011: „2. pre účely tejto vyhlášky: „asistenčný pes“ znamená vycvičený pes, ktorý bol zaregistrovaný ako asistenčný pes a certifikovaný na to oprávnenou asociáciou; „vodiaci pes“ znamená vycvičený pes, ktorý bol zaregistrovaný ako vodiaci pes a certifikovaný na to oprávnenou asociáciou.“

Otázka 2. Ako je vo vašej krajine zabezpečené poskytovanie vodiacich psov po finančnej stránke?

Textový komentár poskytnutý organizáciami je nasledovný:

Belgicko: Jedným zo zdrojov (okrem iných), sú organizácie pre postihnutých ľudí, kde si klient podá žiadosť o financovanie, a ak je prijatá, dostane finančný príspevok na psa. Výška sa môže líšiť.

Brazília: Organizácia odpovedajúca na prieskum je financovaná čisto z darov a fundraisingu. V Brazílii však existuje aj vládny projekt výcviku vodiacich psov so zámerom vzdelávania inštruktorov mobility s vodiacim psom, ktorý je plne financovaný štátom.

Bulharsko: 30% štát/poistovňa a 70% dary/fundraising

Kanada: Organizácia plne financovaná darmi a fundraisingom.

Chorvátsko: Organizácia je financovaná z 66,65% mestom Záhreb a z 33,35% štátom - Ministerstvom pre demografiu, rodinu, mládež a sociálnu politiku.

Dánsko: Lokálne sociálne úrady pokrývajú väčšinu nákladov. Zvyšok je pokrytý fundraisingom. Klient pokrýva iba bežné náklady na stravu a dennú starostlivosť o psa.

Fínsko: Organizácia odpovedajúca na dotazník pracuje ako privátna firma. Nie je teda možné, aby vykonávala fundraising, ale môže prijať dar, ktorý by spadal do zdaniteľného príjmu. Dary v prípade súkromnej firmy sú, samozrejme, zriedkavosťou. Pes je platený lokálnou zdravotnou autoritou alebo poisťovňou. Ďalšie dve organizácie cvičiace vodiace psy vo Fínsku majú inú právnu formu a podľa toho sa menia ich podmienky na využívanie darov a fundraisingu.

Hong Kong: Organizácia je financovaná z darov a fundraisingu a príjmy môžu byť rozdelené do troch základných skupín. Prvou je financovanie cez nadácie, ktoré prispievajú na konkrétne projekty. Výhodou je odľahčenie tlaku na zháňanie financií, pokiaľ sa jedná o opakujúce sa projekty na priebežnú činnosť (napr. chov psov, výchova), nevýhodou je ale záťaž potrebnou administratívou k projektom a obmedzenia projektov. Druhým zdrojom financovania sú zbierky na podujatiach, ktoré sú organizované za týmto účelom. Výhodou je s tým spojené verejné vystupovanie a potenciál získania

dlhodobých sponzorov. Nevýhodou je veľká časová a personálna náročnosť. Tretím zdrojom sú dary prostredníctvom pokladničiek a online predaja. Z tohto zdroja je generovaný stabilný príjem používaný na bežné prevádzkové náklady organizácie a výhodou je kontakt s verejnosťou. Nevýhodou je časová a personálna náročnosť na monitorovanie a zber pokladničiek a monitorovanie online predaja.

Maďarsko: Organizácia plne financovaná darmi a fundraisingom.

Poľsko: Do roku 2014 bol program plne financovaný z darov a fundraisingu. Od roku 2014 existuje štátny program pre výcvikové školy vodiacich psov, kde školy môžu poslať prihlášku a po podpise trojročnej dohody dostanú financie na výcvik vodiacich psov.

Portugalsko: Organizácia, ktorá môže preukázať, že má trénerov vzdelaných v členskej organizácii IGDF, môže žiadať o financovanie z národného fondu zdravia. Organizácia môže takto dostať 55% predpokladaných nákladov (t.j. 17 500 Eur na psa) od IPSS (Portugalský inštitút sociálneho poistenia). Zvyšok musí byť pokrytý z darov alebo fundraisingu organizáciou alebo klientom. Organizácie, ktoré nemajú tento štatút s IPSS, musia pokryť náklady plne z darov, fundraisingu, alebo musí náklady zaplatiť klient.

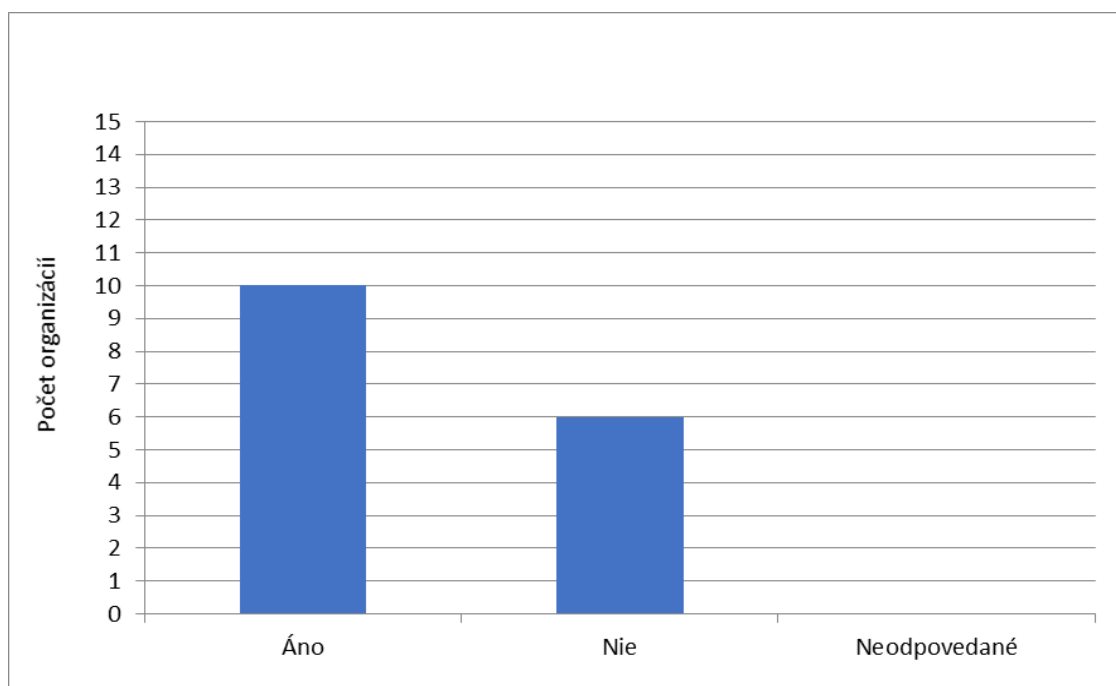
Rusko: V Rusku sú dve organizácie poskytujúce vodiacich psov. Organizácia odpovedajúca na dotazník je financovaná kombinovane, asi 20% štátom a zvyšok z darov a fundraisingu. Druhá organizácia je plne financovaná štátom.

Veľká Británia: Organizácia plne financovaná darmi a fundraisingom.

USA: Organizácie odpovedajúce na dotazník sú plne financovaná darmi a fundraisingom.

Malta: Organizácia plne financovaná darmi a fundraisingom.

Otázka 3 Dostáva klient finančnú podporu na výdavky spojené s používaním vodiaceho psa počas pracovného života psa?

Textový komentár poskytnutý organizáciami:

Belgicko: Bez komentára.

Brazília: Klient dostáva od organizácie zľavu na krmivo a veterinárne kontroly a úkony, ktoré sú drahšie, ako bežné.

Bulharsko: Bez komentára.

Kanada: Ak je klient na podpore ako osoba s nízkym príjmom, poskytne mu provinčná vláda príspevok vo výške 93CAD mesačne. Výnimočné výdavky sú podporované organizáciou.

Chorvátsko: Bez komentára.

Dánsko: Lokálne sociálne úrady pokrývajú všetky veterinárne náklady počas pracovného života psa. Organizácia robí administratívu k týmto výdavkom, čo je súčasťou služieb organizácie.

Fínsko: Organizácia poskytuje klientom krmivo aj ostatné potreby pre psov zdarma, plus pokrýva všetky veterinárne náklady. Iné fínske školy riešia toto formou mesačného finančného príspevku klientovi a klient je zodpovedný za nákup krmiva a pomôcok. Výška tohto príspevku je rovnaká ako výška príspevku, ktorý dostávajú napríklad policajti, alebo pohraniční pracovníci pre služobných psov.

Hong Kong: Organizácia poskytuje finančnú podporu vo výške 4000 HK dolárov ročne každému vodiacemu psovi. Táto suma pokrýva poistenie psa, zdravotnú starostlivosť a čiastočne iné potreby na starostlivosť o psa. V prípade špeciálnych zdravotných problémov je prípad diskutovaný s klientom a hľadá sa spôsob, ako by mu mohla organizácia asistovať. Organizácia tiež poskytuje štandardný príspevok vo výške 500 HK dolárov na vrece krmiva, pričom cena dostupného krmiva sa pohybuje v rozmedzí 456-640 HK dolárov.

Maďarsko: Organizácia poskytne podporu na veterinárnu starostlivosť, ak je to potrebné.

Poľsko: Všeobecne povedané "nie, finančnú podporu klienti nedostávajú", ale v súčasnosti beží dvojročný štátny program (2018-2019), kde si klienti môžu požiadať o pokrytie nákladov na krmivo a veterinárne výdavky. Tiež v špecifických prípadoch (napr. alergia psa), môže klient požiadať o podporu organizáciu a v závislosti od finančných možností môže od organizácie obdržať finančnú podporu.

Portugalsko: Bez komentára.

Rusko: Každý klient dostáva od štátu ročne asi 20000 rubľov (nepokrýva to celé náklady na starostlivosť o psa).

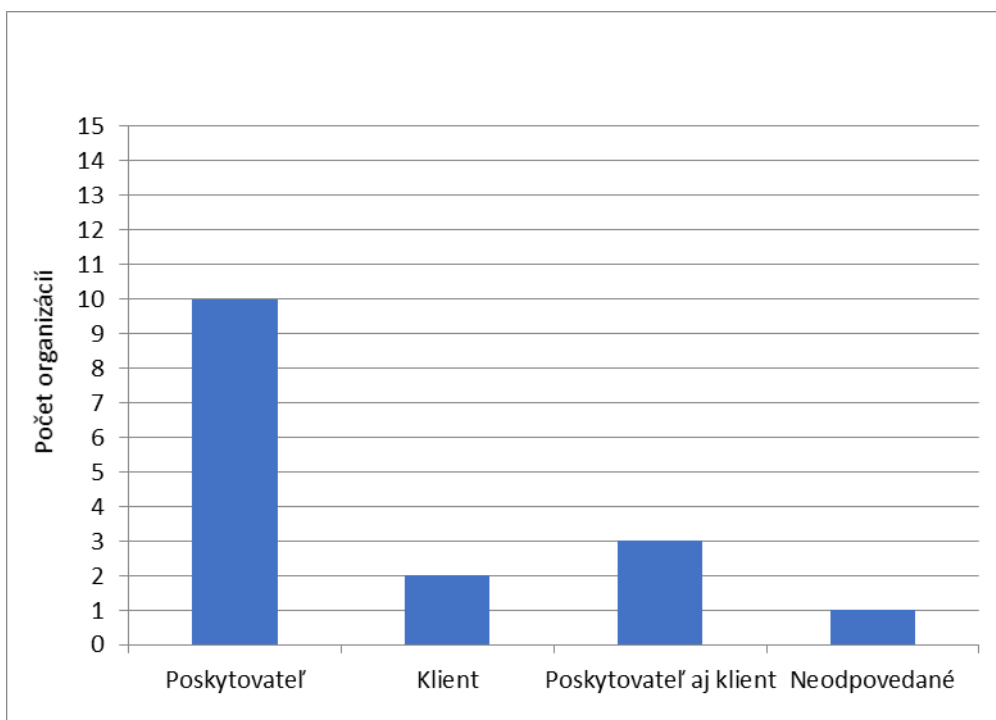
Veľká Británia: Bez komentára.

USA 1: Organizácia má program na finančnú podporu veterinárnych výdavkov pre klientov, ktorý podporu potrebujú. Môže sa jednať o pokrytie bežných, rutinných alebo výnimočných veterinárnych nákladov. Organizácia poskytuje všetkým klientom prípravky na prevenciu bĺch a srdcového červa.

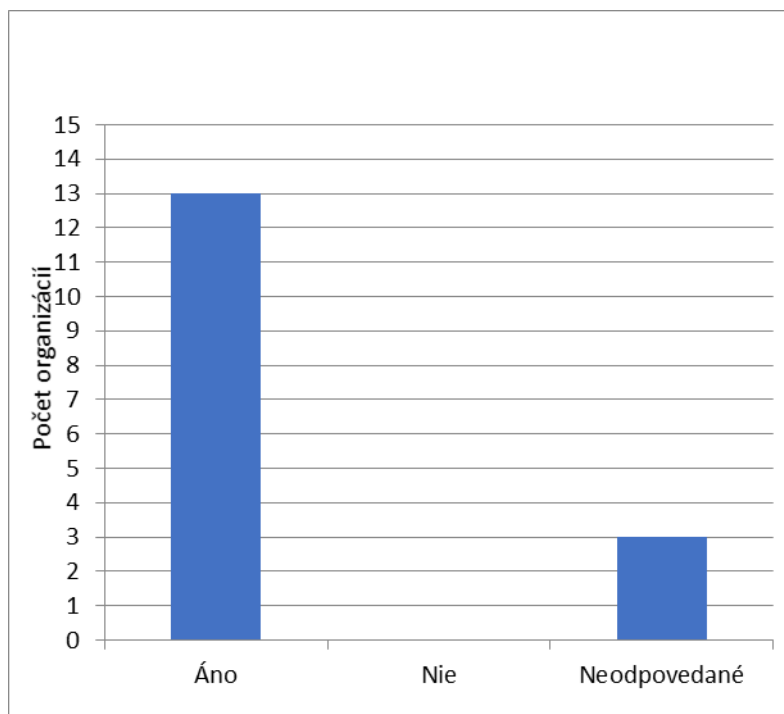
USA 2: Organizácia poskytuje klientom ročné stipendium vo výške 500 USD. Navyše má organizácia k dispozícii 2 fondy, z ktorých je možné podporiť finančne starostlivosť o psa, pokiaľ toto zabezpečí návrat psa do aktívnej služby. Ak klient nie je schopný zabezpečiť starostlivosť (napr. operáciu, špeciálne testovanie), zabezpečí organizácia prevoz psa do vlastných zariadení, vykonanie starostlivosti a vrátenie psa klientovi bez žiadnych výdavkov pre klienta.

Malta: Organizácia poskytne finančnú podporu klientovi podľa individuálneho posúdenia.

Otázka 4. Kto je majiteľom vodiaceho psa po jeho odovzdaní klientovi?

Otázka 4a. Existuje medzi poskytovateľom vodiacich psov a klientom zmluva?

Textový komentár poskytnutý organizáciami:

Belgicko: Majiteľom ostáva poskytovateľ a zmluva jasne uvádza povinnosti oboch strán a v akom prípade je poskytovateľ oprávnený psa odobrať.

Brazília: Prvé 4 roky je vlastníkom vodiaceho psa poskytovateľ, potom je ponúknuté vlastníctvo klientovi. Existuje zmluva definujúca postup a pravidlá.

Bulharsko: Majiteľom ostáva poskytovateľ a vzťahy medzi poskytovateľom a klientom sú riešené v zmluve, ktorá je veľmi dôležitá pre kontrolu a podporu tímu počas pracovného života.

Kanada: Majiteľom psa je až do odchodu psa do dôchodku poskytovateľ. Pri odovzdaní psa je podpísaná zmluva.

Chorvátsko: Majiteľom ostáva organizácia a existuje zmluva, ktorá uvádza práva a povinnosti klienta.

Dánsko: Organizácia je majiteľom všetkých psov a pri poskytnutí financií na vodiaceho psa lokálnymi sociálnymi úradmi je s daným úradom spísaná zmluva o tom, že pokiaľ klient psa využíva ako vodiaceho psa, je organizácia zodpovedná za všetku prácu s dvojicou. Po troch mesiacoch od odovzdania psa podpisuje klient zmluvu, v ktorej potvrdzuje prijatie psa a zaväzuje sa starať sa o psa po všetkých stránkach, udržiavať jeho výcvik, dovoliť organizácii kedykoľvek psa skontrolovať a konať podľa pokynov daných poskytovateľom vodiaceho psa.

Fínsko: Poskytovateľ je majiteľom psa a spísaná je zmluva v troch kópiách - pre klienta, pre poskytovateľa a pre zdravotnú autoritu alebo poisťovňu, ktorá psa hradí.

Hong Kong: Majiteľom je poskytovateľ a s klientom je spísaná zmluva.

Maďarsko: Majiteľom je poskytovateľ a medzi poskytovateľom a klientom existuje zmluva.

Poľsko: Poskytovateľ je majiteľom až do odchodu psa do dôchodku. V dôchodku sa stáva majiteľom psa osoba, ktorej je pes zverený a táto zmena vlastníctva je potvrdená zmluvou.

Portugalsko: Vlastníctvo závisí od zmluvy medzi konkrétnou organizáciou a klientom.

Rusko: Majiteľom je poskytovateľ a s klientom je spísaná zmluva.

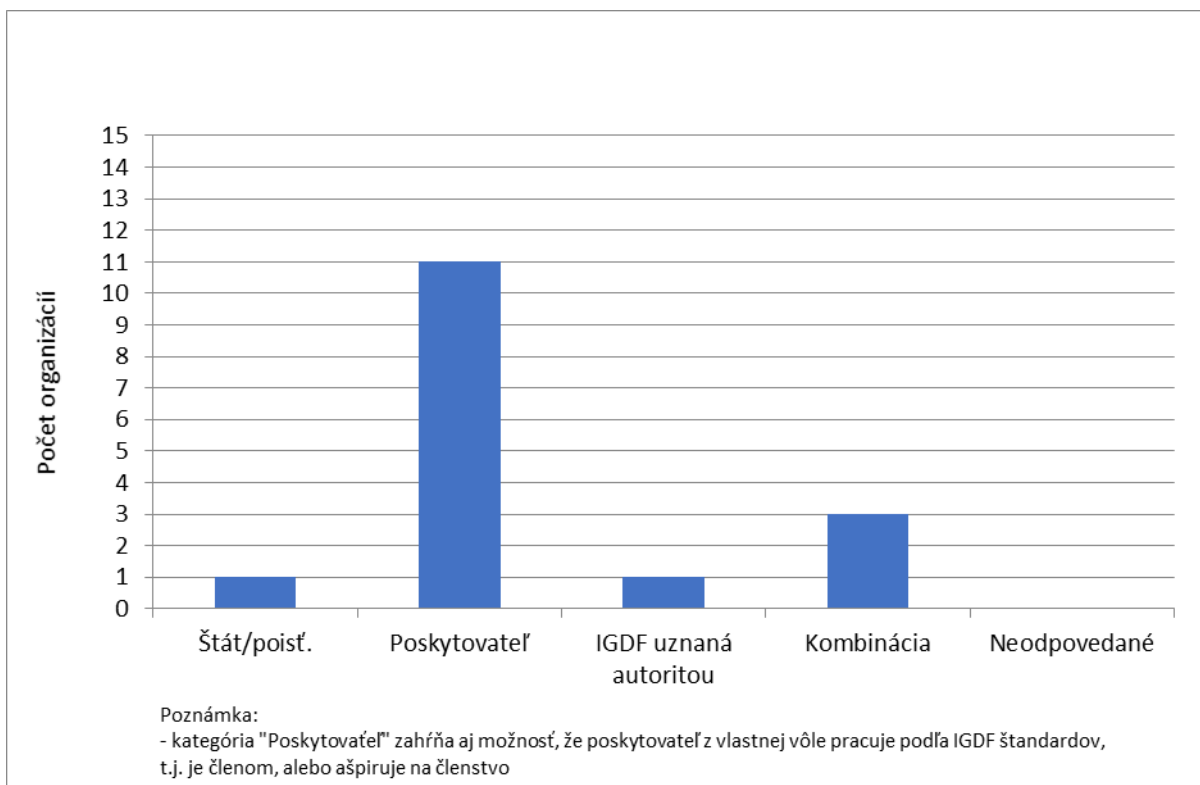
Veľká Británia: Majiteľom sa stáva klient, ale existuje zmluva, v ktorej je zakotvené právo na spätné odkúpenie psa organizáciou.

USA 1: Organizácia je majiteľom psa počas prvého roka. Ak sa počas roka nevyskytnú problémy a klient dodržiava inštrukcie a klauzuly zakotvené v zmluve, presunie organizácia na základe žiadosti vlastníctvo psa na klienta. Tento presun vlastníctva nemení nijako služby poskytované organizáciou.

USA 2: Majiteľom psa je poskytovateľ, ale klient môže požiadať o prevedenie vlastníctva naňho po dvoch rokoch používania psa. Pred prevedením vlastníctva sú preskúmané všetky záznamy a musí sa jednať o bezproblémového klienta.

Malta: Majiteľom je klient, ale organizácia si rezervuje právo odobrať psa, pokiaľ dvojica nepracuje dobre.

Otázka 5. Kto definuje kritériá, ktoré musí spĺňať vodiaci pes (napr. zdravie, povaha, aké úkony vykonáva)?

Textový komentár poskytnutý organizáciami:

- Belgicko:** Organizácia rešpektuje z vlastnej vôle IGDF štandardy a má zároveň ďalšie vlastné kritériá.
- Brazília:** Federálne právo definuje iba to, že vodiaci pes musí byť socializovaný, nesmie byť agresívny a že vodiaci psi aj šteňatá vo výchove musia byť na verejnosti označení.
- Bulharsko:** Kritériá definuje poskytovateľ.
- Kanada:** Kanadské authority uznávajú IGDF štandardy ako platné kritériá na vodiacich psov.
- Chorvátsko:** Organizácia z vlastnej vôle rozoznáva a rešpektuje štandardy IGDF, ale musí zároveň spĺňať podmienky dané zákonmi: Zákon o sociálnom blahu, Veterinárny zákon a Zákon o ochrane zvierat, ktoré upravujú podmienky chovu a všeobecného zaobchádzania so psami a starostlivosť o psov.
- Dánsko:** Kritériá definuje poskytovateľ.
- Fínsko:** Zdravotné poisťovne nemajú žiadne kritériá na samotného psa. Klient si sám vyberie poskytovateľa, poskytovateľ uzavrie s klientom zmluvu a vystavuje faktúru na cenu psa poisťovni. Existujú rozdiely medzi rôznymi lokálnymi zdravotnými distriktami v tom, čo požadujú. Týka sa to ale najmä pomôcok, veterinárnych služieb a minimálnej asistencie dvojici počas pracovného života. Nešpecifikujú, ako by mal byť pes vycvičený a čo by mal robiť. Pre lokálne zdravotné distrikty je služba poskytovania vodiacich psov súčasťou verejného obstarávania. Zdravotné distrikty vydajú verejný tender a vyberú poskytovateľov na základe ich ponuky. V praxi ponuka s najnižšou cenou vždy vyhrá. Väčšie zdravotné distrikty preplácajú psov od všetkých poskytovateľov, menšie zvyčajne vyberú iba jedného dodávateľa.

Hong Kong: Kritériá určuje poskytovateľ. Organizácia rešpektuje štandardy IGDF.

Maďarsko: Kritériá sú určené zákonom 27/2009 SZMM.

Poľsko: Kritériá určuje poskytovateľ.

Portugalsko: Štandardy IGDF sú rozoznané autoritou (viď odpoveď na otázky číslo 2 o finančnom príspevku na psa iba v prípade, že je organizácia spojená s IGDF). Organizácia odpovedajúca na prieskum z vlastnej vôle rešpektuje štandardy IGDF a má určené ďalšie vlastné kritériá.

Rusko: V prípade organizácie plne podporovanej štátom určuje kritériá štát. V prípade organizácie odpovedajúcej na prieskum, ktorá je iba z menšej časti podporovaná štátom, si kritériá určuje organizácia.

Veľká Británia: Kritériá určuje poskytovateľ.

USA: Kritériá určuje poskytovateľ a organizácie z vlastnej vôle rešpektujú štandardy IGDF.

Malta: Kritériá určuje poskytovateľ.

Otázka 5a. Aké sú kritériá, ktoré musí spĺňať vodiaci pes?

Belgicko: Pes musí pracovať bez prílišného rozptyľovania sa, musí obchádzať povrchové, bočné a vysoké prekážky a stojacich alebo pohybujúcich sa ľudí, musí byť schopný vyriešiť zablokovanú cestu, vyhľadať schody, priechod pre chodcov, dvere, poštovú schránku, svetelnú signalizáciu s dopytovým tlačidlom a ďalšie objekty podľa potrieb klienta, musí byť v pohode keď vidí alebo ide okolo psov a iných zvierat, musí byť schopný pokojne cestovať verejnou dopravou, musí mať veľmi dobré, pokojné správanie sa na verejných miestach, musí mať dobrú základnú poslušnosť a musí sa dobre správať v domácnosti, nie sú povolené žiadne známky agresivity.

Brazília: Podľa štandardov IGDF.

Bulharsko: Zdravý, uvoľnený, vyrovnaný, socializovaný a s primeranými pracovnými kvalitami.

Kanada: Podľa štandardov IGDF.

Chorvátsko: Podľa štandardov IGDF.

Dánsko: Pes musí byť ovládateľný nevidiacim človekom a na požiadanie ho viesť bezpečne okolo všetkých prekážok, pes musí ovládať všetkých 34 povelov / signálov špecifikovaných v tréningovom programe organizácie.

Fínsko: Neexistujú žiadne všeobecne záväzné kritériá, ktoré by boli vyžadované nejakou autoritou. Kritériá organizácie odpovedajúcej na prieskum: pes musí byť pri začatí tréningu zdravý. Lakte O, bedrá A až C (FCI), žiadny dôkaz dedičných zrakových ochorení, normálny chrbát, alergie musia byť liečiteľné výberom krmiva alebo liekmi. Pes nesmie mať žiadne zdravotné problémy vyžadujúce neustále podávanie liečiv. Povaha: bez strachu (môže mať mierny strach, ktorý sa ale vytratí počas tréningu), mierna alebo žiadna rozptýliteľnosť, ochotný, sebavedomý a sústredí sa na vodenie, vodí v rôznych prostrediach: vidiek, nákupné zóny, interiér, verejná doprava (autobus, električka, vlak, metro) a na prírodných chodníkoch (v lesoch a parkoch). Výcvik v poslušnosti a manipulácii s telom.

Hong Kong: Zdravie: zdravé lakte, bedrá, oči, prijateľná úroveň problémov s kožou, sterilizovaná/kastrovaný; primeraná veľkosť a dobrá/zdravá fyzická konštrukcia. Spoločenské správanie sa: vyrovnaný, pokojný, nezbera odpadky, nekradne, ak ostane sám nehryzie veci a nešteká, nemá problémy s cestovaním v doprave, nemá žiadnu alebo dobre ovládateľnú rozptýliteľnosť psami/vtáckmi/mačkami. Temperament: stredná citlivosť, prispôsobivý (ľudom a prostrediu), ochotný spolupracovať so psovodom, dobre cvičiteľný, dobre reagujúci na hlas; nenaháňa, nie je plachý, nebojí sa zvukov, nie je nervózny, podozrievavý alebo agresívny (vrátane

obrannej/ochrannej agresivity). Úlohy: poslušnosť: sadni, ľahni, vstaň (a zostaň), k nohe, kráčať pri nohe, privolanie; Robenie potrieb v špeciálnom "postroji na vyprázdňovanie"; Vodenie: primeraný ťah, stála rýchlosť (zmena rýchlosti na povel), pozitívny, schopnosť rýchlo sa vrátiť k úlohám vedenia po rozptýlení, označovanie zmien povrchu (obrubiť nahor, nadol, schody...), vyhýbanie sa prekážkam (od povrchových po vysoké), obchádzanie prekážok po ceste pri úplne zablokovanom chodníku, prechádzanie ciest v priamej línii, sebavedomý pri rozhodovaní sa, nájsť na povel: dvere (vchod do metra, do autobusu, do budovy...), schody, eskalátory, miesto na sedenie, výťah; tréning na dopravu (pozn. neuposlušnosť povelu vpred, ak sa blíži auto).

Maďarsko: Pes musí prejsť skúškou v organizácii a potom skúškou s klientom, ktorú predpisuje zákon.

Poľsko: Všeobecne sa kritériá zameriavajú na zdravie a povahu psa. Organizácia sa riadi názorom veterinára a štandardami IGDF. Pes musí byť v dobrom zdravotnom stave, s výbornou schopnosťou sústrediť sa, nízkou citlivosťou tela a úzkostlivosťou, musí byť ochotný učiť sa. Organizácia má štandardizovaný formulár hodnotenia temperamentu psov.

Portugalsko: Pes musí byť: - plne očkovaný a ošetrený proti parazitom, - testovaný na leishmaniózu, kliešťovú horúčku a srdcového červa, - sterilizovaný, - bedrá bez dysplázie, kontrolujú sa aj oči a lakte (Je náročné nájsť špecialistu na posúdenie očí. Keďže v minulosti boli používaní psi z útulkov, často neboli k dispozícii informácie o zdraví rodičov. Všeobecne sa neočakáva viac, ako kontrola bedier.), - mentálne vyrovnaný, žiaden strach zo zvukov, objektov, ľudí alebo zvierat, nesmie naháňať mačky alebo iné zvieratá, - ochotný vo výcviku, - je dobre socializovaný a ohodnotený ako schopný pracovať na verejných miestach, - dobrá tolerancia stresu.

Rusko: Kritériá organizácie: rasa - labradorský alebo zlatý retriever, vyrovnaný temperament, priateľský, bez loveckých inštinktov, dobre cvičiteľný, zdravie - bez vrodených väd alebo zranení, vakcinovaný, sterilizovaný, začipovaný, vek - menej ako 3 roky.

Veľká Británia: Riadime sa podľa interných procesov ohľadom zdravia a výkonu v tréningu, tréningu klientov a poskytovania podpory počas pracovného života, ktoré sú na úrovni alebo presahujú štandardy IGDF.

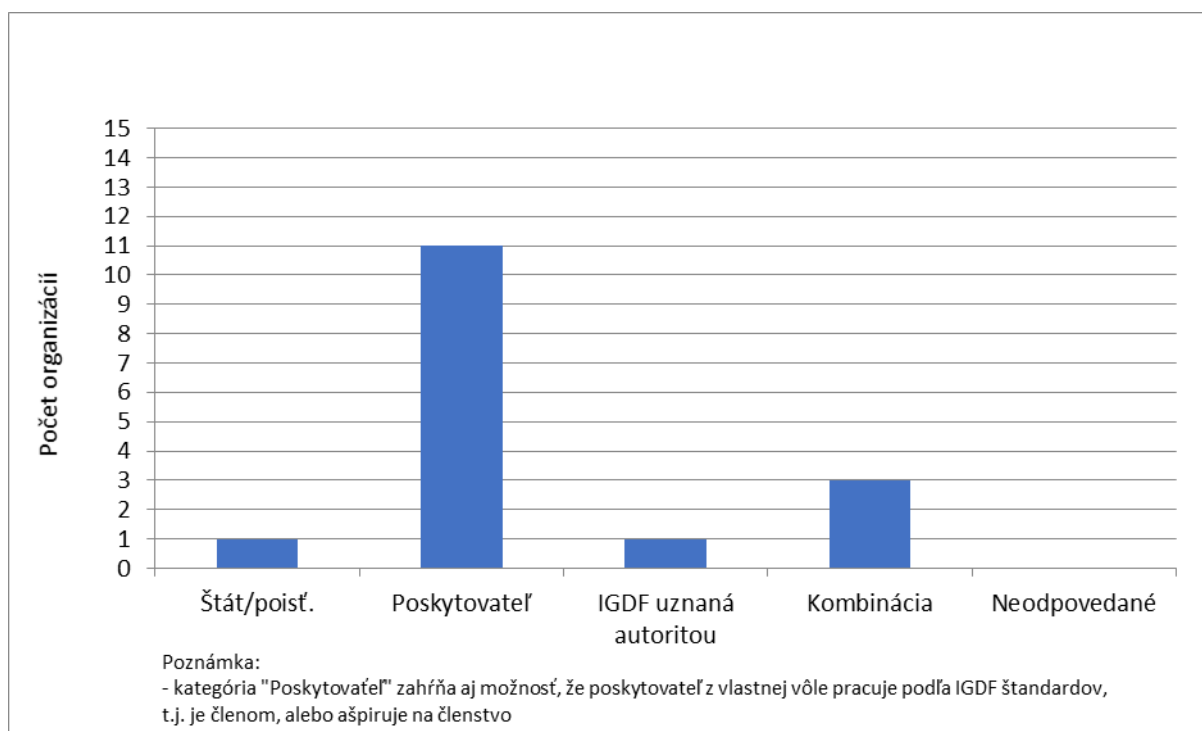
USA 1: Temperament - ochotný, odolný, bez neprimeranej reakcie na zvuky, pachy, ľudí, zvieratá, cestuje dopravnými prostriedkami bez problémov; Fyzické požiadavky - stredná veľkosť, zdravie (bez chronických problémov, prejdene kontrolou očí, kíbov atď.), primeraný akceptovateľný vzhľad, zdravý apetít a nepriberá, nevyprázdňuje sa počas vedenia, fyzicky a mentálne dospelý natoľko, aby zvládol zodpovednosť vedenia, dostatočne mladý, aby poskytol primerane dlhý pracovný život; Pracovné nároky - vedie v primeranom ťahu, práca s prekážkami, reakcia na dopravu (t.j. nevykročiť, ak sa blíži auto atď.), vyhľadávanie, práca v rôznych prostrediach, práca pri použití rôzneho vybavenia (napr. topánky pre psa, ohlávka), smerové povely atď.; Spoločenské správanie sa - primeraná reakcia na základnú poslušnosť, dobré správanie sa v domácnosti, spoľahlivé privolanie navoľno, dobré správanie sa na verejnosti, ľahko ovládateľný pri starostlivosti (česanie atď.), schopný zostávať sám počas primeranej doby (2-4 hodiny), primeraným spôsobom si berie potravu.

USA 2: Neodpovedané.

Malta: Povaha: ochotný pracovať a šťastný v práci, poslušný.

Otázka 6. Kto definuje kritériá, ktoré musí spĺňať poskytovatelia vodiacich psov (napr. úroveň vzdelania personálu, právna forma, členstvo v IGDF)?

Textový komentár poskytnutý organizáciami:

Belgicko: Kritériá si určujú poskytovatelia. Organizácia rešpektuje IGDF štandardy s malými rozdielmi vo vzdelávaní inštruktorov spôsobenými lokálnymi podmienkami a možnosťami.

Brazília: Kritériá si určujú poskytovatelia. Definícia kritérií a práce organizácií poskytujúcich vodiacich psov absentuje a nie je jasné, ktoré vládne oddelenie (ministerstvo) by malo mať na starosti túto oblasť.

Bulharsko: Kombinácia určovateľov kritérií. Štát financuje odovzdávanie psa a podporu tímu počas pracovného života na základe tendru, v ktorom sú na dodávateľa určené kritériá (Supplier Competitor Criteria). Organizácia sa identifikuje ako dodávateľ vodiacich psov a garanciou kvality je dodržiavanie štandardov IGDF a členstvo v IGDF.

Kanada: Kanadské authority uznávajú IGDF štandardy ako platné kritériá na poskytovateľov vodiacich psov. Organizácia má tiež prísne výberové kritériá na zaučujúcich sa inštruktorov, ktorí musia mať minimálne stredoškolské alebo vysokoškolské vzdelanie.

Chorvátsko: Kombinácia určovateľov kritérií. Organizácia z vlastnej vôle rešpektuje štandardy IGDF a zároveň musí spĺňať podmienky Zákona o sociálnom blahu, ktorý určuje podmienky pre všetky organizácie poskytujúce sociálne služby.

Dánsko: Kritériá definuje poskytovateľ.

Fínsko: Kritériá v praxi definuje poskytovateľ. Zdravotné distrikty majú niekedy určité podmienky na personál, ale tie nie sú veľmi špecifické. Zvyčajná podmienka je, že personál musí byť "dobře vzdelaný alebo skúsený".

Hong Kong: Kritériá určuje poskytovateľ.

Maďarsko: Kritériá sú určené zákonom 27/2009 SZMM.

Poľsko: Kritériá určuje poskytovateľ. V Poľsku nie je potrebné získať žiadnu špeciálnu licenciu na poskytovanie vodiacich psov. Avšak zákon o pracovnej a sociálnej rehabilitácii a zamestnanosti osôb s postihnutím stanovuje, že všetky organizácie vodiacich/asistenčných psov, ktoré vydávajú certifikáty pre vodiacich/asistenčných psov, musia byť registrované v centrálnom registri (článok 20b.2).

Portugalsko: Kombinácia určovateľov kritérií. Štandardy IGDF sú rozoznané autoritou (viď odpoveď na otázku číslo 2 o finančnom príspevku na psa iba v prípade, že je organizácia spojená s IGDF). Organizácia odpovedajúca na prieskum má vlastné kritériá na personál.

Rusko: Kritériá určuje poskytovateľ.

Veľká Británia: Kritériá určuje poskytovateľ.

USA: Kritériá určuje poskytovateľ.

Malta: Kritériá určuje poskytovateľ.

Otázka 6a. Aké kritériá musí spĺňať poskytovateľ vodiacich psov?

Belgicko: Organizácia sa riadi štandardami IGDF.

Brazília: Organizácia sa riadi štandardami IGDF.

Bulharsko: Organizácia sa riadi štandardami IGDF.

Kanada: Organizácia sa riadi štandardami IGDF. Rešpektujú kurikulum IGDF na vzdelávanie inštruktorov a majú obsiahle študijné materiály, ktoré môžu vyučujúci používať.

Chorvátsko: Organizácia sa riadi podľa štandardov IGDF a lokálnych zákonov. Práve je v tvorbe nový zákon, ktorý bude oficiálne rozoznávať štandardy IGDF, takže každý poskytovateľ vodiacich psov bude musieť spĺňať štandardy IGDF.

Dánsko: Do roku 2010 mala organizácia zmluvu s lokálnymi sociálnymi úradmi ako jediný poskytovateľ vodiacich psov v Dánsku. Táto zmluva už v nie je v platnosti, takže momentálne cieľom je poskytovať vodiacich psov vysokej kvality nevidiacim a zrakovo postihnutým osobám, ktoré chcú psa od tejto organizácie.

Fínsko: Samo-určené kritériá zahŕňajú dodržiavanie štandardov IGDF; poskytovanie vysoko kvalitných vodiacich psov; používanie pozitívneho posilňovania pri práci so psami; svetlé, čisté a pohodlné priestory pre psov; absolvovanie kurzu priestorovej orientácie a samostatného pohybu trénermi a ich kvalifikácia ako inštruktorov mobility s vodiacim psom; starostlivosť o psov a klientov od šteňaťa až po dôchodok; práca s vychovávateľmi; dôraz na hodnotenie psov; sledovanie psov a práca naslepo počas výcviku; intenzívna práca s klientom už pred odovzdaním psa.

Hong Kong: Bez komentáru.

Maďarsko: Zákon definuje potrebnú kvalifikáciu personálu. Organizácia z vlastnej vôle tiež rešpektuje štandardy IGDF.

Poľsko: Všetky interné procesy sú založené na štandardoch IGDF. Keďže sú v organizácii zamestnaní iba dvaja inštruktori, sú noví tréneri vyhľadávaní veľmi pozorne. Dôležitý je vzťah k zvieratám a predošlé skúsenosti s výcvikom psov. Nový personál je prijatý na veľmi individuálnom základe. Ine organizácie cvičiace vodiacich psov v Poľsku môžu mať ich vlastné procedúry.

Portugalsko: Organizácia má vlastné kritériá na personál, ktorý musí mať kvalifikáciu ako inštruktor vodiacich psov a tréner asistenčných psov. Ich personál má tiež kvalifikácie veterinárnej sestry, špecialistu na správanie sa psov, zdravotnej sestry, špecialistu priestorovej orientácie a samostatného pohybu a trénera vodiacich psov.

Rusko: Organizácia rešpektuje IGDF štandardy. Majú interný program na vzdelávanie personálu.

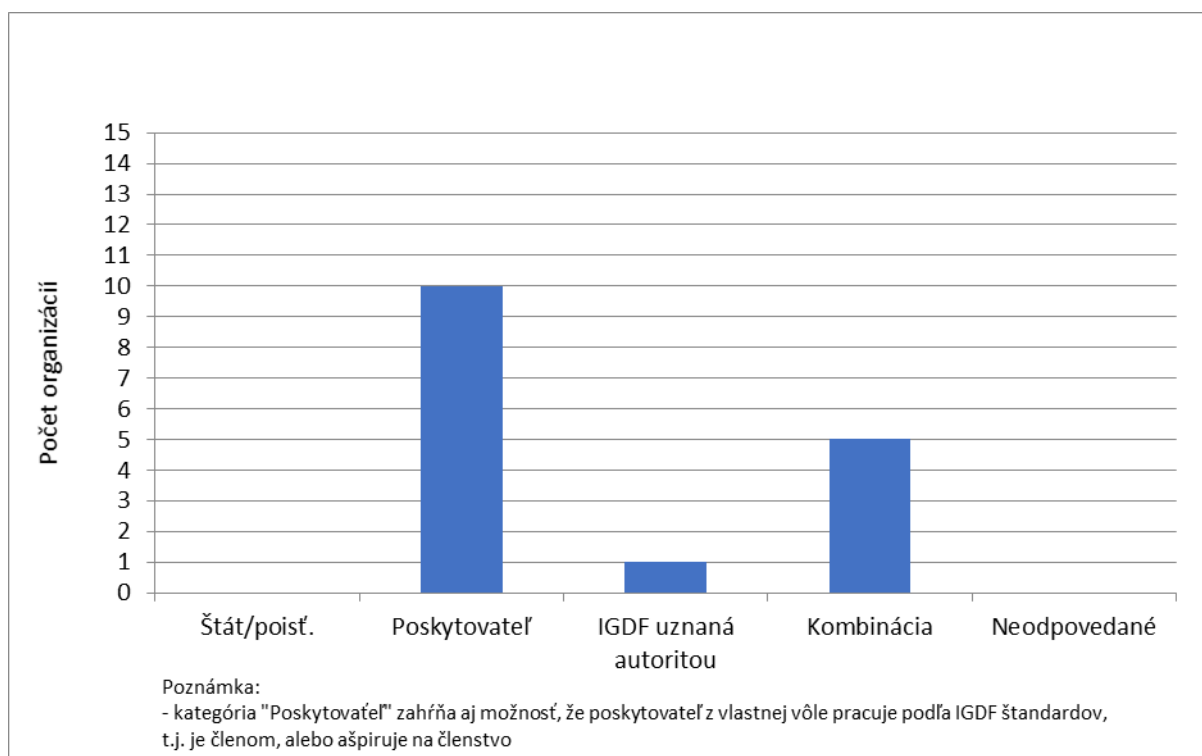
Veľká Británia: Všetky štandardy sú nastavené podľa štandardov IGDF.

USA 1: Organizácia má interný trojročný vzdelávací program pre inštruktórov, ktorý zahŕňa teóriu aj prax. Každý študent musí preukázať vedomosti a schopnosti vo všetkých oblastiach, ktoré sú potrebné pre úspešnú prácu inštruktora, v práci so psami aj s klientami. Počas prvého roka majú zaúčajúci sa inštruktóri mentora jeden na jedného a podľa potreby v druhých dvoch rokoch.

USA 2: Organizácia je členom IGDF a dodržiava štandardy. Navyše ponúkajú interný kurz pre všetkých nových zamestnancov, aby sa naučili ako komunikovať s nevidiacimi a ako asistovať nevidiacim. Inštruktóri majú možnosť navštevovať kurzy a semináre. K dispozícii je tiež manažérsky tréning.

Malta: Dodržiavané sú štandardy a procedúry IGDF, interné štandardy organizácie na vzdelanie personálu a dbané je na zhodu medzi požiadavkami IGDF a organizácie.

Otázka 7. Kto definuje kritériá, ktoré musí spĺňať žiadateľ o vodiaceho psa?

Textový komentár poskytnutý organizáciami:

Belgicko: Kritériá si určujú poskytovatelia. Organizácia rešpektuje štandardy IGDF a navyše má niektoré kritériá na základe ich predošlých skúseností s klientami.

Brazília: Kritériá si určujú poskytovatelia.

Bulharsko: Kritériá si určujú poskytovatelia.

Kanada: Kanadské authority uznávajú IGDF štandardy ako platné kritériá. Organizácia má obsiahly a podrobný proces žiadania a hodnotenia žiadateľov.

Chorvátsko: Kritériá si určujú poskytovatelia.

Dánsko: Kombinácia určovateľov kritérií. Organizácia odporúča, na základe vlastných kritérií, či by žiadateľ mal dostať vodiaceho psa, ale konečné rozhodnutie je na lokálnych sociálnych úradoch.

Fínsko: Kombinácia určovateľov kritérií. Poskytovanie vodiacich psov je na základe antidiskriminačného zákona. Prvé hodnotenie klienta je vykonané špecialistom na priestorovú orientáciu a samostatný pohyb lokálnej zdravotnej autority a zrakovým špecialistom. Potom žiadajú organizáciu cvičiacu vodiacich psov o ohodnotenie schopnosti klienta používať a starať sa o vodiaceho psa.

Hong Kong: Kritériá určuje poskytovateľ.

Maďarsko: Kombinácia určovateľov kritérií - zákon o postihnutiach aj poskytovateľ.

Poľsko: Kritériá určuje poskytovateľ.

Portugalsko: Kombinácia určovateľov kritérií.

Rusko: Kombinácia určovateľov kritérií. V prípade organizácie plne podporovanej štátom určuje kritériá štát. V prípade našej organizácie kritériá určujeme sami.

Veľká Británia: Kritériá určuje poskytovateľ.

USA: Kritériá určuje poskytovateľ.

Malta: Kritériá určuje poskytovateľ.

Otázka 7a. Aké kritériá musí spĺňať žiadateľ o vodiaceho psa? (Pozn. POSP – priestorová orientácia a samostatný pohyb)

Belgicko: Pozitívny prístup k psovi a súhlas s pozitívnymi výcvikovými metódami, dostatočné schopnosti v POSP, dostatočné množstvo práce pre psa a motivácia chodiť von so psom, možnosť poskytnúť psovi všetko pre zabezpečenie jeho potrieb (krmivo, veterinár, hygienická starostlivosť a veľmi dôležité - možnosť na dostatočný pohyb navoľno a na hru), okolie v bydlisku a v zamestnaní (ak klient pracuje) musí súhlasiť s prítomnosťou psa, dostatočné fyzické a psychické zdravie na dennú prácu so psom.

Brazília: Schopnosti v POSP, reálna potreba mať psa, posúdenie emocionálneho stavu, posúdenie finančných možností, posúdenie vhodnosti prostredia pre psa.

Bulharsko: Bulharský štátny občan vo veku minimálne 18 rokov, dobré zdravie, potvrdenie od všeobecného lekára o dobrom mentálnom zdraví a neexistujúcej závislosti na návykových látkach (alkohol, drogy), musí byť schopný základnej starostlivosti o seba, POSP.

Kanada: Starší ako 13 rokov v čase podania žiadosti. Registrovaný zrakovo postihnutý. Schopný žiť nezávisle, dobre orientovaný, stabilného mentálneho stavu, schopný kráčať 40 minút dva krát denne, schopný postarať sa o psa - o jeho fyzické aj psychické potreby. Neexistuje horná veková hranica. Musí byť schopný demonštrovať svojim životným štýlom, že bude plne využívať psa ako pomôcku na samostatný pohyb.

Chorvátsko: Podľa Štandardov IGDF a lokálnych zákonov.

Dánsko: Kritériá sú veľmi podobné, ako uvedené v štandardoch IGDF. Navyše každý žiadateľ musí absolvovať 4-dňové školenie. Počas tohto školenia dostane žiadateľ informácie o vodiacich psoch a o mobilite s vodiacim psom, vyskúša si pohyb s viacerými vodiacími psami a vedie sa s ním rozhovor, na základe čoho sa rozhodne, či je spôsobilý mať vodiaceho psa.

Fínsko: Strata zraku musí spôsobovať vážne problémy, musí byť ochotný používať vodiaceho psa, veľa sa pohybovať, byť schopný starať sa o psa a musí byť schopný používať bielu palicu.

Hong Kong: Právne uznaný ako nevidiaci/slabozraký, občan Hong Kongu, motivovaný učiť sa a pracovať so psom počas dlhej doby, fyzicky a mentálne schopný zvládnuť vodiaceho psa, má potrebu mať vodiaceho psa (pravidelne chodí von), bude pracovať s vodiacim psom pravidelne, má schopnosti potrebné pre nezávislú a bezpečnú mobilitu, schopný vybudovať a udržať si rolu vodcu, má bezpečné a podporujúce domáce prostredie (bez alergií na srst'), schopný starať sa o vodiaceho psa (kŕmenie, čistenie a česanie, zdravotná starostlivosť).

Maďarsko: Musí byť zrakovo postihnutý. S akýmkoľvek inými problémami, ktoré by mohli byť prekážkou v používaní vodiaceho psa, poskytne organizácia pomoc, napríklad tréning v POSP.

Poľsko: Hlavné kritériá hodnotenia klienta sú úroveň nezávislosti, zdravie a klientove aktivity. Hodnotí sa nasledovne: a) POSP, b) aktivita osoby (študent, pracujúci, aktívny spoločenský život), c) skúsenosť s predošlými psami (domácimi zvieratami), d) zdravotná situácia (tiež zrakové postihnutie - nevidiaci/slabozraký), e) domáca/finančná situácia, f) špeciálne potreby.

Portugalsko: Mať také zrakové postihnutie, že potrebuje pomôcku na samostatný pohyb a orientáciu. Má potrebu zlepšenia mobility, aby si zachoval, alebo zlepšil, integráciu do spoločnosti. Absolvoval inštruktáž POSP v minulosti. Musí mať prostriedky na pokrytie nákladov na potravu, vakcináciu, poistenie a prevenciu parazitov počas celého pracovného života psa. Ak tieto prostriedky nemá, pes musí byť vrátený organizácii, ako je špecifikované v zmluve.

Rusko: Postihnutý človek - nevidiaci alebo slabozraký, dospelý (vek viac ako 18 rokov), finančná stabilita (pretože poskytovaná podpora nie je dostačujúca), základné schopnosti POSP a sebaobsluhy, zámer používať psa ako vodiaceho psa a nie ho mať len ako domáce zviera.

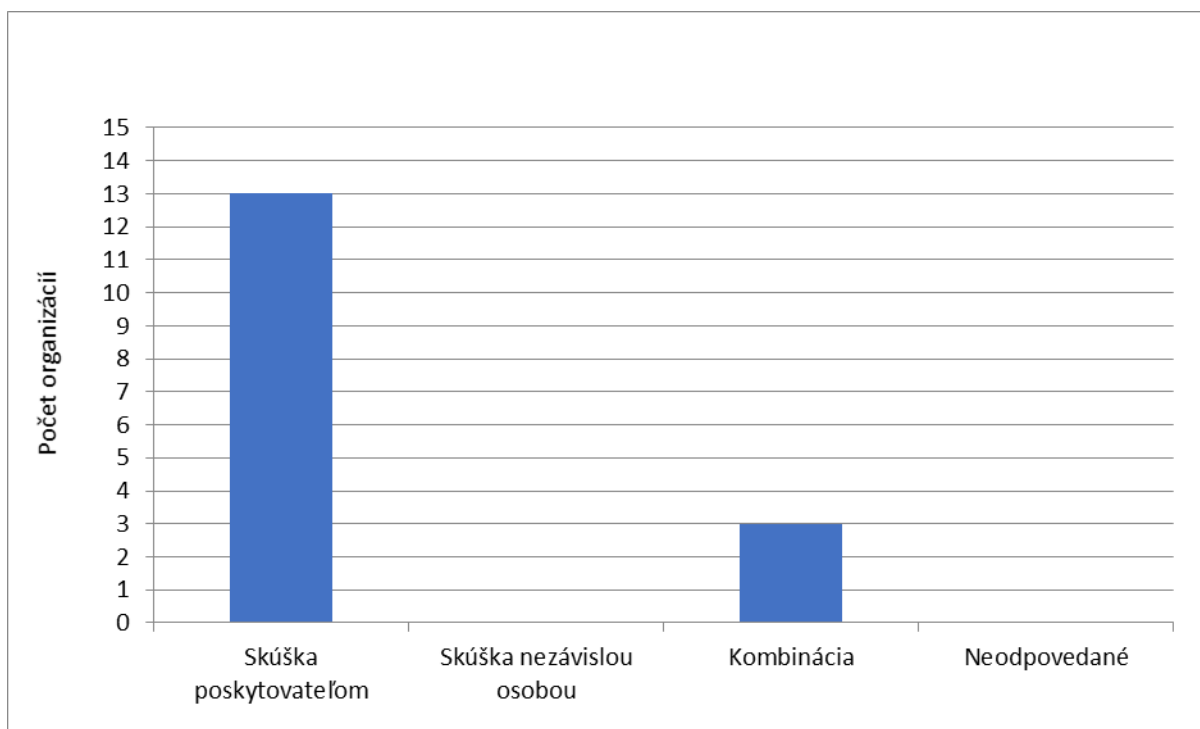
Veľká Británia: Kritériá týkajúce sa potreby mať vodiaceho psa (napr. ťažké zrakové postihnutie), týkajúce sa využitia vodiaceho psa (napr. práca so psom každý deň, niekoľko trás dostatočnej dĺžky) a týkajúce sa predpokladaného benefitu, ktorý klient získa obdržaním vodiaceho psa (napr. zlepšená mobilita, zvýšená sebadôvera, zvýšená kvalita života, redukovanie izolovanosti).

USA 1: Právne uznaný ako nevidiaci a používajúci pomôcky na samostatný pohyb; fyzicky a emocionálne schopný mať vodiaceho psa; potreba psa - dostatok zmysluplnej práce pre psa; POSP; zdravé a bezpečné domáce a pracovné prostredie; schopnosť učiť sa a aplikovať naučené koncepty počas pracovného života; ak mal klient predtým psa, tak musel dodržiavať podmienky zmluvy a "staré" problémy musia byť vyriešené a ich opätovné objavenie sa nepravdepodobné; klient musí poskytnúť žiadané informácie a komunikovať s organizáciou s rešpektom; musí byť motivovaný a schopný pozitívneho vzťahu so psom.

USA 2: Právne uznaný ako nevidiaci a schopný samostatne sa pohybovať s bielou palicou. Všetci žiadatelia sú navštívení, aby sa ohodnotila ich potreba, bezpečnosť trás a schopnosť poskytnúť bezpečné domáce prostredie.

Malta: Žiadateľ bude psa používať a je pripravený sa plne postarať o psa. Musí byť aktívnou osobou a nechcieť psa len ako spoločníka.

Otázka 8. Akým spôsobom je pes kvalifikovaný na vodiaceho psa?

Textový komentár poskytnutý organizáciami:

Belgicko: Vykonaná je skúška poskytovateľom. Na záver výcviku inštruktor, ktorého pes nepozná, chodí so psom niekoľko krát naslepo, aby ho otestoval, či pracuje správne. Po štvortýždňovom odovzdávaní klientovi je nový tím ohodnotený odovzdávajúcim inštruktorom zväčša v spolupráci s hlavným inštruktorom, aby sa posúdila úroveň spolupráce a porozumenia medzi klientom a psom. Po ďalších troch mesiacoch je tím znova posúdený odovzdávajúcim inštruktorom a hlavným inštruktorom, a ak hodnotením úspešné prejdú, spíše sa definitívna zmluva. V prípade, že sa vyskytnú problémy, bude hodnotenie urobené o ďalšie tri mesiace.

Brazília: Vykonaná je skúška poskytovateľom.

Bulharsko: Interná skúška komisiou zloženou z inštruktorov organizácie.

Kanada: Personál vykonávajúci výcvik posúdi psa ako plne pripraveného. Seniorský člen personálu pozoruje dvojicu klient - pes na konci odovzdávania. Na základe toho, že je organizácia členom IGDF, sú v štátoch Alberta a Britská Kolumbia rozoznané zákonom tímy, ktoré organizácia vycvičila/pripravila, pokiaľ používajú vládou vydanú identifikačnú kartu.

Chorvátsko: Interná skúška inštruktorom aj externá skúška pred komisiou Chorvátskej asociácie vodiacich psov a mobility (Croatian Guide Dog and Mobility Association) podľa Zákona o voľnom pohybe zrakovo postihnutých osôb s vodiacim psom, Official Gazette 131/98.

Dánsko: Vykonaná je skúška poskytovateľom. Keď tréner vyhlási psa za pripraveného, musí absolvovať skúšku v reálnom prostredí ako nákupné zóny, vlakové stanice, schody, prechádzanie okolo psov aj pohyb navoľno. Tento test trvá približne 2 hodiny.

Fínsko: Na záver tréningu absolvuje pes internú skúšku - finálnu prechádzku naslepo. Po odovzdaní psa absolvuje klient so psom externú skúšku, pri ktorej ich prácu pozoruje reprezentant zdravotného

distriktu, zvyčajne inštruktor POSP. Zdravotný distrikt rozhoduje o tom, či je pes kvalifikovaný, keďže platia za službu. V praxi majú ale malé vedomosti o psovi a jeho progrese, takže tieto rozhodnutia sú robené spoločne s poskytovateľom psa.

Hong Kong: Psa kvalifikuje poskytovateľ. Vykonaná je finálna prechádzka s inštruktorom na slepo pred pridelením klientovi. Počas odovzdávania sleduje prácu skúsený "senior" inštruktor (raz do týždňa) a na konci odovzdávania sa koná finálna kvalifikačná prechádzka klienta so psom.

Maďarsko: Pes musí najprv prejsť internou skúškou organizácie, a potom musí spolu s klientom prejsť skúškou stanovenou v zákone 27/2009 SZMM.

Poľsko: Interná skúška psa s klientom vykonaná inštruktorom.

Portugalsko: Organizácia má iba jedného inštruktora, takže on sám posudzuje pripravenosť psa. Absolvuje množstvo prechádzok naslepo, pričom finálnu prechádzku filmuje iná osoba. Pes tiež absolvuje prechádzku naslepo s inou osobou ako inštruktorom, ktorá je tiež filmovaná. Po posúdení psa inštruktorom ako pripraveného začne odovzdávanie klientovi a je zas na inštruktorovi posúdiť, kedy je dvojica schopná dobre spolupracovať.

Rusko: Zostavená je interná komisia expertov, ktorí rozhodujú o kvalifikovaní psa.

Veľká Británia: Psa kvalifikuje poskytovateľ.

USA 1: Psa kvalifikuje poskytovateľ. Prebehne skúška naslepo v poslušnosti, vodení, reakcia na dopravu, v interiéroch, na cestách bez chodníka.

USA 2: Psa kvalifikuje poskytovateľ.

Malta: Na záver tréningu psa je pes otestovaný inštruktorom počas prechádzky naslepo. V tomto čase už by mal pes pracovať bezpečne a spoľahlivo. Ak sa inštruktor cíti v pohode a hlavne bezpečne počas práce so psom, tak bude pes kvalifikovaný (toto samozrejme neznamená, že pes sa nepotrebuje ďalej zlepšovať, počas odovzdávania pes naďalej podstupuje tréning a zlepšuje sa).

Otázka 8a. Kto je oprávnený kvalifikovať vodiaceho psa?

Belgicko: Samotný poskytovateľ. Ale na to, aby ich psi mali prístupové práva a v relevantnom prípade finančný príspevok, musí byť poskytovateľ rozoznaný niekoľkými organizáciami.

Brazília: Inštruktori organizácie – samo-určené. Absencia právnej úpravy.

Bulharsko: Komisia inštruktorov, ktorí rešpektujú štandardy IGDF.

Kanada: Seniorský člen personálu, ktorý sa nezúčastňuje odovzdávania. Ide o internú, kontrolu medzi kolegami.

Chorvátsko: Inštruktori organizácie a komisia Chorvátskej asociácie vodiacich psov a mobility (Croatian Guide Dog and Mobility Association) podľa Zákona o voľnom pohybe zrakovo postihnutých osôb s vodiacim psom, Official Gazette 131/98.

Dánsko: Vedúci nášho programu, ktorý má viac ako 10 ročnú prax.

Fínsko: Inštruktori organizácie a reprezentant zdravotného distriktu.

Hong Kong: Riaditeľ výcviku, výchovy a chovu (Senior Inštruktor mobility s vodiacim psom).

Maďarsko: Internú skúšku prevádzajú inštruktori organizácie. Skúšku danú zákonom prevádza komisia zložená z vybraných inštruktorov z celej krajiny.

Poľsko: Vytvorená je komisia pozostávajúca z rady organizácie, inštruktorov mobility s vodiacim psom, špecialistu POSP a psychológa a na základe názorov týchto špecialistov sa posudzuje priradenie psa aj pripravenosť dvojice pracovať spolu. Inštruktor, ktorý sleduje skúšku psa a klienta, musel sám

úspešne vycvičiť minimálne 6 psov, pracovať 3 roky pre organizáciu a byť tútorom zaučajúcemu sa inštruktrovi.

Portugalsko: Inštruktore organizácie.

Rusko: Zostavená je interná komisia expertov, ktorí rozhodujú o kvalifikovaní psa.

Veľká Británia: Kvalifikáciu potvrdzujú vedúci pracovníci. Sám inštruktore nemôže kvalifikovať svoj vlastný tím.

USA 1: Skúšku posudzujú tzv. Master inštruktore mobility s vodiacim psom - inštruktore s dosiahnutými definovanými zručnosťami a viac ako 7 ročnou praxou po dosiahnutí kvalifikácie, alebo Supervisors - tiež inštruktore s určenými zručnosťami a dĺžkou pôsobenia.

USA 2: Inštruktore po konzultácii s vedúcim tréningu a vedúcim odovzdávania.

Malta: Inštruktore organizácie je plne kvalifikovaný na otestovanie a kvalifikáciu vodiacich psov.

Otázka 9. Ako dlho trvá odovzdávanie vodiaceho psa? (Pozn. pod odovzdávaním sa rozumie obdobie inštrukáže klienta v používaní vodiaceho psa na začiatku ich pracovného života.)

Belgicko: Priemerne 4 týždne s prácou iba v domácom prostredí. V prípade potreby je možné inštruktáž predĺžiť, ak napríklad nie je možné vzhľadom na zrakové alebo psychické podmienky klienta pracovať celé dni alebo súvisle každý deň v období 4 týždňov.

Brazília: 3-4 týždne.

Bulharsko: Minimálne 2 týždne v centre a 1 týždeň v domácom prostredí klienta.

Kanada: Odovzdávanie trvá 3 týždne (15 pracovných dní). Jeden večer je vykonaná prechádzka v tme. Klient nemá dovolené používať psa na vodenie počas víkendov, kým nie je dvojica kvalifikovaná. Klient má k dispozícii kabátik pre šteňa, aby mohol psa v sprievode vodiaceho človeka zobrať von a do parku na voľný výbeh.

Chorvátsko: 2-5 týždňov, v centre aj v domácom prostredí.

Dánsko: Približne 20 výcvikových hodín, ale viac, ak je to potrebné.

Fínsko: 19 dní.

Hong Kong: 4 týždne.

Maďarsko: Záleží od klienta - 3 mesiace až rok.

Poľsko: Odovzdávanie sa vykonáva v dvoch častiach. Najprv klient príde do organizácie na 1 týždeň a potom inštruktore ide s ním do domáceho prostredia a trénujú ďalších 5 dní.

Portugalsko: Nie je špecifikovaný čas, ako dlho sa odovzdáva pes. Odovzdávanie trvá tak dlho, kým si nie je dvojica istá v práci.

Rusko: 2 týždne.

Veľká Británia: 2 týždne (10 pracovných dní) v organizácii nasledovaných odovzdávaním v domácom prostredí v maximálnej dĺžke 3 týždňov (15 pracovných dní). Celé odovzdávanie v domácom prostredí je možné vo výnimočných prípadoch na základe potreby.

USA 1: Štandardný program trvá 2 týždne v organizácii. Ak sa pes odovzdáva v domácom prostredí, trvá odovzdávanie 10 dní.

USA 2: 3 týždne pre všetkých klientov absolvujúcich odovzdávanie v tréningovom centre. 15 dní pre klientov s ich prvým psom odovzdávaným v domácom prostredí. 10 dní pre klientov s druhým a ďalším psom odovzdávaným v domácom prostredí.

Malta: 2 až 4 týždne, záleží to od napredovania tímu, dlhšie, ak je to potrebné. Inštruktore pracuje s klientom na základe jeho potrieb a fyzických/mentálnych schopností.

Otázka 9a. Kto je oprávnený odovzdávať vodiacich psov? (Pozn. pod odovzdávaním sa rozumie obdobie inštrukáže klienta v používaní vodiaceho psa na začiatku ich pracovného života.)

Belgicko: Inštruktori poskytovateľa. Neexistuje právna úprava, ktorá by predpisovala iné riešenie odovzdávania.

Brazília: Inštruktori organizácie – samo-určené. Absencia právnej úpravy.

Bulharsko: Inštruktori organizácie.

Kanada: Inštruktori a zaúčajúci sa inštruktori pod dohľadom.

Chorvátsko: Inštruktori organizácie – samo-určené.

Dánsko: Osoba, ktorá vycvičila psa, všetci sú inštruktori.

Fínsko: Inštruktori organizácie alebo tréneri pod dohľadom inštruktora.

Hong Kong: Kvalifikovaní inštruktori a zaúčajúci sa inštruktori pod dohľadom.

Maďarsko: Inštruktori podľa zákona 27/2009 SZMM.

Poľsko: Inštruktori.

Portugalsko: Inštruktori.

Rusko: Inštruktor, ktorý vycvičil psa.

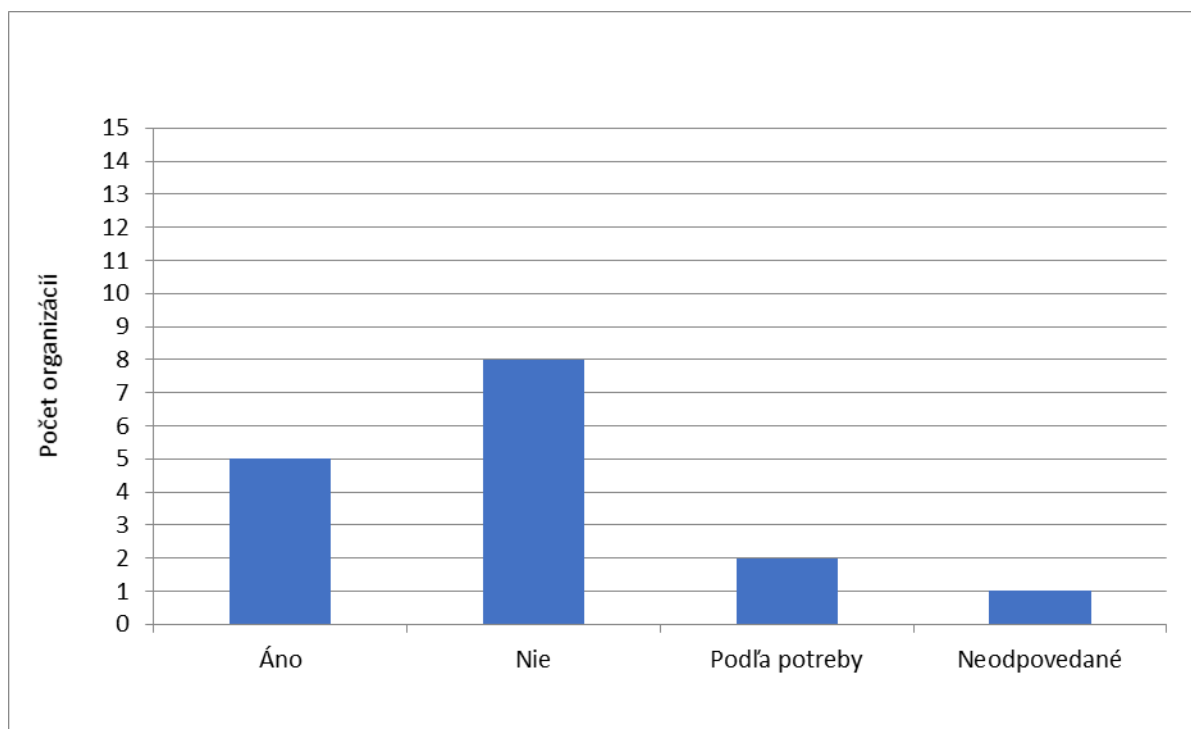
Veľká Británia: Inštruktori.

USA 1: Inštruktori a zaúčajúci sa inštruktori pod dohľadom.

USA 2: Inštruktori a reprezentanti v regiónoch.

Malta: Inštruktor organizácie.

Otázka 9b. Trvá odovzdávanie s druhým a ďalším psom klienta rovnakú dobu, ako odovzdávanie s jeho prvým psom? (Pozn. pod odovzdávaním sa rozumie obdobie inštrukáže klienta v používaní vodiaceho psa na začiatku ich pracovného života.)

Textový komentár poskytnutý organizáciami:

Belgicko: Podľa potreby. S nasledujúcimi psami môže byť odovzdávanie dlhé iba 2 týždne, ale v prípade potreby je 4 týždňové. Dôvodom je väčšinou, že predošlý pes bol z inej organizácie, ktorá používa odlišné metódy.

Brazília: Typicky je odovzdávanie o týždeň kratšie ako s prvým psom.

Bulharsko: Áno.

Kanada: Áno.

Chorvátsko: Nasledovní psi sú zvyčajne odovzdávaní kratšie.

Dánsko: Ak je to potrebné, tak áno, ale dĺžka môže byť zmenená podľa potreby.

Fínsko: Áno.

Hong Kong: Nie. Ešte nemali klienta s druhým psom, ale podľa ich smerníc bude takáto inštrukcia trvať minimálne 2 týždne a bude šitá na mieru potrebám klienta.

Maďarsko: Zvyčajne kratšie v závislosti od klienta.

Poľsko: Nemali ešte takúto situáciu, ale prvá časť odovzdávania by trvala kratšie a druhá by trvala podľa potreby 3 až 5 dní.

Portugalsko: Neodpovedané. Organizácia má zatiaľ iba jedného odovzdaného vodiaceho psa a nemá určené pravidlá a postupy pre prípad klienta dostávajúceho druhého a ďalšieho psa.

Rusko: Odovzdávanie môže byť kratšie, ak je zrejmé, že dvojica pracuje dobre.

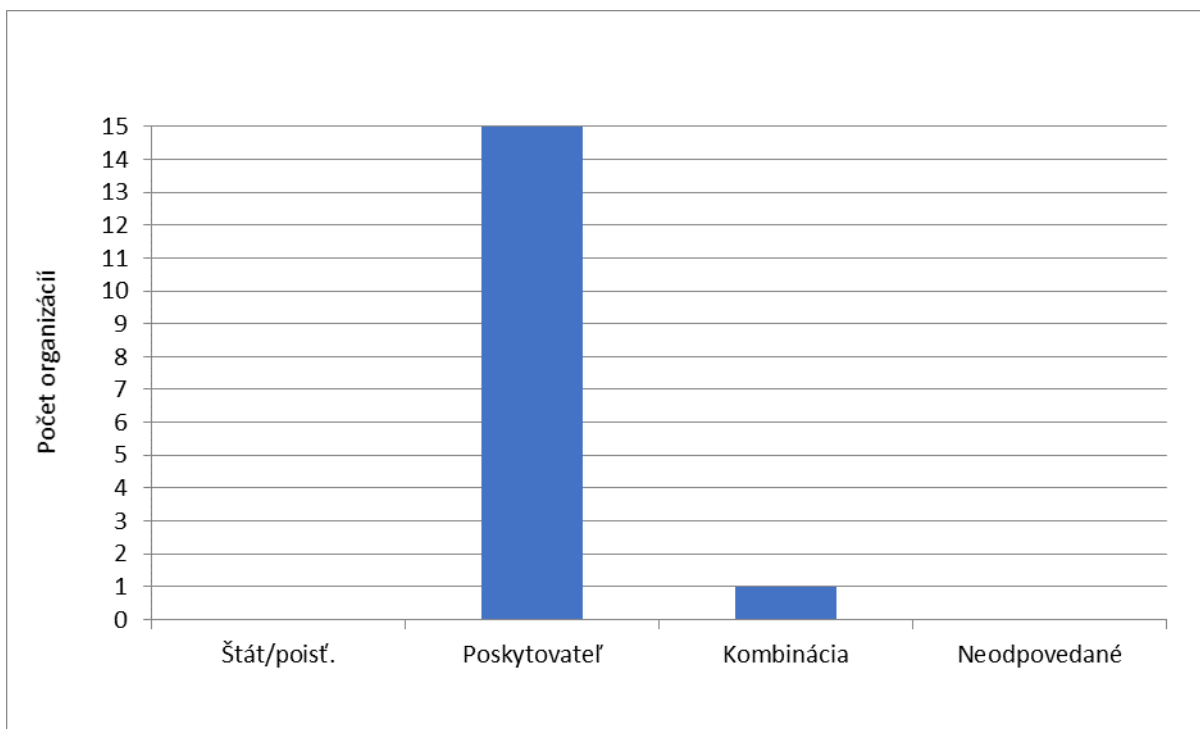
Veľká Británia: Áno.

USA 1: Áno.

USA 2: Pokiaľ prebieha odovzdávanie v centre, tak je dĺžka rovnaká (t.j. 3 týždne, 21 dní) pre klientov s prvým alebo aj ďalším psom. Pri odovzdávaní v domácom prostredí je u klientov s ďalším psom dĺžka kratšia - 10 dní, oproti 15 dňom u domáceho odovzdávania prvého psa.

Malta: Dĺžka záleží na schopnostiach klienta, mentálnom stave a potrebách. Odovzdávanie môže byť dlhšie, keďže klienti dostávajúci druhého psa sa budú musieť prispôsobiť novému psovi a možno aj zmeniť svoje metódy, alebo byť preučený. Taktiež to však môže znamenať, že výkon klienta je lepší, a teda program môže byť aj kratší, ako jeho prvý program. Takže program bude trvať 2 až 4 týždne podľa potreby, viac, ak je to potrebné. Organizácia momentálne nemá tréningové centrum pre inštrukcia klientov, a tak je odovzdávanie vykonávané vždy v domácom prostredí. Keďže prostredie na Malte je relatívne drsné na prácu, taktiež tento faktor ovplyvní napredovanie pri odovzdávaní psa a tým pádom jeho dĺžku.

Otázka 9c. Kto definuje dĺžku odovzdávania vodiaceho psa? (Pozn. pod odovzdávaním sa rozumie obdobie inštruktaže klienta v používaní vodiaceho psa na začiatku ich pracovného života.)

Textový komentár poskytnutý organizáciami:

Belgicko: Dĺžka je definovaná poskytovateľom na základe potrieb a možností klienta tak, aby dali tímu maximálnu možnosť dosiahnuť správnu spoluprácu. Dĺžka sa môže meniť v priebehu odovzdávania podľa potreby.

Brazília: Poskytovateľ.

Bulharsko: Poskytovateľ podľa štandardov IGDF.

Kanada: Poskytovateľ.

Chorvátsko: Podľa štandardov IGDF a interných štandardov.

Dánsko: Poskytovateľ.

Fínsko: O dĺžke rozhodujú najmä organizácie poskytujúce psov, ale verejné zdravotné authority väčšinou špecifikujú minimálnu dĺžku odovzdávania.

Hong Kong: Poskytovateľ.

Maďarsko: Poskytovateľ.

Poľsko: Poskytovateľ.

Portugalsko: Poskytovateľ.

Rusko: Poskytovateľ.

Veľká Británia: Poskytovateľ.

USA 1: Poskytovateľ.

USA 2: Poskytovateľ.

Malta: Poskytovateľ.

Otázka 10. Aká je procedúra pre podporu klientov počas pracovného života s vodiacim psom?

Belgicko: Všetci klienti sú navštívení minimálne jeden krát do roka na kontrolnú návštevu. Okrem toho klienti majú možnosť obrátiť sa na organizáciu pri vyskytnutí sa problémov a poskytnutá im bude pomoc cez telefón, osobnou návštevou a v prípade potreby aj poskytnutím ďalšieho výcviku.

Brazília: V prvom roku je vykonaná osobná návšteva inštruktorom po 1, 3 a 6 mesiacoch po odovzdaní psa, v ďalšom roku návšteva raz za 6 mesiacov, následne telefonický kontakt raz za 6 mesiacov a osobná návšteva v prípade potreby.

Bulharsko: Klienti sú navštevovaní raz do roka, návštevy u klientov sa môžu líšiť podľa potrieb klienta a psa. Klienti sú tiež podporovaní v prípade pohotovosti a pokiaľ je potrebné posilniť výcvik.

Kanada: Po skončení odovzdávania bude každý klient navštívený do 90 dní, v závislosti od potrieb klienta. Následne sú klienti navštívení raz do roka, pokiaľ nie je potrebné navštíviť ich častejšie. Vo vyššom veku psa môžu byť návštevy častejšie. Ak klient požiada o asistenciu, reagujú ihneď osobnou návštevou.

Chorvátsko: Pravidelné návštevy klientov raz do roka a poskytovanie podpory a výcviku v prípade potreby.

Dánsko: Klient je navštívený 3 mesiace po odovzdaní psa a približne jeden rok po odovzdaní psa je klient pozvaný na 4-dňové tréningové sústredenie so psom. Náklady na toto sústredenie pokrývajú lokálne sociálne úrady. Klient má možnosť dostať pomoc, cez telefón alebo osobnú návštevu a ďalší výcvik kedykoľvek, pokiaľ pes slúži ako vodiaci pes. Táto pomoc je zadarmo, náklady na ňu sú pokryté cenou psa, ktorú uhradia sociálne úrady.

Fínsko: Klient je navštívený inštruktorom 1, 3 a 6 mesiacov po odovzdaní psa, následne raz do roka, ak nie sú iné potreby. Podpora navyše je vždy poskytnutá podľa potreby.

Hong Kong: Klient je navštívený inštruktorom nasledovne od odovzdania psa: po 1 týždni, po 1 mesiaci, po 2 mesiacoch, po 6 mesiacoch, po 1 roku. Nasledovne je navštevovaný raz do roka. Okrem toho je poskytovaná podpora a precvičenie kedykoľvek v prípade potreby.

Maďarsko: S klientami podnikajú pravidelné výlety a voľnočasové aktivity. Snažia sa byť u klienta kedykoľvek je to potrebné.

Poľsko: Procedúra je založená na IGDF štandardoch. Inštruktor navštívi klienta 3, 6 a 12 mesiacov po odovzdaní. Potom je klient navštívený raz do roka počas celého pracovného života. Klienti sú podporovaní telefonicky, keď je to potrebné.

Portugalsko: Klient je navštívený 1 mesiac po odovzdaní, potom každé dva mesiace počas prvého roka a každých 6 mesiacov počas druhého roka, následne raz do roka. Organizácie je v kontakte s klientom cez telefón alebo sociálne médiá v prípade potreby.

Rusko: S klientami je organizácia v kontakte cez email/telefón/sociálne médiá a v prípade nutnosti je možné ich navštíviť alebo pozvať na precvičenie. Organizácia pracujeme na procedúre pravidelných návštev, ale nie je to jednoduché, keďže Rusko je veľmi veľká krajina.

Veľká Británia: Osobná návšteva klienta je vykonaná 3 krát počas prvého roka. Následne telefonický kontakt alebo osobná návšteva raz do roka. Osobná návšteva môže byť vykonaná na požiadanie kedykoľvek, keď je to potrebné.

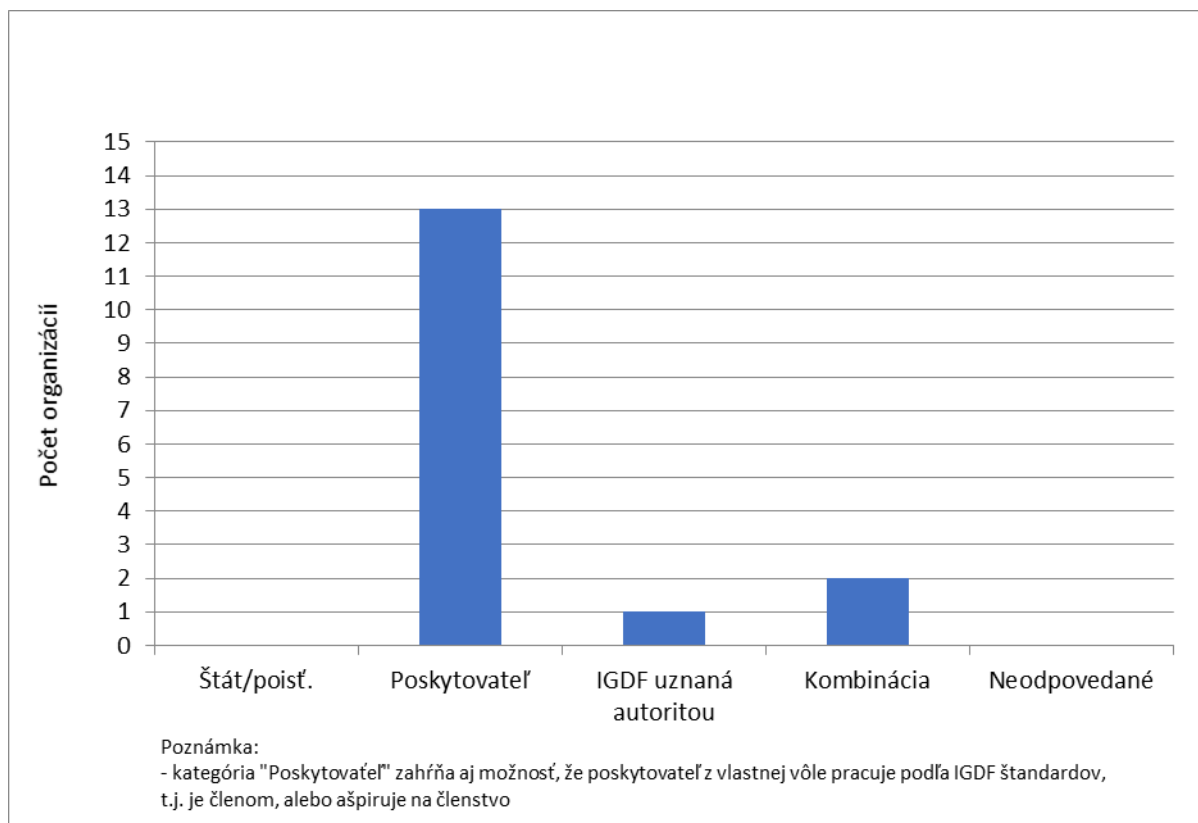
USA 1: Organizácia poskytuje priamu osobnú podporu všetkým klientom počas prvého roka pracovného života a klientom s prvým psom počas prvých dvoch rokov. Všetci klienti sú raz do roka kontaktovaní telefonicky. Priama osobná podpora je znova uvedená u všetkých klientov, kde pes prekročil 8 rokov veku, aby sa napomohlo diskusii o odchode do dôchodku. Organizácia má podporné

centrum, kde prijíma telefonické hovory a odborne kvalifikovaní inštruktori poskytujú podporu cez telefón. Organizácia poskytuje pomoc v núdzových situáciách kedykoľvek je to potrebné.

USA 2: Podpora je poskytovaná počas celého pracovného života. Podpora je poskytovaná telefonicky, návštevou dva krát za rok a ďalšími návštevami podľa požiadania klienta.

Malta: Podpora klientov je určená podľa ich potrieb. Kontrola tímov je vykonávaná raz do roka, ak sa počas roka nevyskytnú žiadne problémy.

Otázka 10a. Kto definuje podmienky na podporu klientov počas ich pracovného života so psom?

Textový komentár poskytnutý organizáciami:

Belgicko: Podporu poskytujú na základe IGDF štandardov a viac, v prípade potreby.

Brazília: Poskytovateľ.

Bulharsko: Kombinácia: 1. Štát - nezávislá mobilita s vodiacim psom je v Bulharsku rozoznaná ako sociálna služba a organizácia je delegovaná štátom poskytovať túto službu. Štát sa preto spolupodieľa na monitoringu a kontrole podpory pracujúcich dvojíc (nevidiaci a vodiaci pes). 2. Samotná organizácia - pokiaľ dostanú referencie z okolia klienta, alebo samotný klient požiadava o pomoc. 3. IGDF - organizácia dodržiava štandardy IGDF.

Kanada: Organizácia má vlastné procedúry, ktoré prevyšujú štandard stanovený IGDF.

Chorvátsko: Poskytovateľ.

Dánsko: Poskytovateľ.

Fínsko: Kombinácia: zvyčajne zdravotný distrikt konzultuje s poskytovateľmi vodiacich psov a s inými distriktami, ktoré už vodiacich psov obstarávali a určí podmienky na základe tejto konzultácie.

Hong Kong: Poskytovateľ.

Maďarsko: Poskytovateľ.

Poľsko: Poskytovateľ.

Portugalsko: Poskytovateľ.

Rusko: Poskytovateľ.

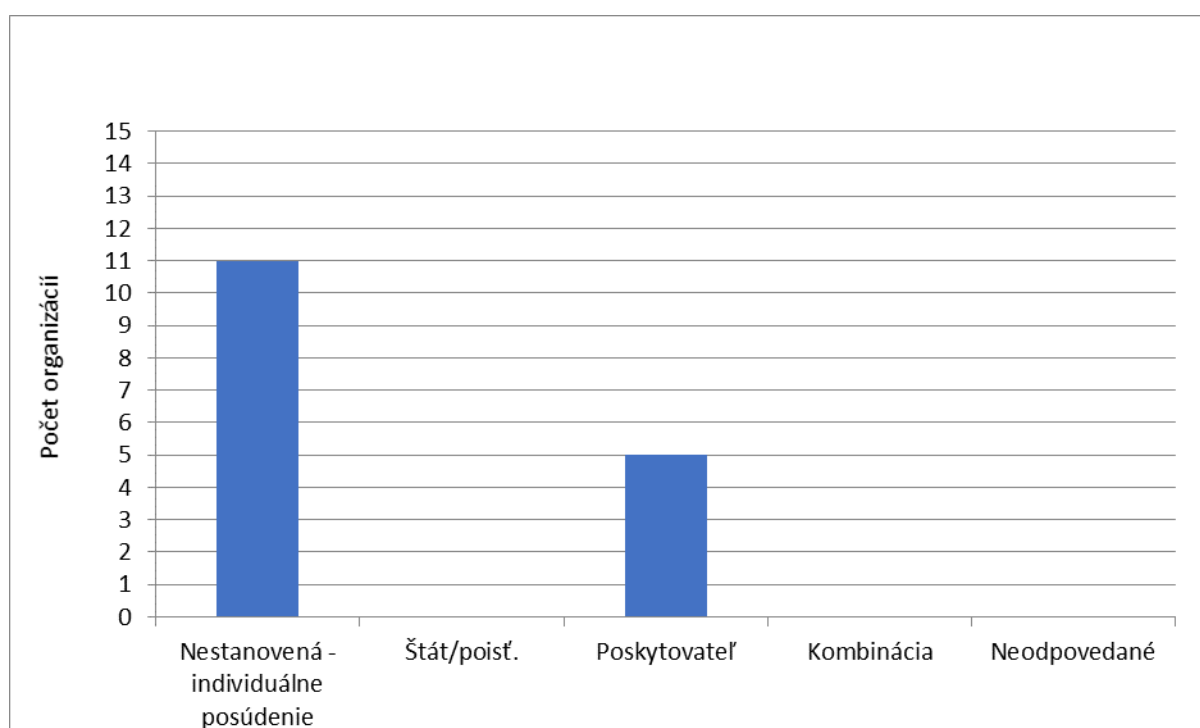
Veľká Británia: Poskytovateľ.

USA 1: Poskytovateľ. Organizácia rešpektuje štandardy IGDF a má ďalšie vlastné procedúry.

USA 2: Poskytovateľ.

Malta: Poskytovateľ.

Otázka 11. Kto definuje minimálnu a maximálnu dĺžku pracovného života vodiaceho psa?

Textový komentár poskytnutý organizáciami:

Belgicko: Čas na odídenie do dôchodku je určený na základe pozorovania tímu počas ročných návštev a záleží napríklad od: zdravia psa, pracovného výkonu psa, či má z práce radosť, či je klient ochotný rešpektovať limity psa (napr. pomalšie tempo, vyhýbať sa schodom, kratšie trasy). Niektorí psi odchádzajú do dôchodku už vo veku 8-9 rokov, niektorí pracujú aj do 10-11 rokov.

Brazília: Dĺžka nie je stanovená a určuje ju individuálne poskytovateľ.

Bulharsko: Minimum závisí od zdravia psa, maximum sa pohybuje medzi 10,5 - 11 rokmi.

Kanada: Maximum jednoznačne stanovuje poskytovateľ. Organizácia informuje klientov a niekoľko krát je to zdôraznené počas procesu žiadania si o psa a počas odovzdávania, že pes má právo na dôchodok, a teda pôjde do dôchodku vo veku maximálne 10 rokov. Ak organizácia súhlasí, môžu niektorí psi pracovať o 6 mesiacov dlhšie.

Chorvátsko: Minimum nie je určené, maximum je 8 pracovných rokov, určené poskytovateľom.

Dánsko: Dĺžka nie je stanovená a určuje ju individuálne poskytovateľ.

Fínsko: Maximum v 12 rokoch určené poskytovateľom.

Hong Kong: Dĺžka nie je stanovená a určuje ju individuálne poskytovateľ.

Maďarsko: Dĺžka nie je stanovená a určuje ju individuálne poskytovateľ. Záleží na zdravotnom stave a pracovných schopnostiach psa.

Poľsko: Minimálne 8 a maximálne 10 rokov pracovného života.

Portugalsko: Dĺžka nie je stanovená a určuje ju individuálne poskytovateľ.

Rusko: Minimum je v priemere okolo 8 rokov psa, maximum je okolo 12 rokov psa.

Veľká Británia: Dĺžka nie je stanovená a určuje ju individuálne poskytovateľ.

USA 1: Dĺžka nie je stanovená a určuje ju individuálne poskytovateľ.

USA 2: Dĺžka nie je stanovená a určuje ju individuálne poskytovateľ.

Malta: Dĺžka nie je stanovená a určuje ju individuálne poskytovateľ. Všeobecne odchádzajú psi do dôchodku vo veku 10 rokov, ale všetko záleží na ich zdravotnom stave.

Otázka 11a. Kto je autorizovaný rozhodnúť o odchode psa do dôchodku?

Belgicko: O odchode do dôchodku rozhoduje tím odborných pracovníkov organizácie, ktorým referuje inštruktor pracujúci s tímom. Rozhodnutie je urobené na základe diskusie kolegov a posúdenia veterinárom. Do úvahy je vždy brané blaho psa.

Brazília: Hlavná zodpovednosť rozhodnutia leží na inštruktorovi, ale konzultuje s veterinárom aj s klientom a rozhodnutie by malo byť urobené na základe súhlasu týchto priamo zainteresovaných osôb.

Bulharsko: Rozhodnutie o odchode do dôchodku je urobené na základe správy od inštruktora, ktorý má informácie o zdravotnom stave od veterinára.

Kanada: Inštruktor a veterinár. Zvyčajne sa otázka potreby odchodu psa do dôchodku otvorí a začne riešiť s klientom počas kontrolných návštev okolo 8 rokov veku psa.

Chorvátsko: Inštruktor a interná komisia organizácie.

Dánsko: Vedúci programu spolu s klientom a lokálnym veterinárom.

Fínsko: Inštruktor organizácie spolu s veterinárom. Keď pes dosiahne 12 rokov, tak vždy ide do dôchodku.

Hong Kong: O odchode do dôchodku rozhoduje riaditeľ výcviku, výchovy a chovu na základe správy od inštruktora s priloženou správou od veterinára a klienta. Pred rozhodnutím bude vždy klient navštívený a bude mu poskytnutá podpora.

Maďarsko: Organizácia v spolupráci s inštruktorom a klientom, a ak je to potrebné aj s veterinárom.

Poľsko: Inštruktor v spolupráci s veterinárom. Finálne rozhodnutie robí rada organizácie.

Portugalsko: Klient so súhlasom inštruktora.

Rusko: Iba klient.

Veľká Británia: Dohoda medzi tromi stranami - organizáciou, veterinárom a klientom. Zväčša je takáto dohoda možná, ale organizácia má právo konať nezávisle, ak je to potrebné.

USA 1: Klient, ale prebiehala by diskusia s profesionálmi a rozhodnutie sa vykoná ako dohoda medzi klientom a profesionálmi. Rozhodnutie môžu spraviť aj výlučne profesionálni pracovníci organizácie, ak je to nutné kvôli bezpečnosti alebo zdraviu tímu.

USA 2: Často rozhodne o odchode do dôchodku klient. Inokedy inštruktori organizácie a veterinári poskytnú podporu a poradenstvo, ako sa pes blíži ku koncu pracovného života.

Malta: Inštruktor organizácie informuje klienta, že by pes mal odísť do dôchodku zo zdravotných dôvodov, alebo kvôli vysokému veku. Klient a organizácia sa dohodnú na najlepšom spôsobe riešenia.

Otázka 11b. Akým spôsobom je riešený dôchodok psa?

Belgicko: Je možných niekoľko alternatív. Môže si ho ponechať klient, ak má rodinu schopnú postarať sa o psa, poskytnúť psovi dostatok prechádzok a pohybu, a ak pes nebude ostávať sám počas dlhého času. Ak toto nie je možné, zariadi umiestnenie psa organizácia, pričom v prvom momente kontaktuje vychovávateľov, či majú možnosť a vôľu si psa na dôchodok zobrať.

Brazília: V prvom rade je možnosť, že pes ostane na dôchodku s klientom. Ak toto nie je možné, organizácia zabezpečí umiestnenie tak, aby sa mal na dôchodku čo najlepšie.

Bulharsko: Je možné, aby si psa ponechal klient a dostal ďalšieho vodiaceho psa. Ak to pre klienta nie je možné, vráti psa organizácii, ktorá zabezpečí jeho umiestnenie.

Kanada: Prvá možnosť je, že zostane s klientom. Ďalšie možnosti sú umiestnenie u člena rodiny alebo v dopredu odobrenej domácnosti. V každom prípade, vrátane ponechania u klienta, musí byť pes umiestnený v domácnosti, kde je niekto stále doma, pes nesmie ostávať osamote.

Chorvátsko: Akékoľvek riešenie na základe dohody klienta a organizácie.

Dánsko: Ak pes nie je chorý, môže klient nájsť vhodné umiestnenie psa ako domáceho miláčika.

Fínsko: Pes je umiestnený ako domáci miláčik a to, kam je umiestnený, je rozhodnuté v spolupráci klienta s organizáciou. Poskytovateľ vodiacich psov má povinnosť informovať zdravotný distrikt o odchode psa do dôchodku.

Hong Kong: Neodpovedané.

Maďarsko: Ak má klient možnosť, môže si psa ponechať ako domáceho miláčika, prípadne sa pes vráti k vychovávateľom. Ak toto nie je možné, organizácia umiestni psa do rodiny ako domáceho miláčika a je s rodinami v kontakte.

Poľsko: Zvyčajne podáva klient návrh organizácii, pokiaľ si chce psa ponechať, alebo ho umiestniť s rodinou. Ak toto nie je možné, klient informuje organizáciu a organizácia hľadá pre psa umiestnenie. V každom prípade pri odchode psa do dôchodku podpisuje klient s organizáciou dohodu, že už nie je používateľom toho vodiaceho psa a certifikát psa je vrátený organizácii.

Portugalsko: Ak nie je možné, aby si psa ponechal klient, nájde mu nový domov organizácia. Umiestnený bude buď ako domáci maznáčik, alebo precvičený a umiestnený u nového klienta, ak ešte môže pracovať.

Rusko: Vo väčšine prípadov ostáva pes u klienta, ale ak to nie je možné, je vrátený organizácii.

Veľká Británia: Záleží na situácii klienta. Často pes ostane u klienta (pričom organizácia bude hradíť starostlivosť o psa), alebo je umiestnený v rodine podľa klientovho výberu (napr. u rodiny, pričom nová rodina hradí starostlivosť o psa). Tiež je možné, že psovi nájde nový domov organizácia.

USA 1: Pokiaľ mal klient psa dlhšie ako jeden rok, tak má klient prednostné právo si ho ponechať, alebo ho umiestniť u rodiny alebo priateľov. Ak bol pes u klienta menej ako jeden rok, tak si organizácia ponecháva právo rozhodnúť o umiestnení psa. Organizácia akceptuje tiež vrátenie psov na dôchodku a ponúkne ich buď vychovávateľom, alebo ich umiestni v inej vhodnej domácnosti.

USA 2: Pes na dôchodku môže ostať u klienta, alebo ho klient umiestni u rodiny alebo priateľov. Klient môže tiež sám kontaktovať vychovávateľov, alebo vrátiť psa organizácii, v ktorom prípade budú kontaktovaní vychovávatelia. Ak sa vychovávatelia rozhodnú neadoptovať si psa, bude pes umiestnený v odsúhlasenej domácnosti.

Malta: Organizácia dáva ako prioritu možnosť klientovi ponechať si psa ako domáceho miláčika. Ak to nie je možné, organizácia nájde psovi vhodný domov.

Otázka 12. Ako je klasifikované napadnutie vodiaceho psa iným psom a má vodiaci/asistenčný pes v tomto prípade iný status ako bežný pes?

Belgicko: Vodiaci/asistenčný pes nemá iný status. Napadnutie iným psom sa rieši ako u bežného psa. Všeobecne nie je situácia okolo tohto problému v Belgicku veľmi dobrá a majiteľ napadnutého psa nemá veľmi veľkú šancu vyhrať spor, ak sa dostane pred súd.

Brazília: Neexistuje žiadna špecifická legislatíva týkajúca sa takéhoto prípadu.

Bulharsko: Zatiaľ prípad napadnutia vodiaceho psa iným psom nemali, ale v Bulharsku neexistuje žiadna špecifická legislatíva týkajúca sa takéhoto prípadu.

Kanada: Áno, tieto prípady spadajú pod Live Stock Act. Skôr spomínané zákony referujú len na osobu. Prípad by bol vyšetrovaný organizáciami Humane Society alebo BC SPCA.

Chorvátsko: Neexistuje žiadna špeciálna právna úprava v prípade vodiaceho psa.

Dánsko: Vodiaci pes nemá žiadny špeciálny status.

Fínsko: Vodiaci pes nemá žiadny špeciálny status.

Hong Kong: Neodpovedané.

Maďarsko: Vodiaci pes nemá žiadny špeciálny status.

Poľsko: Vodiaci pes nemá žiadny špeciálny status. Postupovalo by sa podľa občianskeho zákonníka, článok 431.

Portugalsko: Služobný pes nemá rovnaký status ako domáci pes a nie je pokrytý zákonom o blahu zvierat.

Rusko: Vodiaci pes nemá žiadny špeciálny status.

Veľká Británia: Organizácia bola úspešná v kampani na zmenu zákona, takže v súčasnosti je útok na vodiaceho psa braný ako útok na klienta (napadnutie). Právne stíhanie môže vyústiť do finančných pokút až do uväznenia (zatiaľ žiaden prípad nevyústil do uväznenia).

USA 1: V štáte Kalifornia má služobné zviera iný status ako bežný domáci pes a útok na služobné zviera sa definuje ako zločin. Zákony sú rôzne v rôznych štátoch USA.

USA 2: Útoky psov spadajú pod legislatívu jednotlivých štátov a môžu byť rôzne. Postihy sú taktiež rôzne. Majiteľ psa, ktorý napadol, môže dostať pokutu za priestupok a tiež môže byť od neho žiadané zaplatenie akýchkoľvek veterinárnych výdavkov. Ak bolo napadnutie tak závažné, že pes musí odísť do dôchodku, môže klient žalovať majiteľa za spôsobené škody.

Malta: Útok/incident je nahlásený na políciu. Ak má útok/incident minimálny impakt, organizácia skontroluje prácu tímu a sleduje ho. Či ide o malý alebo veľký problém, polícia robí potrebné kroky a určí súdne pojednávanie. Potom je to na dohode zúčastnených strán, či chcú pokračovať cestou súdneho konania.

Otázka 13. Aký je postup v prípade zanedbania psa alebo týrania psa klientom (napr. fyzické zlé zaobchádzanie, extrémna obezita, podvýživa, nezabezpečenie potrebnej zdravotnej starostlivosti)?

Belgicko: Organizácia navštívi klienta (oznámená alebo neoznámená návšteva podľa charakteru problému). Ak sa potvrdí problém, diskutujú situáciu s klientom, aby porozumeli čo a prečo sa to deje. Niekedy sa na základe tohto rozhovoru rozhodnú, že pes rovno odíde s nimi. Niekedy dostane klient

varovanie a určia sa ciele, na ktorých má klient pracovať (napr. plán, aby pes schudol). Ak po určenej dobe nie sú dosiahnuté určené ciele, pes je klientovi odobratý. V Belgicku existujú všeobecné právne úpravy o blahu psov, ale procedúry sú zdĺhavé a náročné, takže je ťažké vyhrať prípad pred súdom. Z toho dôvodu sa snažia veci riešiť pohovormi medzi organizáciou a klientom.

Brazília: Záleží od konkrétneho prípadu. V prípade fyzického násillia je pes okamžite odobratý. V iných prípadoch organizácia iniciuje dialóg s klientom, a ak toto nepomôže, tak je pes odobratý.

Bulharsko: 1. organizácie si overí referenciu, 2. klient dostane varovanie, aby problém napravil, 3. konečný krok je odobratie psa.

Kanada: Vyšetovanie by bolo uskutočnené organizáciami Humane Society alebo BC SPCA, ak by problém bol referovaný im. Ak by bol problém referovaný organizácii (poskytovateľovi vodiaceho psa), uskutočnilo by sa podrobné vyšetrenie a pokiaľ by bolo zistené, že problém je reálny, pes by bol odobratý. Klientovi by už nebol odovzdaný iný pes. Relevantný zákon je Zákon o prevencii krutosti (The Prevention Of Cruelty Act).

Chorvátsko: Vyšetří sa referencia a podniknú sa kroky na základe zistení.

Dánsko: V takýchto prípadoch sa vedie s klientom vážny rozhovor - zvyčajne je základom týchto problémov to, že klient má problém s ovládaním psa, a tak dostane potrebné rady. V prípade zlého zaobchádzania alebo týrania je pes odobratý a takýto klient nedostane ďalšieho psa.

Fínsko: Otvorené budú rokovania medzi klientom, organizáciou a zdravotným distriktom. Je vyvinutá maximálna snaha, aby sa došlo k riešeniu dobrému pre všetkých zainteresovaných. Finálne rozhodnutie je na zdravotnom distrikte. Ak sa zúčastnený nevedia dohodnúť, vec môže byť daná na súd.

Hong Kong: Pes môže byť odobratý, pokiaľ je bezpečnosť alebo zdravie tímu ohrozené, t.j. či klienta, či psa. Organizácia sa zaväzuje urobiť všetko pre to, aby partnerstvo bolo udržané (precvičenie psa, referovanie klienta špecialistom, aby boli vyriešené problémy na strane klienta). Odobratie psa môže byť prechodné alebo trvalé. Podľa veku psa môže byť precvičený a odovzdaný novému klientovi, alebo odíde do dôchodku a je umiestnený v adoptívnej rodine.

Maďarsko: Ak niekto ohlásí problém, organizácia žiada detaily, prípadne video a začne veľmi podrobné vyšetovanie. Kontaktovaný je klient, s ktorým komunikujú a snažia sa spoločne nájsť riešenie. Iba vo veľmi zlom prípade ako posledná možnosť, ak klient nie je ochotný spolupracovať, by došlo k odobratiu psa.

Poľsko: Keď organizácia dostane správu o možnom zlom zaobchádzaní alebo týraní od inštruktora po návšteve klienta alebo od inej osoby, organizácia skontaktuje klienta a vyšetruje. Ak sa to potvrdí, došlo k porušeniu dohody a pes je klientovi odobratý. Ak sa jedná o závažný prípad, je možné postupovať ďalej podľa zákona o ochrane zvierat a podľa občianskeho zákonníka.

Portugalsko: V zmluve je uvedený paragraf, podľa ktorého má organizácia právo odobrať psa v prípade zanedbania alebo zlého zdravotného stavu.

Rusko: V každom prípade sa organizácia snaží všetky problémy diskutovať s klientom, a ak to nepomôže, je pes odobratý.

Veľká Británia: Pracovalo by sa s klientom na zlepšení situácie, čo by zahŕňalo podporu ďalších špecialistov ako veterinár, pracovníci tímu mentálneho zdravia, lekári atď. V extrémnych prípadoch by organizácia žiadala odkúpenie psa naspäť podľa podmienok v zmluve. V extrémnych prípadoch by bolo tiež možné vyvolať súdne konanie podľa zákonov o ochrane zvierat (toto zatiaľ nikdy nebolo potrebné).

USA 1: Organizácia má s klientmi zmluvu, kde sú jasne uvedené očakávania od oboch strán a jasne definované situácie, v akých má organizácia právo psa odobrať. Pri nahlásení zneužívania alebo zanedbávania bude organizácia skutočnosť vyšetrovať transparentným spôsobom s klientom. Ak sa situácia potvrdí, bude pes odobratý. Ak sa jedná o situáciu ako extrémna obezita, bude klient poučený a vypracovaný bude plán na zabezpečenie, že pes stratí hmotnosť. Niekedy môže byť pes umiestnený naspäť v centre a daný pod dohľad veterinárov a vráti sa klientovi, keď dosiahne žiadanú hmotnosť spolu s plánom do budúcnosti a s dohodou, ako sa bude postupovať, ak sa pes znova vráti na neakceptovateľnú hmotnosť.

USA 2: Závisí to od druhu zneužívania. V prípade extrémnej obezity dáva klientom poradenstvo veterinár aj inštruktor, aby sa zabezpečil režim, pri ktorom pes stratí hmotnosť. Zahrnuté sú pravidelné váženia a klient oznamuje naspäť organizácii, aký nastal pokrok. Vo veľmi extrémnych prípadoch sa pes vráti do centra, aby sme mohli sledovať a uľahčiť stratu váhy s úmyslom vrátiť psa klientovi. Iné druhy zneužívania by vyústili (a už vyústili) do odobratia psa a jeho návratu do centra na prehodnotenie. V týchto zriedkavých prípadoch pes nebol klientovi vrátený.

Malta: Organizácia preverí, či sa jedná o pravdivú skutočnosť. Ak nie, organizácia nepodnikne žiadne ďalšie kroky. Ak áno, klientovi je poskytnuté poradenstvo a vykonané náhodné kontroly, aby sa situácia zlepšila. Ak problém pretrváva, pes je klientovi odobratý.

Otázka 14. Ďalší komentár k existujúcim procedúram a zákonom

Belgicko: Bez komentára.

Brazília: Najdôležitejším cieľom je vytvorenie federálnej legislatívy, ktorá by zabezpečila prístupové práva nie len používateľom vodiacich psov, ale aj prístup pri výchove šteniat a výcviku psov. Zároveň však treba pracovať na súvisiacich dôležitých bodoch ako napríklad kto môže trénovať a ponúkať tieto služby, aké majú byť štandardy, ktoré sa budú mať dodržiavať a najmä ktoré federálne oddelenie bude mať na starosti posudzovať organizácie a udeľovať licencie na túto činnosť.

Bulharsko: Problémom v Bulharsku je absencia povolenia prístupu psom vo výcviku na verejné miesta a do verejnej dopravy. Problém je čiastočne vyriešený rozhodnutím mesta Sofia o prístupe do verejnej dopravy.

Kanada: Bolo by lepšie, ak by bola právom rozoznaná identifikačná karta samotných organizácií, ktoré sú členmi IGDF, s IGDF logom, ako len karta vydaná vládou.

Chorvátsko: V Chorvátsku sme si vedomí pozitív aj negatív v súvislosti so súčasnými procedúrami. V tvorbe je zákon o asistenčných (vodiacich) psoch, ktorý by mal obsahovať definície a reguláciu spomínaných otázok atď.

Dánsko: Keďže neexistuje žiadna oficiálna regulácia a definícia vodiacich psov, je ťažké udržiavať vysoký štandard služieb a dosiahnuť, že lokálne sociálne úrady zaplatia za kvalitného psa, keď konkurenčný poskytovateľ zníži cenu.

Fínsko: Fínsky systém financovania umožňuje jednoduchšie odhadnutie príjmu zo psov, pokiaľ sú psi dobre vycvičení, zdraví a pracujú. Vo Fínsku je veľmi náročné čokoľvek financovať iba z darov a ani oblasť vodiacich psov by nemohla prežiť iba na daroch. Proces výberového konania drží príjem tak nízko, že je problém mať dostatok zamestnancov. Pretože naša spoločnosť nie je nezisková, nemáme povolené žiadať dary. Ako povedané skôr, môžeme prijať dar, ale je protizákonné žiadať oň. Členstvo v IGDF nemá žiaden význam pre výberové konanie, keďže zdravotné distrikty majú zakázané preferovať členov IGDF. Vo väčšine zdravotných distriktov sa rozhoduje klient, odkiaľ si vezme psa. Takisto

klienti, ktorí majú psa financovaného poisťovňami, sa môžu sami rozhodnúť, od ktorého poskytovateľa si vezmú psa. Pre poskytovateľa je dôležité mať extrémne dobrú reputáciu. Práca s klientom musí byť robená veľmi dobre, psi musia byť veľmi dobre vycvičení a veľmi dobre pracovať. Členstvo v IGDF hovorí niečo klientom o kvalite organizácie. Naša organizácia spolupracuje s ďalšou organizáciou cvičiacou vodiace psy napriek tejto konkurencii. Ďalšia organizácia, s ktorou spolupracujeme, je Fínska federácia používateľov vodiacich psov. Táto organizácia vydáva kartu pre všetkých používateľov vodiacich psov, na základe ktorej dostávajú zľavu na produkty, ktoré kupujú pre svojich psov. Karta tiež uvádza citát zo zákona, ktorým je povolený prístup na miesta, na ktoré je prístup pre psov zvyčajne zakázaný (Zákon: Decree of the Ministry of Agriculture and Forestry on food hygiene of some of the food establishments (20.12.2011/1367) 18 § 18 § (16.5.2017/291)). Verejné zdravotníctvo a poisťovne by mali mať viac vedomostí o vodiacich psoch a o požiadavkách na túto službu. Klienti by mohli dostávať lepšie služby, ak by organizácie platiace za psov žiadali viac od všetkých poskytovateľov vodiacich psov.

Hong Kong: Bez komentára.

Maďarsko: Maďarský zákon je veľmi podrobný a kompletný, čo sa týka poskytovania vodiacich psov. Ale samozrejme by mohol byť v niektorých veciach zmenený, napríklad spomenúť zdravotnú starostlivosť, špecifikovať prístupné miesta, zabezpečiť právo na prístup aj pre vychovávateľov, aby bola uľahčená socializácia.

Poľsko: Pozitíva: v Poľsku je v platnosti pomerne dobrý zákon regulujúci prístup klientov s vodiacim psom na verejné miesta a do dopravných prostriedkov. Momentálne sa celonárodne pracuje na vyvinutí štandardov na výcvik vodiacich psov, čo by mohlo zvýšiť dôveru spoločnosti k práci vodiacich psov a zlepšiť správanie sa vodiacich psov na verejnosti. Negatíva: v spoločnosti je stále veľmi malé povedomie o vodiacich psoch, ich práci a právach a stále máme veľa problémov s dodržiavaním existujúcich zákonov. Klienti nosia so sebou kópiu existujúceho zákona, ale vnímame potrebu regulácie na nižšej úrovni, smerníc v skupinách rôznych poskytovateľov služieb, aby sa zaistilo, že klienti dostanú také služby, na aké majú právo. Problém v Poľsku je, že nemáme veľkú skupinu klientov (asi 120), takže je náročné lobovať a podpora tejto problematiky nie je videná ako rovnako dôležitá ako problematika iných tém o iných skupinách.

Portugalsko: Kombinácia zákonov v Portugalsku a nastavenia kritérií IGDF o akreditácii inštruktorov spôsobujú, že situácia v Portugalsku je veľmi ťažká pre malé organizácie. Portugalsko neakceptuje kvalifikáciu inštruktorov, ak táto nie je rozoznaná IGDF. Kým organizácia nie je akreditovaná IGDF, združenie nevidiacich jej nereferuje žiadnych klientov a organizácia nemôže žiadať o finančnú podporu. Na členstvo v IGDF je ale potrebné odovzdať 10 psov v Portugalsku. Týchto prvých 10 psov by však bolo v Portugalsku nelegálnych a právna zodpovednosť by v prípade nehody ležala na rade organizácie. Týmto vzniká neriešiteľná situácia.

Rusko: Napriek existujúcemu zákonu máme problém s prístupom vodiacich psov. Neexistuje zákon umožňujúci prístup trénerov so psami vo výcviku.

Veľká Británia: Naša zmluva s klientom nie je právne dosť robustná, pretože sa spolieha na získanie súhlasu klienta. Bolo by veľmi ťažké vyhrať právny spor na základe súčasnej zmluvy. Zvažujeme zmenu zmluvy tak, aby si organizácia zachovala vlastníctvo psa počas celej doby, avšak dala psa do klientovej starostlivosti po ukončení odovzdávania.

USA 1: V USA a Kanade je momentálne veľkou výzvou fakt, že veľa netrénovaných domácich zvierat je prezentovaných na verejnosti a v dopravných prostriedkoch ako služobné zvieratá. Každý prípad, keď takéto nevytvorené alebo zle sa správajúce zviera spôsobí problémy, znamená to väčšie problémy s

voľným pohybom a prístupom pre našich klientov. Na tento problém existuje veľa pohľadov a je veľa zainteresovaných strán, takže je veľmi ťažké sa pohnúť v riešení.

USA 2: Potrebné je lepšie vzdelávanie verejnosti o definícii služobného psa. Je potreba silnejších postihov pre tých, ktorí vydávajú svojho domáceho psa za služobného psa, aby tak mohli využívať prístupové práva náležajúce služobným psom.

Malta: Aj keď sa organizácia snaží o zvýšenie povedomia o vodiacich psoch a ich právach u verejnosti prostredníctvom médií a inými prostriedkami, stále sa stretávajú s odmietnutím vodiacich psov na určitých verejných miestach. Toto nie je dôsledkom štátnej úpravy, ale osobného pohľadu, ktorý neakceptuje, že títo psi nie sú domáci miláčikovia, ale sú dôležitou pomôckou sprostredkujúcou držiteľovi bezpečnosť a nezávislosť.

5.2.3 Závěry z prieskumov

Prieskum ukázal, že vo väčšine krajín, odkiaľ pochádzali respondenti, je vodiaci pes definovaný v zákone, alebo sa v zákonoch používa termín „vodiaci pes“, prípadne „asistenčný pes, asistenčné zviera“. Napriek tomu vo veľkej väčšine týchto krajín je definícia vodiaceho psa nedostatočná, nie sú špecifikované podmienky a štandardy, ktoré by jednoznačne určovali, ktorý pes je vodiacim a ktorý nie. Rovnako výrazne absentujú definície a podmienky na poskytovateľov vodiacich psov a na zrakovo postihnutých žiadateľov o vodiaceho psa. Aj keď sa v niektorých krajinách v zákonoch uvádza, že sa vzťahujú na „certifikovaných vodiacich psov“, absentuje úprava toho, čo to znamená „certifikovaný“ a kto takú certifikáciu udeľuje.

Komentáre respondentov poukazujú na to, že táto nedostačujúca štandardizácia a nastavenie pravidiel v sektore má za následok nižšiu kvalitu poskytovaných služieb a samotných psov, pracujúcich so zrakovo postihnutými klientami a následne problémy s povoľovaním prístupu vodiacich psov.

Kvalita samotných vodiacich psov, aj kvalita poskytovaných služieb priamo súvisiaca so štandardom práce poskytovateľov vodiacich psov, má významný dopad na spotrebiteľov – zrakovo postihnutých používateľov vodiacich psov, aj na zdroje, ktoré sú na poskytovanie vodiacich psov používané. Nekvalitne vycvičený vodiaci pes, pes nevhodnej povahy, nedostatočne inštruovaný klient alebo klient bez potrebných zručností a schopností na prácu s vodiacim psom znamenajú priame ohrozenie bezpečnosti a zdravia klienta (prípadne psa) a potenciálne spôsobenie škody okoliu. Rovnaké dôvody môžu mať za následok neúspech dvojice, predčasné ukončenie práce dvojice a/alebo odchod psa zo služby, čím dochádza k plytvaniu zdrojmi, či už získanými z verejných zdrojov (štát, poisťovne) alebo zo súkromných zdrojov (dary, sponzorstvo).

V krajinách respondentov, je povolenie prístupu s vodiacími psami na miesta, kam bežní psi nemajú vstup povolený, zakotvené v zákonoch. Slabá definícia, absencia certifikácie vodiacich psov a úprava kvality práce, ktorú by musel poskytovateľ odvieť so zrakovo postihnutým klientom a psom, však umožňujú, že sú ako vodiaci psi prezentovaní jedinci, ktorí nespĺňajú túto funkciu, prezentujú sa nevhodným správaním, prípadne dvojica nevidiaci-vodiaci pes ako celok je svojím konaním na obtiaž verejnosti. Toto má za logický následok vytvorenie negatívneho obrazu o všetkých vodiacich psoch a vzrastanie neochoty umožňovať vstup nevidiacim v sprievode vodiaceho psa.

Podmienky poskytovania vodiacich psov vo všetkých spomenutých oblastiach sú vo veľkej väčšine krajín respondentov, určené výhradne poskytovateľmi vodiacich psov a mnohí z nich sa riadia štandardami určenými IGDF. Štandardy IGDF sú v súčasnosti jediným dostupným komplexným

zhrnutím podmienok a požiadaviek v tejto oblasti. V niektorých krajinách (napr. Kanada, Portugalsko) sa na štandardy IGDF odvolávajú aj authority, ktoré tak automaticky preberajú členstvo organizácie v IGDF za základnú požiadavku rozoznania oficiálneho statusu vodiacich psov. Takéto nastavenie však napríklad v Portugalsku vyvoláva patovú situáciu, kde reálne nie je možné, aby sa na trh dostala nová organizácia, ktorá ešte nie je členom IGDF. Opačným príkladom je Fínsko, kde zdravotné distrikty, ktoré preplácajú vodiacich psov, majú zakázané zvyhodňovať vo výberových konaniach poskytovateľov na základe ich členstva v IGDF. Napriek tomu členstvo v IGDF má vo fínskych organizáciách zmysel, pretože je dôkazom kvality voči klientom, ktorí majú možnosť vybrať si dodávateľa vodiaceho psa.

Na základe prieskumu je možné skonštatovať, že podmienky a postupy, ktoré si určujú organizácie – respondenti či už v oblasti psov, klientov alebo poskytovaných služieb, sa do veľmi veľkej miery zhodujú a kvalitatívne sú na veľmi podobnej úrovni.

Z respondentov sú jedine Maďarsko a Fínsko krajinami, kde sú niektoré podmienky práce v oblasti poskytovania vodiacich psov čiastočne definované v zákone, resp. zdravotnými distriktami, ktoré vo Fínsku vodiacich psov preplácajú. Z komentárov však vyplýva, že ani vo Fínsku nie je situácia prijateľná kvôli miere nastavenia podmienok, aj kvôli odbornej neznalosti tých, ktorí podmienky nastavujú, resp. kontrolujú. Rovnako aj v Maďarsku organizácia odpovedajúca na prieskum uvádza, že pomerne podrobne vypracované definície v zákone by mohli byť ešte vylepšené napríklad doplnením podmienok na zdravie psa.

V Poľsku a Chorvátsku sú vyvíjané v súčasnosti iniciatívy na vytvorenie a definovanie podmienok v oblasti poskytovania vodiacich psov na celonárodnej úrovni.

Opakovane sa medzi respondentmi vyskytuje komentár, že napriek zákonom sa stále stretávajú s nedostatočnou akceptáciou vodiacich psov. V odpovediach je konštatované, že na zlepšení tejto situácie pracujú prostredníctvom zvyšovania povedomia a informovania verejnosti, ale jednoznačnejšia regulácia z oficiálnych miest by v tomto smere bola nápomocnou. Rovnako je spomínaná potreba zakotviť právo na prístup nielen pre vycvičených vodiacich psov, ale aj šteňatá vo výchove a psov vo výcviku, keďže jedine prístupom na všetky verejné miesta (vrátane obchodov, dopravných prostriedkov atď.) je možné psov dostatočne socializovať a následne vycvičiť tak, aby boli schopní na týchto miestach v budúcnosti bezpečne viesť zrakovo postihnutého klienta.

Systémy financovania poskytovania vodiacich psov sú v respondentských krajinách rôzne, či už výhradne z darov a fundraisingu, výhradne od štátu/zdravotných poisťovní, alebo kombináciou. Veľká väčšina odpovedajúcich organizácií si však ponecháva vlastníctvo psa, prípadne ho prevádza na klienta až po určitom čase súžitia dvojice a tým pádom potvrdenia, že je dvojica kompatibilná a pracuje dobre. Veľká väčšina organizácií má tiež zostavenú zmluvu o poskytnutí a používaní vodiaceho psa s klientom, kde sú špecifikované podmienky, povinnosti a práva oboch strán, vrátane klauzuly o možnom odobratí psa klientovi v prípade závažného konania v rozpore s povinnosťami klienta. V niektorých prípadoch respondenti komentovali, že zmluva medzi dodávateľom a odberateľom VP, nie je po právnej stránke dostatočne jednoznačná a prípadný spor by bolo potrebné riešiť súdnou cestou, čo sa v praxi zatiaľ nestalo. V prípadoch, že dochádza k zanedbaniu alebo týraniu vodiaceho psa zrakovo postihnutou osobou všetci respondenti uvádzajú, že sa situácie riešia dohodou, prácou a podporou konkrétneho klienta a pes je odobratý iba v prípade, že klient nie je ochotný zjednať nápravu. Niektorí respondenti uviedli aj to, že v takýchto prípadoch by klient z organizácie už ďalšieho psa nedostal.

Iba tri z respondentských organizácií uviedli, že v ich štáte má vodiaci pes v prípade napadnutia iným psom iný status, ako bežný pes. V prípade organizácie z USA bolo toto uvedené len pre štát

Kalifornia, keďže zákony v tomto smere sú upravované v každom štáte USA inak. V Kalifornii je napadnutie služobného zvierťa definované ako zločin a v prípade Veľkej Británie sa napadnutie vodiaceho psa iným psom posudzuje tak, ako keby bol napadnutý zrakovo postihnutý používateľ vodiaceho psa.

6 KOMPARÁCIA VYBRANÝCH ÚPRAV V POSKYTOVANÍ VODIACICH PSOV V SLOVENSKEJ REPUBLIKE A V ZAHRANIČÍ

Realizovaním prieskumu v zahraničí vo vybraných oblastiach súvisiacich s témou „vodiaci pes“, boli získané informácie o aktuálnej situácii, prípadne o jej vývoji v zahraničí, pričom štáty ČR, Nemecko, Rakúsko a Austrália poskytli podrobnú analýzu a ostatné oslovené organizácie poskytli informácie, ktoré slúžili ako podklad k štatistickému hodnoteniu situácie v dotazovaných oblastiach. Zároveň oslovené organizácie poskytli stručné vysvetlenie uvedených skutočností. Jednotlivé štáty samy často poukazujú na nedostatky v prístupe k témam súvisiacim s vodiacimi psami, čo v praxi znamená celú škálu nedostatkov, ako absencia štandardov pre VP vo všetkých oblastiach, absencia kontrolných mechanizmov, nejasné definície kvality a kvantity práce VP, absencia kontroly úrovne pracovných zručností VP pri spolupráci s osobou so zrakovým postihnutím, možnosti nápravy a podobne. Konkrétne problémy vyskytujúce sa vo veľkej miere v zahraničnej praxi sú konkrétne:

- ❖ VP je vo väčšine krajín, zapojených do prieskumu, definovaný v zákone, problém vzniká pri legislatívnej definícii jeho prístupových a iných osobitných práv, ktoré mu prináležia ako kompenzačnej pomôcke či zdravotnej pomôcke, s odvolaním na Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, Zákon o zákaze diskriminácie a podobne.

Slovensko je v kvalite definovania VP na poprednom mieste a pred Austráliou, ktorá ho nemá definovaného v legislatíve vôbec, Nemeckom a Českom, pretože do definície zahŕňa aj asistenčné a signálne psy s pomenovaním „psy so špeciálnym výcvikom“. Rakúsko je v tomto prípade lídrom a je príkladom dobrej praxe pre mnoho krajín, keďže portfólio psov pre ŤZP je komplexné a psy vo všetkých pomáhajúcich činnostiach disponujú rovnakými právami a povinnosťami v súvislosti s legislatívou.

Nedostatok, uvádzaný respondentmi v súvislosti s prístupovými právami, sa netýka SR, kde legislatíva explicitne vymedzuje práca vodiaceho psa ako jedného zo skupiny psov so špeciálnym výcvikom a to v niekoľkých legislatívnych predpisoch a garantuje tak jeho prístupové práva.
Komparácia faktov je v prospech SR.

- ❖ Pre VP nie je, vo väčšine krajín zapojených do prieskumu, definovaný zoznam zručností, čo v praxi znamená, že osoba so zrakovým postihnutím je o zručnostiach VP informovaná výhradne dodávateľom, ktorý je priamo zainteresovaný na jeho predaji. Zároveň to znamená absenciu právnej opory v prípade súdneho sporu v súvislosti s kvalitou VP, jeho správaním alebo nedostatočným zdravím.

Uvedený nedostatok sa v súčasnosti týka aj SR

Z našich skúseností, ako aj zo skúseností zahraničných kolegov jednoznačne vyplýva potreba definície minimálnych štandardov pre VP v oblasti zdravia a povahových vlastností a ich kontrola

z dôvodu bezpečnosti tak majiteľa VP ako aj verejnosti. Hoci niektorí dodávateľia rešpektujú etické zásady v súvisi s poskytovaním VP, tieto aspekty by sa nemali ponechávať výlučne na morálke a etike dodávateľov. Na požiadavke striktnnej definície pravidiel a ich legislatívnom zakotvení by mal trvať predovšetkým poskytovateľ peňažného príspevku na kúpu VP resp. psa so špeciálnym výcvikom podľa definície v našej legislatíve. Uvádžeme možnosti odstránenia nedostatkov a hodnotiace formuláre v súvislosti so zdravím VP, jeho základných štandardov a jeho zručností, ktoré sú súčasťou inej publikácie.

- ❖ Dodávateľ nemá povinnosť deklarovať zručnosti VP, jeho povahu či úroveň zdravia interne ani externe. Zručnosti VP nie sú preverené nezávislou osobou, čo v praxi znamená, že ako VP môže byť deklarovaný aj pes s nevhodnou povahou a zdravím, ktorý nie je spôsobilý vykonávať úlohu VP. Dodávateľ nie je povinný viesť záznamy o pôvode psa, jeho zdravotnom stave, procese výcviku a podobne.

Uvedený nedostatok sa v súčasnosti týka aj SR

Iba málo krajín zapojených do prieskumu, udáva zákonnú povinnosť preskúšania vodiaceho psa, ktoré by bolo požadované pred udelením statusu „vodiaci pes“. Naopak takmer všetky krajiny uvádzajú nedostatky v tejto oblasti a problémy, spôsobené nedostatočnou reguláciou v súvislosti so štandardami pre vodiacich psov. Uvádžeme možnosti odstránenia nedostatkov a hodnotiace formuláre v súvislosti so zdravím VP, jeho základných štandardov a jeho zručností, ktoré sú súčasťou inej publikácie.

- ❖ Zručnosti VP a úroveň ich prevedenia nie sú preverované tak aby bolo jasne deklarované, že VP je natoľko zručný a schopný svoju prácu vykonávať, že úloha dodávateľa by mala byť po jeho odovzdaní už iba podporná a nemal by niesť doživotnú zodpovednosť za výkon VP. Kvalita práce dodávateľa by mala byť potvrdená práve tým, že VP po preverení úrovne vzájomnej spolupráce s majiteľom so zrakovým postihnutím preukáže svoju funkčnosť, pes získa status VP a majiteľ potvrdí spokojnosť s prácou VP.

Uvedený nedostatok sa v súčasnosti týka aj SR

Vo väčšine krajín respondentov, nie je definovaná povinnosť ani podmienky a spôsob preskúšavania Uvádžeme možnosti odstránenia nedostatkov a hodnotiace formuláre v súvislosti so zdravím VP, jeho základných štandardov a jeho zručností, ktoré sú súčasťou inej publikácie.

- ❖ Nie je definovaný inštitút, ktorý by preverovanie schopností VP vykonával, ani profil osôb, ktoré by priamo posudzovanie realizovali. Taktiež nie sú definované kvalitatívne ukazovatele posudzovania a spôsob ich vyhodnotenia.

Uvedený nedostatok sa v súčasnosti týka aj SR

- ❖ Časť organizácií z radov respondentov preveruje zručnosti záujemcu o vodiaceho psa v oblasti priestorovej orientácie a samostatného pohybu (ďalej len POSP) interne, časť z nich má vypracovaný proces vybavovania žiadosti o VP s účasťou subdodávateľskej služby v oblasti POSP a časť z nich nepožaduje tieto zručnosti vôbec. Ďalšie rozdiely v požiadavkách deklarovania zručností v oblasti POSP sú závislé od investora VP, t.j. či investor takúto požiadavku má, alebo nie.

V SR žiadateľ o VP nemá povinnosť deklarovať zručnosti v POSP, bez ktorých ale nie je možná efektívna spolupráca s VP.

- ❖ Nie je doriešená následná podpora a poskytovanie servisu pracujúcim dvojiciam počas ich pracovného života.

Uvedený nedostatok sa v súčasnosti týka aj SR

- ❖ V prípade, že VP je majetkom osoby so zrakovým postihnutím, nie je doriešené prípadné odňatie statusu VP psovi, ak jeho pracovné zručnosti klesli na neakceptovateľnú úroveň, a stáva sa tak pre osobu so zrakovým postihnutím ohrozením. Vlastnícke práva a ich realizácia sú právne veľmi ťažko napadnuteľné. To isté platí v prípade, ak by sa časom vyskytla u psa určitá anomália v správaní a stal by sa agresívnym.

Uvedený nedostatok sa v súčasnosti týka aj SR

- ❖ Absentuje právny vzťah medzi dodávateľom a odberateľom VP, ktorý by definoval vzájomné práva a povinnosti, čím by bol zabezpečený postup pri reklamáciách a riešení problémových situácií, akými sú napríklad, nespokojnosť majiteľa psa s výkonom psa po niekoľkých mesiacoch od jeho získania.

Uvedený nedostatok sa týka aj SR. Nie je určená povinnosť pre dodávateľa VP, uzatvoriť taký zmluvný vzťah s odberateľom, ktorý zabezpečí vymedzenie práv a povinností zmluvných strán a zároveň vybavenie prípadných reklamácií.

Situácie, v ktorých vyjadrí osoba so zrakovým postihnutím, ako majiteľ VP pochybnosti o kvalite výcviku alebo reklamuje VP z akéhokoľvek relevantného dôvodu, sú mimoriadne náročné na korektné riešenie, pretože je veľmi ťažko definovateľné, kto zo zúčastnených nesie zodpovednosť za zhoršenie výkonu psa. Pri realizovaní „výcviku s kompenzačnou pomôckou“, t.j. zaučenie osoby so zrakovým postihnutím, ako spolupracovať so psom. Sme toho názoru, že tento stav je nevyhovujúci a v súčasnom nastavení „pravidiel“ je akýkoľvek spor, a to aj právny, riešiteľný len na základe odhadov.

7 NÁVRH KONCEPCIE V OBLASTI VÝCVIKU VP, DEFINOVANIA OSÔB SPÔSOBILÝCH NA VÝCVIK VP A SPÔSOBU PREVEROVANIA KVALITY VP V SR

7.1 Oblasť výcviku VP

Z dôvodu nejednotnosti v kvantite a kvalite požadovaných prvkov, bola organizáciou IGDF, minimálne pre jej členov, vypracovaná základná koncepcia výcviku VP so všeobecnými pravidlami, ktoré slúžia ako vzor pre vypracovanie vnútroštátnych pravidiel.

Cieľom výcviku VP je nadobudnutie takých zručností, ktoré budú kompenzovať osobe so zrakovým postihnutím ťažké zrakové postihnutie v oblasti mobility a orientácie. VP je trénovaný ako operátor, prijíma pokyny od svojho majiteľa a vykoná ich tak aby osoba so zrakovým postihnutím, neprišla do kontaktu s prekážkami, alebo, v prípade vyhľadávania požadovaných objektov, aby VP priviedol svojho majiteľa do jeho bezprostrednej blízkosti. VP pracuje v postroji, ktorý pevne obopína

jeho telo, a na ktorom je upnutý takzvaný „vodič“, čím sa myslí rúčka, ktorej sa nevidiaci drží a prostredníctvom ktorej mu dáva pes signály o zmene smeru pohybu, zmene povrchov, prekážke, ktorú nie je možné obísť, a rovnako na pokyn nájde požadované prvky ako schody, dvere, lavičku, voľné miesto v kaviarni alebo reštaurácii, zastávku verejnej dopravy a iné, požadované predmety. VP taktiež podá svojmu majiteľovi všetky spadnuté predmety, prípadne predmety vyhľadá.

Výcvik VP má byť vedený tak, aby pes požadované cviky pochopil, iniciatívne požadované cviky na pokyn vykonal a stal sa operátorom, ktorý dokáže v exteriéri aj interiéri, vyhodnotiť situáciu, v ktorej sa nachádza a nájsť riešenie.

Tréningové obdobie VP je rozdelené na tri fázy. V prvej fáze je každý cvik psovi vysvetlený a pes ho vykonáva za plnej podpory a asistencie trénera. V druhej fáze, je podpora trénera postupne redukovaná až do bodu, kedy prvok pes zvláda sám. Úlohou trénera v tejto fáze, je kontrola výkony psa, vyhodnotenie jeho postupov pri riešení rozličných situácií. Treťou fázou je výcvik VP v nepriehľadných okuliaroch, kedy tréner, za asistencie inej osoby, preverí schopnosti psa vodiť osobu s ťažkým zrakovým postihnutím. Približná doba celkového výcviku VP je 6-8 mesiacov, pričom počet odtrénovaných hodín by nemal byť nižší ako 120. V priebehu uvedeného obdobia je úlohou trénera naučiť psa nielen zručnosti potrebné pre špeciálne cviky ale taktiež upevňovať v ňom pozitívny vzťah k človeku tak, aby bol pes ľahko ovládateľný a menežovateľný osobou bez zrakovej kontroly a aby zvládal prvky základnej poslušnosti, vrátane spoľahlivého prinášania predmetov. V tejto oblasti sa názory, resp. požiadavky jednotlivých organizácií líšia a niektoré organizácie neučia VP zručnosti spojené so správnym podávaním predmetov, teda do rúk osoby so zrakovým postihnutím.

Zoznam odporúčaných všeobecných aj špeciálnych zručností pre prácu vodiaceho psa je definovaný v publikácii „Návrh na vznik samostatnej komisie na preskúšanie vodiacich psov“ na strane 20 a 21.²⁸

7.2 Oblasť definovania osôb spôsobilých na výcvik vodiaceho psa

Otázka statusu a kompetencií osoby, spôsobilej na výcvik vodiacich psov (t.j. všetkých psov so špeciálnym výcvikom), je podrobne popisovaná v bode 2 b) tejto publikácie. Zo záverov, analyzujúcich súčasný stav požiadaviek na osoby spôsobilé na výcvik psov so špeciálnym výcvikom ako aj zabezpečenia kvality osôb spôsobilých na výcvik psov so špeciálnym výcvikom, prostredníctvom členstva v medzinárodnej organizácii, podľa požiadaviek súčasnej legislatívy, je zrejmé, že takáto regulácia neposkytuje žiadne záruky kvality v oblasti výcviku, v praxi. Členstvo v medzinárodnej organizácii je dobrovoľné a plnenie požadovaných štandardov je zabezpečované výhradne poskytovaním informácií od členských organizácií. Je preto namieste otázka, nakoľko je regulácia v súvislosti s členstvom v medzinárodnej organizácii relevantná. Sme toho názoru, že členstvom v medzinárodnej organizácii, a najmä v organizácii IGDF, ktorá sa explicitne zaoberá výcvikom VP, je prospešné a relevantné v mnohých súvisiacich oblastiach, ale zároveň, na základe dlhoročných skúseností, vyjadrujeme názor, že s kvalitou samotného výcviku VP, členstvo nijako nesúvisí.

V SR nie je vybudovaný žiadny oficiálny systém vzdelávania v odbore „výcvik psov so špeciálnym výcvikom“ a teda nie je možné predmetnú kvalifikáciu zabezpečiť v požadovanom rozsahu zručností pre trénerov psov so špeciálnym výcvikom. Z tohto dôvodu a z dôvodov, vyplývajúcich z analýzy tejto témy v bode 2 b), sme toho názoru, že najdôležitejším zmysluplným riešením preverenia

²⁸ https://vodiapies.sk/efektivna-verejna-sprava/wp-content/uploads/2021/05/PO889_navrh_vznik_komisie.pdf

práca osoby oprávnenej na výcvik VP, je preskúšanie zručností VP v spolupráci s osobou so zrakovým postihnutím, ktorá bude psa používať. V takomto prípade bude zrejme aj to, či osoba spôsobilá na výcvik, pridela psa budúcemu majiteľovi tak, aby nastala kompatibilita majiteľa a psa, v spolupráci so psom vo všetkých situáciách. Je potrebné si uvedomiť, že spolupráca človeka bez zrakovej kontroly so psom, je veľmi náročná pre oboch zúčastnených a preto je pre úspešnú spoluprácu potrebné, aby bola dvojica kompatibilná v oblasti nárokov na kvantitu a rýchlosť pohybu, charakterových vlastností, ktoré zaručia priateľskú väzbu ale aj potrebný rešpekt a obojstranných zručností pre spoluprácu.

7.3 Oblasť preverovania kvality VP po výcviku

Preverovanie kvality vycvičeného VP absolvovaním skúšky, v plnej miere zabezpečí jeho funkčnosť a bezpečnosť v prípade, že účastníkmi skúšky, bude konkrétna pracujúca dvojica.

V mnohých štátoch, je preskúšanie VP realizované interne v rámci organizácie, alebo fyzickej osoby, ktorá psa vycvičila. Tento krok je zhodnotením zručností psa, nadobudnutých počas výcviku a jeho pripravenosti pre budúceho majiteľa. V žiadnom prípade však nerieši úspešnosť budúcej spolupráce s konkrétnou osobou so zrakovým postihnutím, ktorej bude pes pridelený. Nie je samozrejmosťou, že vycvičený VP (ani žiadny iný pes, bez ohľadu na špeciálny výcvik), bude pracovať rovnako kvalitne aj s každou osobou so zrakovým postihnutím. Tento predpoklad je veľmi mylným očakávaním, pretože ak by mal pes pracovať rovnako ako s trénerom, musel by byť splnený aj predpoklad, že osoba so zrakovým postihnutím, bude pracovať so psom rovnako dobre ako tréner. Z tohto dôvodu považujeme za nedostatočné, aby pes preukázal svoje zručnosti výhradne s trénerom, po ukončení výcviku. Preskúšanie by malo byť fokusované na preverenie jeho zručností v praxi, teda s osobou so zrakovým postihnutím ale taktiež na jeho ovládateľnosť a reakcie, so zreteľom na fakt, že osoba so zrakovým postihnutím nie je praktickým kynológom a nedisponuje ani podobnými možnosťami kontroly nad správaním, či výkonom psa. Preskúšanie by malo byť realizované podľa vzájomnej dohody a dosiahnutí požadovanej úrovne spolupráce a navrhovateľom termínu, by mala byť osoba so zrakovým postihnutím, ktorá bude so psom následne spolupracovať.

Komplexný návrh na systém preverovania kvality je spracovaný v publikácii „Návrh na zriadenie skúšobnej komisie na preskúšanie vodiacich psov.“²⁹

7.4 Oblasť preverovania kvality VP počas pracovného života

Potreba nastavenia kontroly kvality VP, súvisí aj s ďalšími oblasťami optimálneho fungovania a reálneho využívania vodiaceho psa počas pracovného života a vychádza z nasledovných rovnako dôležitých dôvodov:

Jedná sa o živého psa, ktorého fungovanie ako pomôcky je v čase výrazne ovplyvnené vekom, zdravím, povahou, súhrou a vzťahom s klientom ako primárnym psodvom a používateľom, aj spôsobom, akým je pes využívaný klientom, vplyvmi z okolia, nadobudnutými skúsenosťami atď.

Overenie kvality výcviku a vhodnosti povahy psa pri ukončení výcviku je z dôvodov uvedených v prvom bode nedostatočné, pretože nezaručuje, že bude pomôcka primerane fungovať a bude využívaná počas celého pracovného života

---

²⁹ https://vodiapices.sk/efektivna-verejna-sprava/wp-content/uploads/2021/05/PO889_navrh_vznik_komisie.pdf

Zabezpečenie správneho fungovanie vodiaceho psa ako pomôcky je nevyhnutné z hľadiska bezpečnosti klienta aj verejnosti (napr. potenciálne riziko dopravnej nehody pokiaľ dvojica klient – vodiaci pes prechádza cez vozovku nebezpečným spôsobom)

Vodiaci pes ako živý tvor musí mať zabezpečenú starostlivosť a svoje prirodzené fyzické aj psychické potreby. Vzhľadom na poskytnutie vodiaceho psa ako kompenzačnej pomôcky, má poskytovateľ aj štát (ako poskytovateľ príspevku na kúpu psa) morálny nárok na kontrolu a zabezpečenie, aby mali psi zaistené potreby, a aby sa s nimi zaobchádzalo humánne.

Vzhľadom na prirodzené zmeny v živote či psa, tak klienta, je potrebné, aby mal klient zabezpečenú podporu a starostlivosť zo strany poskytovateľa vodiaceho psa počas celého pracovného života, ktorej cieľom je, že práca a spolužitie dvojice bude čo najbezproblémovjšie, bezpečné a prospešné pre klienta.

Vodiaci pes je finančne pomerne náročnou kompenzačnou pomôckou a je potrebné, aby prostriedky vynaložené na jeho obstaranie, boli riadne využité v súlade s účelom. Taktiež je potrebné predchádzať zneužívaniu poskytnutého príspevku na kúpu psa, nevyužívaním VP na účely, na ktoré bol poskytnutý.

Reálne prípady VP, ktorí svoju funkciu neplnia alebo dvojíc osoba so zrakovým postihnutím – vodiaci pes, ktorí svojim správaním negatívne reprezentujú túto tému, sťažujú situáciu väčšine používateľov VP, ktorí sú verejnosťou následne posudzovaní rovnako.

Legislatíva (slovenská aj medzinárodná) sa často odvoláva na termíny ako „vodiaci pes“, „certifikovaný vodiaci pes“, ale nerieši, ktorý pes je naozaj vodiacom, ktorý pes je certifikovaný, ako a kým. Tým pádom je status vodiaceho psa ľahko zneužiteľný.

Tento zoznam dôvodov nie je konečný. Realita prináša mnoho špecifických a individuálnych situácií, ktoré môžu výkon psa alebo spoločnú prácu dvojice klient – vodiaci pes ovplyvniť. Predložený návrh priebežnej kontroly počas pracovného života má zabezpečiť, aby boli akékoľvek problémy včas odhalené, riešené, a aby bola klientovi poskytovaná primeraná podpora. V neposlednom rade návrh dáva možnosť na oficiálnu certifikáciu vodiacich psov, čím by sa pre zrakovo postihnutých používateľov vodiacich psov zabezpečila vykonateľnosť ich práva na rovnocenné zaobchádzanie prostredníctvom bezproblémového prístupu s vodiacim psom na fyzické miesta aj k výhodám, ktoré zákon umožňuje. Toto platí nie len pre podmienky Slovenska, ale aj Európy a celého sveta.

Navrhovaný systém je v súlade s rozpracovaným návrhom štandardu CEN 452 „Assistance Dogs“. Zabezpečená je tak budúca kompatibilita systému certifikácie vodiacich psov na Slovensku (ak bude takto prijatá a zavedená) s požiadavkami štandardu CEN. Uľahčuje sa tým aj možnosť na to, aby sa presadila záväznosť štandardu CEN na Slovensku v budúcnosti.

7.5 Návrh systému certifikácie

7.5.1 Opis podkladov k spracovaniu

Z dôvodu, že sa jedná o návrh preverenia zručností a spolupráce klienta s VP, bola najdôležitejším vstupom k spracovaniu, diskusia so zástupcami klientov – používateľov vodiacich psov, so zástupcami profesií pracujúcich so zrakovo postihnutými klientami – špecialistov na výcvik „Priestorovej orientácie a samostatného pohybu“ a špecialistov na mobilitu s vodiacim psom.

Týmto bol zabezpečený pohľad zo „strany klienta“. Podstatnosť tohto faktu spočíva vo viacerých skutočnostiach.

- ❖ V prvom rade je cieľom poskytovania vodiacich psov pomoc zrakovo postihnutým klientom dosiahnuť najvyššiu možnú mieru nezávislosti v mobilite – cieľom teda nie je vycvičenie a fungovanie vodiaceho psa, vodiaci pes a jeho výborné fungovanie sú iba prostriedkom na zabezpečenie cieľa – zabezpečenie služby klientom. Preto je posudzovanie všetkých aspektov poskytovania vodiacich psov cez optiku klienta a benefitu pre klienta absolútnou prioritou.
- ❖ Ďalšou skutočnosťou je, že podstúpenie akéhokoľvek testovania, kontrolovania a hodnotenia je pre ľudí všeobecne stresujúce. Vhodným empatickým prístupom, vysvetlením a spoluprácou, ako aj vhodným nastavením spôsobu kontroly, sa dá stresujúci vplyv čiastočne zmierniť. Prítomný však bude, čo môže mať na jednej strane pozitívny efekt uvedomenia si dôležitosti správneho fungovania dvojice zo strany klientov a vyvinutia primeranej snahy, ale negatívny dopad nesmie byť zanedbaný a nesmie byť neprimeraný.
- ❖ Na toto nadväzuje skutočnosť, že zrakovo postihnutí ľudia, ktorí môžu vodiaceho psa efektívne používať a získať tak v živote benefit nie len bezpečnej mobility, ale aj psychickej podpory a sebarealizácie, majú obrovskú škálu prijateľných schopností a predpokladov. V realite to znamená, že efektívne môže vodiaceho psa využívať aj klient, ktorý by neprimerane náročné skúšanie nemusel ustáť po psychickej stránke, alebo po stránke svojich schopností. Navrhnutý spôsob kontroly práce vodiacich psov s klientami zohľadňuje tieto skutočnosti.

Zabezpečenie odborného pohľadu zo „strany klienta“ je tiež podstatné na zabezpečenie realistických požiadaviek a na zameranie sa na správny cieľ hodnotenia a kontroly kvality práce dvojíc klient a vodiaci pes, ktorým je bezpečnosť, spolupráca, psychická a fyzická pohoda dvojice. Diskutabilným stále zostáva miesto preskúšania zručností a spolupráce klienta a VP a vo svete sú v praxi dva modely. **Model 1** obsahuje preskúšanie zručností a spolupráce dvojice, v mieste bydliska klienta a v blízkom meste, kde je možné preskúšať všetky predpísané prvky. **Model 2** obsahuje preskúšanie na jednotnom mieste, kde sú podmienky pre všetkých čo najviac štandardizované. Oba modely majú pozitíva aj negatíva. Preskúšanie v mieste bydliska klienta a v meste, ktoré sa nachádza najbližšie k jeho bydlisku, sa klient cíti „doma“ a v známom prostredí. Tento fakt rozhodne znižuje úroveň stresu a nepohody a poskytuje menej sebedovdomým klientom pocit bezpečia. Nevýhodou tohto modelu je, že preukazovanie požadovaných prvkov, nebude možné štandardizovať, pretože prostredia sú veľmi rôzne. V pokojnej odľahlej lokalite, bez verejnej dopravy, nákupného centra, svetelnej signalizácie, označených priechodov a podobne, nebude možné relevantné posúdenie kvality spolupráce a zručností VP.

Pri preskúšaní dvojíc na štandardizovanom mieste, je zabezpečená účinná kontrola kvality VP aj vzájomnej spolupráce, ale príprava klienta na prácu v rušnom prostredí, v prípade, že sa jeho bydlisko nachádza v úplne odlišnom prostredí, je pre neho náročná a môže byť stresujúca. Táto téma je rozhodne na ďalšiu diskusiu v odborných kruhoch zahraničných kolegov a dodávateľov VP v SR.

Ako ďalšie podklady k spracovaniu návrhu boli zohľadnené skúsenosti a zavedené systémy zo zahraničia, ako aj súčasná prax Výcvikovej školy pre vodiacich psov (t.j. systém práce s klientami pred odovzdaním vodiaceho psa, počas aj po odovzdaní vodiaceho psa). Príklady zo zahraničia sú súčasťou publikácie v bodoch 5.1.1. až 5.2.3. K vypracovaniu tejto konkrétnej časti boli posúdené systémy z Rakúska, Nemecka, Švajčiarska, Švédska a Českej republiky a navrhovaný systém z Austrálie (návrh poskytovateľov vodiacich psov na výstupový štandard na prácu dvojíc klient – vodiaci pes, ktorý ale nebol austrálskymi zákonodarcami prijatý).

7.5.2 Postup pri certifikácii

Systém je popísaný v chronologických krokoch. Návrh predpokladá povinnosť splnenia všetkých týchto krokov všetkými poskytovateľmi vodiacich psov a dvojicami klient – vodiaci pes, za účelom dosiahnutia certifikácie vodiaceho psa, ktorá zabezpečí:

1. Získanie nároku na vyplatenie príspevku na kúpu kompenzačnej pomôcky, t.j. následné vyplatenie sumy za vodiaceho psa poskytovateľovi psa. Získanie tohto nároku predpokladá splnenie ostatných kritérií určených pre klienta podľa pravidiel poskytovania príspevkov.
2. Získanie nároku na prístup a iné výhody vyplývajúce zo statusu certifikovaného vodiaceho psa.

Pokiaľ klient nespĺňa iné kritériá na priznanie príspevku na kúpu kompenzačnej pomôcky, certifikáciou dosiahne dvojica iba nárok popísaný v bode číslo 2. Získanie certifikácie a nárokov popísaných v bode číslo 2 nesmie byť viazané na splnenie nároku na vyplatenie príspevku na kúpu vodiaceho psa.

Navrhovaný systém nerieši vzťahy a postup pri zistení takých skutočností pri kontrole dvojíc, z ktorých vyplýva nutnosť odobrať psa klientovi. Toto je nutné riešiť po právnej stránke na základe vlastníckeho vzťahu ku psovi, ktorý môže byť rôzny u rôznych poskytovateľov vodiacich psov.

Číslo	Popis	Poznámky
1	Skúška vodiaceho psa u poskytovateľa (interné preskúšanie, ktoré nemá vplyv na poskytnutie príspevku na kúpu VP)	<ul style="list-style-type: none"> • Skúška prebieha podľa nastavených jednotných kritérií³⁰ • Pes musí skúšku úspešne absolvovať • Pes je priradený klientovi na základe interných kritérií poskytovateľa

³⁰ https://vodiacipes.sk/efektivna-verejna-sprava/wp-content/uploads/2021/05/P0889_navrh_vznik_komisie.pdf

Číslo	Popis	Poznámky
2	Zácvik klienta s vodiacim psom (rozumej výcvik s kompenzačnou pomôckou, podľa osobitného predpisu)	<ul style="list-style-type: none"> • Priebeh a dĺžka zácviku je individualizovaná na potreby klienta a psa. Poskytovateľ je povinný zácvik vykonať a viesť o ňom písomný záznam, ktorý je potvrdený podpisom klienta. • Princíp dobrej praxe predpokladá intenzívny zácvik v prvom období po dobu 1-2 týždňov s nasledovnou podporou v dlhších intervaloch, s cieľom pripraviť dvojicu na samostatné fungovanie. • Zodpovednosť za primeraný zácvik nesie ako poskytovateľ vodiaceho psa, tak klient – t.j. poskytovateľ je povinný poskytnúť potrebnú a dostatočnú podporu, klient je povinný s poskytovateľom spolupracovať a riadiť sa jeho inštruktážou. • Predpokladá sa, že klient spĺňa predpoklady a kritériá na prácu s vodiacim psom, ktorých určenie nie je predmetom tohto dokumentu. • Dvojica nemá počas obdobia zácviku (až do získania Certifikátu 1) štatút certifikovanej dvojice. Riešenie zabezpečenia možnosti prístupu so psom atď. počas tejto prechodnej doby, zároveň ale jednoznačné odlíšenie, že sa nejedná o certifikovanú dvojicu a časové obmedzenie takejto doby „s výhodami ale bez certifikátu“, vyžaduje ďalšiu diskusiu, vid' kapitola č. 4.
3	Certifikát - získanie Prvé preskúšanie dvojice klient – vodiaci pes (podľa jedného z modelov, definovaných v kapitole 7.4. bod 1.)	<ul style="list-style-type: none"> • Preskúšanie zručností VP v spolupráci s osobou so zrakovým postihnutím, ktorej výsledkom má byť získanie certifikátu , môže byť realizovaná najskôr 2 mesiace po začatí výcviku dvojice osoba so zrakovým postihnutím – vodiaci pes • Na preskúšanie prihlasuje³¹ dvojicu poskytovateľ psa vtedy, keď spolu s klientom usúdi, že sú na preskúšanie dostatočne pripravení • Preskúšanie prebieha za prítomnosti zástupcov, definovaných v publikácii „Návrh na zriadenie skúšobnej komisie“ v kapitole 5, bode 5.1.1.³² • Pri prihlásení dvojice na preskúšanie k certifikátu 1 poskytovateľ psa predkladá: <ol style="list-style-type: none"> 1. skutočnosti o zdravotnom stave psa na predpísanom tlačive, ktoré je prílohou č. 2 k publikácii „ Návrh na zriadenie komisie na preskúšanie VP“³³ 2. záznam o zácviku dvojice s hodnotením, podpísaný klientom, (tlačivo nie je súčasťou tejto publikácie) 3. podľa typu definitívne a jednotne zvoleného, realizovaného modelu preskúšania, informácie o trase, na ktorej bude

³¹ Systém, miesto prihlasovania na kontrolu a organizačné zabezpečenie chodu tohto systému nie je predmetom tohto dokumentu, vid' kapitola 4.

³² https://vodiicipes.sk/efektivna-verejna-sprava/wp-content/uploads/2021/05/PO889_navrh_vznik_komisie.pdf

³³ https://vodiicipes.sk/efektivna-verejna-sprava/wp-content/uploads/2021/05/PO889_navrh_vznik_komisie.pdf

Číslo	Popis	Poznámky
		<p>preskúšanie realizované - miesto trasy a opis jednotlivých pracovných prvkov, ktoré dvojica na trase bude prekonávať (v prípade modelu 1 alebo štandardne vybraná trasa, podľa modelu 2).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Preskúšanie je realizované na trase podľa modelu 1, alebo modelu 2, a pozostáva z dvoch častí. Prvú časť dvojica pozná a bežne používa alebo s ktorou je dvojica oboznámená a druhá časť je na výbere skúšobnej komisie, ktorá určí spomedzi členov, navigátora klienta. Úlohou navigátora je zadávať klientovi inštrukcie o smere pohybu a objektoch, ktoré má vyhľadať a označiť a ktoré následne klient sprostredkuje psovi. • Dátum a čas preskúšania sa určí dohodou podľa možností komisie, poskytovateľa psa a klienta • O preskúšaní musí byť vedený záznam s hodnotením, tzv. „Protokol o skúške“, ktorý je prílohou č. 4, publikácie „Návrh na zriadenie komisie na preskúšanie vodiacich psov.“³⁴ • V prípade nejednotného názoru, na výkon psa počas preskúšania, musí byť zaznamenaný aj názor poskytovateľa a klienta na jednotlivé hodnotené prvky a celkové hodnotenie • O výslednom hodnotení a rozhodnutí o úspešnom alebo neúspešnom absolvovaní preskúšania a tým podkladu k udeleniu alebo neudeleniu certifikátu dvojici, rozhoduje skúšobná komisia • Po preskúšaní odovzdá skúšobná komisia vyplnený a podpísaný „Protokol o skúške VP“ klientovi aj dodávateľovi psa, ktorý sa pri úspešnom absolvovaní preskúšania, stáva podkladom k poskytnutiu príspevku na kúpu VP a získaniu statusu vodiaceho psa. (čím sú priznané nároky podľa popisu v úvode tejto kapitoly) • Certifikát má obmedzenú platnosť na dobu 12 mesiacov od dátumu preskúšania • Pri nepriaznivom výsledku kontroly je na dohode všetkých troch prítomných strán, či má dvojica pokračovať v práci a má reálnu šancu na dosiahnutie certifikácie, alebo je nutné spoluprácu dvojice ukončiť. • Kontrolu je možné opakovať najskôr o 1 mesiac po dátume konania neúspešného preskúšania. Počas tejto doby je poskytovateľ povinný poskytnúť dvojici potrebnú podporu na dosiahnutie primeraného výkonu a bezpečnosti v práci, resp. na dosiahnutie nápravy indikovaných problémov a klient je povinný s poskytovateľom spolupracovať a riadiť sa jeho inštruktážou. (Počas tohto obdobia pred získaním certifikátu 1 neplatí možnosť

³⁴ https://vodiapices.sk/efektivna-verejna-sprava/wp-content/uploads/2021/05/PO889_navrh_vznik_komisie.pdf

Číslo	Popis	Poznámky
		<p>výnimky a alternatívneho postupu pri neštandardných vzťahoch ako popísané v kapitole č. 4)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Preskúšanie je možné opakovať maximálne 3x. Po treťom neúspešnom pokuse sa táto konkrétna dvojica nemôže viac uchádzať o certifikáciu. Je na rozhodnutí poskytovateľa a klienta, či sa budú ďalej pokúšať o mobilitu s vodiacim psom, napríklad tak, že klientovi bude vybraný iný pes, klientovi sa poskytne extra výcvik v Priestorovej orientácii a samostatnom pohybe, klient sa bude uchádzať o služby iného poskytovateľa a pod. • Dvojica nemá až do získania certifikátu štatút certifikovanej dvojice. Riešenie zabezpečenia možnosti prístupu so psom atď. počas tejto prechodnej doby, zároveň ale jednoznačné odlišenie, že sa nejdená o certifikovanú dvojicu a časové obmedzenie takejto doby „s výhodami ale bez certifikátu“, vyžaduje ďalšiu diskusiu, vid' kapitola č. 4.
4	<p>Certifikát - predĺženie</p> <p>Opakovaná certifikácia preskúšaním počas pracovného života</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Preskúšanie dvojice na získanie predĺženia certifikátu sa koná v čase do 12 mesiacov od dátumu kontroly na získanie certifikátu a následne každých 18 mesiacov počas celého pracovného života psa • Na preskúšanie k predĺženiu certifikátu dáva pokyn klientovi so psom, organizátor certifikácie³⁵ a určuje kto bude nezávislým posudzovateľom pri preskúšaní • Dátum preskúšania sa určí vzhľadom na možnosti zúčastnených Poskytovateľ vodiaceho psa je povinný byť s klientom v kontakte a poskytnúť dvojici potrebnú podporu a pracovať s dvojicou v prípade, že klient má pochybnosti o pripravenosti na preskúšanie. Potrebné je vypracovať procedúru, podľa ktorej bude môcť klient podať podnet organizátorovi certifikácie v prípade, že považuje pomoc zo strany poskytovateľa za nedostatočnú. V tomto prípade musí organizátor certifikácie zabezpečiť podporu klienta iným kvalifikovaným poskytovateľom vodiacich psov alebo iným profesionálom (vid' kapitola č. 4). • Klient má spolupracovať s poskytovateľom psa a riadiť sa jeho inštrukciami, ale je potrebné vypracovať procedúru možnej výnimky, pokiaľ má klient vážny dôvod na neochotu spolupracovať s poskytovateľom psa (vid' kapitola č. 4) • Pokiaľ klient nie je ochotný spolupracovať s poskytovateľom psa, toto musí byť poskytovateľom nahlásené organizátorovi certifikácie a následne má poskytovateľ právo byť zbavený zodpovednosti za výsledok certifikácie dvojice (vypracovanie

³⁵ Organizačné zabezpečenie chodu tohto systému nie je predmetom tohto dokumentu, vid' kapitola 4.

Číslo	Popis	Poznámky
		<p>procedúry, viď kapitola č. 4)</p> <ul style="list-style-type: none"> • K preskúšaniu na predĺženie certifikátu, predkladá klient zdravotný záznam psa na predpísanom tlačive. (predmetné tlačivo nie je predmetom tejto publikácie a je definované v inom dokumente) K preskúšaniu na predĺženie certifikátu, predkladá klient alebo poskytovateľ podľa vzájomnej dohody informácie o trase, na ktorej kontrola prebehne - miesto trasy a opis jednotlivých pracovných prvkov, ktoré dvojica na trase bude prekonávať. • Časť preskúšania sa koná na trase, ktorú dvojica pozná a bežne používa, časť preskúšania je voľne zvolená posudzovateľom preskúšania, ktorý je delegovaný nárokovateľom na preskúšanie. • O kontrole musí byť vedený záznam s hodnotením na predpísanom tlačive „Protokol o preskúšaní VP“ (tlačivo nie je súčasťou tejto publikácie). V prípade nezhody názorov pri posudzovaní, musí v ňom byť zaznamenaný aj názor poskytovateľa a klienta na jednotlivé hodnotené prvky • O výslednom hodnotení a o predĺžení alebo nepredĺžení certifikátu dvojici, rozhodne posudzovateľ, delegovaný nárokovateľom preskúšania pre účely predĺženia certifikácie. • Po preskúšaní nahlasuje posudzovateľ jej výsledok s doložením dokumentácie nárokovateľovi preskúšania a pri pozitívnom výsledku kontroly je dvojici udelený certifikát s predĺžením.³⁶, čím sa predlžuje doba nároku na výhody pre certifikovanú dvojicu klient – vodiaci pes • Predĺženie certifikátu má obmedzenú platnosť na dobu 18 mesiacov od dátumu preskúšania. • Pri nepriaznivom výsledku preskúšania je na dohode všetkých troch prítomných strán, či má dvojica pokračovať v práci a má reálnu šancu na dosiahnutie predĺženia certifikácie, alebo je nutné spoluprácu dvojice ukončiť. Táto možnosť zahŕňa prípad, že sa jedná o psa v pokročilom veku alebo so zdravotnými alebo inými problémami, kvôli ktorým je potrebný odchod psa do dôchodku. V prípade zdravotných problémov musí byť priložený názor veterinárneho lekára. • Preskúšanie je možné opakovať najskôr o 1 mesiac po dátume konania neúspešného preskúšania. Počas tejto doby je poskytovateľ povinný poskytnúť dvojici potrebnú podporu na dosiahnutie primeraného výkonu a bezpečnosti v práci (resp. nápravu problémov) a klient je povinný s poskytovateľom

³⁶ Vytvorenie databázy certifikovaných dvojíc a zabezpečenie primeraného označenia – identifikácie certifikovaných vodiacich psov nie je predmetom tohto dokumentu, viď kapitola č. 4.

Číslo	Popis	Poznámky
		<p>spolupracovať a riadiť sa jeho inštrukciami. V prípade neštandardných vzťahov je potrebné zabezpečiť alternatívne možnosti, vid' kapitola č. 4.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kontrolu je možné opakovať maximálne 3x. Po treťom neúspešnom pokuse sa táto konkrétna dvojica nemôže viac uchádzať o predĺženie certifikácie. Je na rozhodnutí poskytovateľa a klienta, či sa budú ďalej pokúšať o mobilitu s vodiacim psom, napríklad tak, že klientovi bude odovzdaný iný pes, klientovi sa poskytne individuálny výcvik v Priestorovej orientácii a samostatnom pohybe, klient sa bude uchádzať o služby iného poskytovateľa a pod. • V prípade odobratia certifikácie dvojici toto nahlasuje nezávislý posudzovateľ organizátorovi certifikácie, dvojica je odhlásená zo zoznamu a klient musí vrátiť relevantnú identifikáciu • V prípade neúspešného preskúšania je potrebné diskutovať možnosti riešenia zabezpečenia prístupu so psom atď. počas prechodnej doby od ukončenia platnosti predošlého certifikátu do najbližšej úspešnej kontroly, zároveň ale s jednoznačným odlíšením, že sa nejdená o certifikovanú dvojicu a s časovým obmedzením takejto doby „s výhodami ale bez certifikátu“, vid' kapitola č. 4.
5	<p>Odchod psa do dôchodku</p> <p>Ukončenie platnosti certifikácie dvojice</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Potreba odchodu psa do dôchodku môže vyplývať z preskúšania k predĺženiu certifikátu , kedy odchod do dôchodku nahlasuje organizátorovi nezávislý posudzovateľ, po konzultácii s dodávateľom psa • Iniciovanie odchodu psa do dôchodku môže prísť od klienta alebo poskytovateľa psa na základe práce s dvojicou nezávisle od procesu certifikácie a v tom prípade odchod psa do dôchodku nahlasuje organizátorovi certifikácie klient alebo poskytovateľ psa s písomným uvedením dôvodov • Pri odchode psa do dôchodku zo zdravotných dôvodov musí byť priložený názor veterinárneho lekára • Pri odchode psa do dôchodku je dvojica odhlásená zo zoznamu certifikovaných dvojíc a klient musí vrátiť relevantnú identifikáciu • Potrebné je vypracovať procedúru, podľa ktorej môže organizátor certifikácie (nárokovateľ) postupovať a overiť dôvody odchodu psa do dôchodku v prípade podozrenia na zneužitie odchodu psa do dôchodku (napr. za účelom priznania príspevku na nového vodiaceho psa), vid' kapitola č. 4.

7.5.3 Požiadavky na budúcu prácu

V štádiu vypracovania tohto návrhu systému kontroly využívania a kvality práce dvojíc klient - vodiaci pes nie je priestor na dopracovanie všetkých detailných krokov a procedúr. Tieto sú však nevyhnutné na to, aby systém fungoval a prinášal žiadaný výsledok vo forme zvýšenej kvality služieb poskytovaných klientom s vodiacim psom, bezpečnosti a efektívnosti práce dvojíc, odstránenia zneužívania statusu vodiaceho psa a zneužívania prostriedkov vynaložených na poskytovanie vodiacich psov.

Táto kapitola uvádza náčrt oblastí, v ktorých je potrebná ďalšia práca, pokiaľ by sa pokročilo smerom k zavádzaniu tohto systému do praxe.

7.5.4 Sledovanie tvorby CEN štandardu

Keďže štandard CEN 452 „Assistance Dogs“ rieši poskytovanie aj vodiacich psov, vrátane požiadaviek na certifikáciu dvojíc, je potrebné jeho ďalší vývoj sledovať a zabezpečiť, aby národný štandard nároky CEN štandardu spĺňal alebo prevyšoval. Zjednotenie požiadaviek v tejto oblasti v celej Európe prostredníctvom CEN štandardu má obrovský význam, keďže je možné cez tento štandard zabezpečiť jednotnú certifikáciu a tým pádom aj jednotné podmienky na prístup vodiacich psov (a asistenčných psov) v celej Európe. Štandard CEN má ďaleko väčšiu šancu na presadenie u zákonodarcov, keďže reprezentuje záujmy nie len často malej skupiny používateľov vodiacich a asistenčných psov v konkrétnej krajine, ale záujmy obrovskej skupiny v Európe (a celosvetovo, ak berieme do úvahy možnosť presúvania sa obyvateľstva).

7.5.5 Zabezpečenie organizácie systému certifikácie

Certifikácia bude nutne vyžadovať určenie zodpovedného právneho subjektu za organizačné zabezpečenie systému, vytvorenie a prácu s databázami certifikovaných dvojíc aj certifikovaných nezávislých posudzovateľov, za prijímanie podnetov, prihlášok na preskúšanie, atď. Táto funkcia musí byť zabezpečená aj finančne tak, aby bola udržateľná. Celý systém aj financovanie by malo byť nezávislé od poskytovateľov vodiacich psov, aby nedochádzalo ku konfliktu záujmov. Keďže otázky nezneužívania štátnych financií, zabezpečenia ochrany zdravia a bezpečnosti občanov (klientov či verejnosti), ako aj zabezpečenie prístupových práv občanov na základe antidiskriminačného zákona sú záujmami na štátnej úrovni, mal by sa týmto zaoberať a finančne organizáciu zabezpečovať v ideálnom prípade štát. Vzhľadom na skúsenosti so zahraničím je možné povedať, že systém by sa mohol s malými obmenami používať aj na certifikáciu asistenčných, signálnych psov prípadne psov pomáhajúcich pri iných postihnutiach a ochoreniach, čím by sa za veľmi podobných nákladov pokryla certifikácia celého sektoru.

7.5.6 Nezávislí certifikovaní posudzovatelia - školenie

Nutnosť využitia nezávislých posudzovateľov pri certifikácii VP, priamo vyplýva z reality zneužívania finančnej podpory poskytovanej na zaobstaranie pomôcky - vodiaceho psa, ako aj zneužívania statusu vodiaceho psa na získanie iných výhod.

Vzhľadom na potrebu vniesť do systému poskytovania vodiacich psov pohľad zo „strany klienta“, je v tomto dokumente navrhnuté, aby základnou a nutnou požiadavkou na adepta na certifikovaného posudzovateľa bolo vzdelanie a prax v oblasti práce so zrakovo postihnutými ľuďmi. Ideálne by sa malo jednať o profesionálov z oblasti kynológie a priestorovej orientácie a samostatného pohybu (POSP), či inštruktorov mobility s vodiacim psom, ktorí majú znalosti o mobilite zrakovo postihnutých, o bezpečnosti aj možnostiach zrakovo postihnutých pri samostatnom pohybe. Profily členov skúšobnej komisie sú uvedené v „Návrhu na zriadenie komisie na preskúšanie vodiacich psov“ v kapitole 5, bode 5.1.1.³⁷

V SR je jednou z organizácií vzdelávajúcou inštruktorov POSP Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska (ÚNSS). Inštruktori priestorovej orientácie samozrejme nemusia pochádzať iba z radov zamestnancov ÚNSS a pri budúcom tvorení tímu certifikovaných posudzovateľov je dobré zvážiť aj možnosť získania iných, nezávislých odborníkov, napríklad z Česka, keďže v ich prípade nie je problém s rečovou bariérou.

Všetci budúci členovia skúšobnej komisie, budú na svoju úlohu posudzovateľa, pripravovaní a absolvujú školenie na získanie statusu „člen skúšobnej komisie“. Postavenie tohto školenia, jeho obsahu, trvania a skúšok, by malo byť na organizátorovi certifikácie, taktiež výber vhodných uchádzačov na člena skúšobnej komisie. Úlohy skúšobnej komisie sú definované v publikácii „Návrh na zriadenie komisie na preskúšanie vodiacich psov“ v kapitole 5 bode 5.1.

7.5.7 Preskúšanie k získaniu a predĺženiu certifikátu – pracovné prvky

Vzhľadom na individuálnosť výkonu dvojíc a vzhľadom na veľmi širokú škálu toho, aké schopnosti alebo výkony sú stále považované za dobré a prínosné pre klienta pri práci s vodiacim psom, sa názory na plnú štandardizáciu priebehu a obsahu preskúšania líšia. Systémy certifikácie dvojíc, kde je klient so psom nútený prechádzať neznámou trasou a/alebo vykonávať prvky práce, ktoré bežne nevyužíva, vyvíjajú nepríjemný tlak na klienta aj psa a vzniká tak vysoká šanca na zlyhanie u klientov, ktorý takýto nepríjemný stres nedokážu zvládnuť. Týmto sú takíto klienti automaticky vylúčení z možnosti mať vodiaceho psa, hoci by im pes v ich prostredí a pri vykonávaní prvkov práce, ktoré sú pre nich potrebné a ktorých sú schopní, mohol byť obrovským prínosom.

Na druhej strane, práve v takýchto prípadoch je diskutabilné, akým spôsobom je VP na celkom „jednoduchých trasách“ využitý, ako je mentálne vyťažovaný a stimulovaný, keďže sa jedná o nenáročný zapamätanie si určitých trás a pes nemá možnosť využívať svoj potenciál naplno. V takýchto prípadoch, záleží na porozumení potrieb psa, klientom a využitie aj iných, zastupujúcich možností na mentálnu stimuláciu psa.

Je na ďalšiu diskusiu, v akom prostredí má byť pes preskúšaný. Zjednotený je však názor, že preskúšanie a certifikácie VP je potrebná.

V budúcnosti, pri zavádzaní certifikácie, bude preto nutné za diskusie odborníkov z radov poskytovateľov vodiacich psov, doriešiť miesto preskúšania, prípadne upraviť navrhovaný zoznam a popis nutných úkonov, ktoré definujú psa ako vodiaceho psa, a ktoré teda musí počas preskúšania na certifikát alebo jeho predĺženie, úspešne absolvovať každá dvojica. Toto predpokladá, že sa jedná o prvky, ktoré je možné predviesť v každom prostredí, keďže sa kontrola koná na individuálnej trase.

---

³⁷ https://vodiacipes.sk/efektivna-verejna-sprava/wp-content/uploads/2021/05/PO889_navrh_vznik_komisie.pdf

Z uvedeného opäť vyplýva otázka, aké prvky je možné predviesť na mieste s nízkou občianskou vybavenosťou, absenciou verejnej dopravy, križovatiek, prípadne iných prvkov.

Dôležité bude, posudzovať prvky s tým, že sa nejedná čisto o posúdenie vykonania cvikov psom, ale jedná sa o posúdenie práce dvojice, spolupráce klienta a psa, pričom obaja majú na výslednej bezpečnosti a efektívnosti práce svoj podiel.

7.5.8 Zabezpečenie primeraného označenia certifikovaných psov (dvojíc)

Získanie certifikátu alebo jeho predĺženie, môže byť vo forme fyzického certifikátu, dokumentu, preukazu a podobne. Spätná väzba od klientov však poukázala na to, že v praxi sa pri povolení vstupu alebo kontrole cestovného, často preukázanie podobným dokumentom nevyžaduje, pretože to nie je praktické. Preto padol návrh na vytvorenie jednoznačného označenia, ktoré nebude možné ľahko falšovať a ktoré bude vidieť na prvý pohľad. Toto nie je možné iba prostredníctvom postroja psa, keďže v súčasnosti je možné zakúpiť si postroj na vodiaceho psa jednoducho cez internet. Známkou na obojku psa tiež nie je dostatočne viditeľná. Riešením by mohol byť určitý typ aplikácie so štandardným nápisom alebo logom na postroj, vodič psa, prípadne na vodidlo (pre prípady, že sa pes pohybuje bez postroja, napríklad pri dlhej ceste vlakom a pod.). Takéto označenie musí byť samozrejme v kombinácii s preukazom, dokumentom, vystaveným na meno klienta a s identifikovaným konkrétnym psom.

7.5.9 Riešenie obdobia „s výhodami ale bez certifikátu“

Pri každom systéme certifikácie vznikajú obdobia, kedy dvojica už reálne spolupracuje a potrebuje využívať možnosť na prístup alebo niektoré výhody (cestovanie dopravnými prostriedkami a pod.), ale nie je certifikovaná. Je to napríklad obdobie od začatia zácviku klienta so psom po preskúšaní na získanie certifikátu alebo prípadné obdobia medzi neúspešným preskúšaním a jeho opakovaním.

Potrebným výsledkom je systém zabezpečenia, aby dvojice v opísaných obdobiach mali prístup a výhody, vďaka ktorým môžu pracovať a pripraviť sa na získanie certifikátu, ale zároveň aby v tomto stave bez certifikátu nemohli ostať príliš dlho a zneužívať tak status vodiaceho psa aj keď podmienky na získanie tohto statusu nespĺňajú.

7.5.10 Procedúry a riešenia pri neštandardných vzťahoch

Systém certifikácie predpokladá, že obe hlavné strany, ktoré majú podiel na výsledku certifikácie, t.j. klient aj poskytovateľ, majú záujem o dosiahnutie čo najlepšieho výsledku čo najlepším spôsobom. Za týmto účelom vidia obe tieto strany svoju spoluprácu ako prospešnú a potrebnú.

Realita však prináša prípady, kedy je z rôznych dôvodov spolupráca narušená a buď poskytovateľ neposkytuje služby tak, ako by mal, alebo klient odmieta spolupracovať a riadiť sa inštruktážou poskytovateľa. Nie je možné, aby v systéme certifikácie boli posúdené možné dôvody a ich pádnosť na takéto konanie, ale je potrebné, aby systém vytvoril alternatívne postupy, na základe ktorých bude zabezpečená ochrana aj klientov aj poskytovateľov vodiacich psov.

Jedná sa napríklad o:

- ❖ Prípád klienta, ktorý má dôvod na nespoluprácu s poskytovateľom jeho psa – mala by byť možnosť, v prípade posúdenia dôvodu ako pádneho, zabezpečiť certifikáciu dvojice, ale aj potrebnú podporu dvojici, cez iného poskytovateľa alebo cez iných profesionálov atď. riešenie je potrebné vytvoriť.
- ❖ Prípád klienta, ktorému sa nedostáva potrebnej podpory od poskytovateľa na dosiahnutie certifikácie – v prípade posúdenia, že sa jedná o zanedbanie zo strany poskytovateľa, je potrebné mať možnosť klientovi zabezpečiť podporu inak.
- ❖ Prípád poskytovateľa, s ktorým odmieta klient spolupracovať – v prípade posúdenia, že odmietanie spolupráce klientom nemá pádny dôvod, alebo je proti záujmom dvojice alebo psa, je potrebné mať možnosť, aby bol poskytovateľ zbavený ďalšej zodpovednosti za výsledok certifikácie dvojice, aj povinnosti poskytovať dvojici podporu
- ❖ Atď.

7.5.11 Procedúry kontroly organizátorom certifikácie (nárokovateľom preskúšania)

Pri ďalšej práci na zavedení systému certifikácie do praxe je nutné zvážiť všetky možnosti a vytvoriť procedúry na zabezpečenie ciest na kontrolu skutočností uvádzaných k certifikácii vodiacich psov. Vráťane napríklad kontroly dôvodov odchodu psa do dôchodku, pokiaľ sa jedná o veľmi skoré odídenie do dôchodku alebo iné podozrenie na zneužitie.

8 ZÁVER

Absencia definovania zručností pre VP, relevantnosť podmienok pre osobu spôsobilú na výcvik vodiacich psov a taktiež konečného preverenia spolupráce dvojice osoby so zrakovým postihnutím a vodiaci pes, prináša do praxe široké spektrum psov, ktoré používajú status vodiaceho psa.

Vyššie uvedené právne vákuum prináša rovnako široké spektrum problémov, ktoré sú právne ťažko riešiteľné, ako tomu bolo v prípade pohryzenia osoby, vodiacim psom. Pre posúdenie podobných skutočností neexistuje žiadna opora v zákone, ktorá definuje podmienky získania a udržania statusu pre vodiaceho psa. Absentuje aj určenie miery zodpovednosti za podobné priestupky ale aj inak klasifikované činy ako napríklad zlé zaobchádzanie so psom, či týranie. Rovnako absentuje základ pre právny vzťah medzi klientom a poskytovateľom VP, ktorý by určoval vzájomné práva a povinnosti a taktiež postup v prípade negatívnych zistení v súvislosti s poskytovateľom alebo klientom ako zmluvnými stranami.

Bez vytvorenia štandardov pre psov so špeciálnym výcvikom a funkčného systému preverenia spôsobilosti psov so špeciálnym výcvikom, sa budú v praxi naďalej vyskytovať riziká, vyplývajúce z aktuálnych právnych nedostatkov.

Uvedenými rizikami sú najmä:

- ❖ Nevhodný výber vodiaceho psa osobou spôsobilou na výcvik vodiaceho psa;
- ❖ Nedostatočný výcvik vodiaceho psa osobou spôsobilou na výcvik vodiaceho psa;
- ❖ Nesprávny výber vodiaceho psa ku konkrétnemu človeku osobou spôsobilou na výcvik vodiaceho psa alebo dodávateľom, v prípade, že sa nejedná o totožnú osobu;

- ❖ Nedostatočné zaškolenie klienta s vodiacim psom osobou spôsobilou na výcvik vodiaceho psa alebo inou poverenou osobou, a z toho vyplývajúca nedostatočná kvalita práce dvojice ;
- ❖ Absencia preverenie schopností, osoby so zrakovým postihnutím, spolupracovať s vodiacim psom tak, aby bola práca bezpečná a efektívna;
- ❖ Absencia povinnosti dodávateľa, poskytovať klientovi účinnú podporu pri riešení vzniknutých problémov;
- ❖ Absencia pravidelného deklarovania spôsobilosti pracujúcej dvojice klient a VP;
- ❖ Absencia možnosti návrhu na vyradenie VP, na základe jeho zmenených schopností vodiť, alebo zhoršenia zdravotného stavu;

V neposlednom rade, však absencia regulácie a kontroly postihuje aj welfare psov. Nie je vôbec ojedinelé, že vodiace psy pracujú neprimerane dlho, pracujú aj v prípade, že vykazujú známky zhoršeného zdravia, sú nútené do úkonov, ktoré nie sú zlučiteľné s prácou vodiaceho psa, vykazujú známky zlého zaobchádzania a podobne.

Sme toho názoru, že navrhovaný systém „certifikácie“, spolu s vypracovaných Návrhom na zriadenie samostatnej komisie na preskúšanie vodiacich psov, budú účinným nástrojom na zlepšenie situácie a zabezpečenie obojstranného zlepšenia kvality zručností ako vodiaceho psa, tak aj jeho majiteľa, potrebných na vzájomnú spoluprácu.

Podkladom pre vytvorenie predkladaného návrhu certifikácie zo strany VŠVAP, sú dlhoročné skúsenosti v domácom aj medzinárodnom prostredí v uvedených témach, ako aj názory kolegov zo zahraničia.

Predkladaný návrh je komplexným riešením a zahrňuje nielen definovanie štandardov, tak ako je tomu v niektorých krajinách, ale navrhuje k štandardom aj návod na vykonávací predpis pre zabezpečenie ich dodržiavania. Komplexne zavedený a hlavne účinný systém, ktorý definuje požiadavky, zabezpečí ich plnenie aj riešenie prípadných problémov, je stále v tejto téme vzácný a disponuje ním iba niekoľko krajín. V každom prípade má VŠVAP ambíciu, aby bol podobný funkčný model zavedený aj v podmienkach SR.

Zdroje:

<https://www.legalis.sk/sk/casopis/justicna-revue/autor/daniela-cickanova>

<https://comeniusblog.flaw.uniba.sk/2020/06/30/overenie-kvalifikacie-vodiaceho-psa-ako-zakladny-predpoklad-poskytovania-riadnej-pomoci-zdravotne-postihnutej-osobe/>

PRÍLOHY:

Príloha 1: Štandardy IGDF 2016

Priložené vytlačené k fyzickej kópii dokumentu; elektronicky nie je možné štandardy priložiť kvôli autorským právam.

Príloha 2: Učebné osnovy potrebného vzdelania inštruktorov mobility s vodiacim psom podľa štandardov IGDF

Kvôli autorským právam nie je možné skopírovať osnovy priamo do dokumentu, preto musia byť priložené vytlačené k fyzickej kópii tohto dokumentu.